

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

PŘEKLADY AMERICKÉ LITERATURY DO ČEŠTINY

V 70. LETECH 20. STOLETÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Renata Janoušková

Učitelství pro SŠ, obor AJ-ČJ

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Viktor Viktora, CSc.

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 27. března 2015

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Prof. PhDr. Viktoru Viktorovi, CSc. za odborné vedení mé diplomové práce, dále pak za jeho čas a cenné rady, jež mi během psaní poskytl.

OBSAH

OBSAH	1
ÚVOD	2
1 PRÓZA	4
1.1 VÁLEČNÁ TEMATIKA	9
1.1.1 Ztracená generace	13
1.2 NATURALISMUS	17
1.3 LITERATURA AMERICKÉHO JIHU	21
1.3.1 Literatura zabývající se černošskou otázkou	27
1.3.2 Černošští spisovatelé	31
1.4 ŽIDOVŠTÍ AUTOŘI	34
1.5 LITERATURA INKLINUJÍCÍ K DOBRODRUŽNÉ TEMATICE	36
1.6 SCIENCE FICTION	42
1.6.1 Antologie literatury science fiction	49
1.7 DETEKTIVNÍ LITERATURA	49
1.7.1 Hard-Boiled School	51
1.7.2 Ostatní američtí autoři detektivek	55
1.7.3 Antologie detektivní literatury	58
1.8 BEAT GENERATION	59
2 POEZIE	63
2.1 PŘEDSTAVITELÉ STARŠÍ BÁSNICKÉ GENERACE	64
2.1 PŘEDSTAVITELÉ MLADŠÍ BÁSNICKÉ GENERACE	67
2.1.1 Americké básnířky	69
2.2 ANTOLOGIE POEZIE	70
3 DRAMA	72
ZÁVĚR	76
RESUMÉ	82
SEZNAM LITERATURY	83

Úvod

Cílem této diplomové práce je podat obraz literární tvorby Spojených států amerických, která byla do češtiny přeložena v sedmdesátých letech dvacátého století. Práce je zaměřena pouze na literaturu beletristickou a navazuje na práci¹, která se se stejným cílem a obdobnými postupy zaměřovala na spektrum amerických překladů v šedesátých letech.

Sedmdesátá léta se od let šedesátých politickým a kulturním děním a životem v socialistickém zřízení zásadně liší. Šedesátá léta se vyznačovala postupným uvolňováním ideologických vazeb, „pootevřením“ hranic kultury ze Západu a také hojnými překlady zahraničních literatur. Toto postupné uvolňování a stále více pokračující demokratizační procesy však ustávají po srpnu 1968, kdy je zahájena okupace a Československo vstupuje do éry normalizace, postupného návratu k politickým a ekonomickým hodnotám socialistického aparátu pod vedením komunistické strany.

Ač by se mohlo zdát, že období normalizace nekompromisně „odřízne“ veškerou západní kulturu minulého desetiletí a radikálně pro ni uzavře hranice, není tomu zcela tak. Je pravda, že organizace kulturního dění v zemi byla notně utlumena, často úplně zastavena. Například v případě kulturního periodika *Světová literatura* došlo s nadcházející normalizací jak ke kvantitativní redukci, tak i ke kvalitativnímu poklesu. Avšak vlivy let šedesátých let byly velmi markantní, a zanechaly tak v českém prostředí nejen produkci let předchozích, ale i „pootevření“ hranic kultury ze Západu, která se již stala naší součástí a která stále v jistém směru pokračovala a proudila sem. Samozřejmě americké překlady podléhaly značné cenzuře, ale již šlo o kontrolu jinou, než které západní kultura podléhala v letech padesátých, a proto i v souvislosti s tímto desetiletím, kterému věnuji tuto práci, lze hovořit o mnoha zajímavých, často i překvapivých, překladech.

Tuto diplomovou práci budu strukturovat obdobně jako svou bakalářskou, a to z důvodu možnosti porovnání stavu let šedesátých a sedmdesátých. Nutno podotknout, že se nejedná o práci bezvýhradně komparatistickou, avšak návaznost na překlady

¹ JANOUŠKOVÁ, Renata. *Překlady americké literatury do češtiny v 60. letech 20. století*. České Budějovice, 2013. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita.

předcházejícího desetiletí je zde klíčová. Toto období na šedesátá léta v mnohém navazuje a často přináší to, k čemuž již bylo v šedesátých letech zlehka nakročeno. Žánrové a tematické zastoupení tedy bude klasicky nastíněno rozdělením primárně na druhy překládané literatury – prózu, poezii, drama. Poté přistoupím k žánrovému a tematickému rozčlenění se zastoupením reprezentativních autorů a děl, jež volím dle vlastního přesvědčení o jejich význačnosti a významnosti. Důležitou součástí práce bude také nastínění důvodů překladů jednotlivých autorů a děl.

1 PRÓZA

Spektrum amerických prozaických děl přeložených do českého prostředí v sedmdesátých letech je poměrně široké. Primárně zde můžeme hovořit o bohatém zastoupení amerických klasiků, zakladatelů „nové moderní literatury“, definujících literaturu 20. století. V první řadě mezi ně zajisté řadíme Ernesta Hemingwaya a J. D. Salingera, dále můžeme pokračovat přes Uptona Sinclaira a Williama Saroyana k velmi produktivnímu spisovateli Thorntonu Wilderovi či lze ještě zmínit Johna O’Haru. Překlad těchto děl není v sedmdesátých letech novinkou, jedná se o prózu ve většině případů českému čtenářstvu již několik desítek let známou.

Americká literatura se ve dvacátém století vyvíjí poměrně překotně. Poté co američtí klasičtí spisovatelé v době šedesátých let postupně přestávají tvořit, nastává rozvoj nových literárních postupů provázený různorodými literárními styly. Na pole působnosti literatury Spojených států amerických se dostávají tzv. literatury menšinové. Ty jsou definovány jednotlivými hledisky, a to například rasou, etnikem, náboženstvím či kulturou.² Toto dění je reflektováno rovněž v literatuře překladové, a tak se český čtenář v sedmdesátých letech zprostředkovaně také dozvídá o současných tendencích. I když vzhledem k cenzuře ne zcela kompletně.

Co se týče klasiků americké prózy dvacátého století, detailněji zde upozorním na J. D. Salingera, Williama Saroyana, Thorntona Wildera a Johna O’Haru, jelikož právě tyto autory již tematicky nezařazuji do jednotlivých žánrových skupin v následujících podkapitolách.

Jerome David Salinger je významný americký autor, jehož tvorba ve Spojených státech amerických ustává roku 1963 a paradoxně právě v šedesátých letech se dostává do povědomí českého čtenářstva díky prvním překladům. Spisovatelův úspěch spočívá především v románové klasice *Kdo chytá v žitě* (*The Catcher in the Rye*), přeložené v šedesátých letech dvakrát a následně jednou v následujícím desetiletí. Román, který se

² JAŘAB, Josef. Současný americký román. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1976, č. 4, s. 220.

dle Zdeňka Vančury stává „modlou mládeže“,³ byl přeložen Lubou a Rudolfem Pellarovými a vydán v nakladatelství Práce roku 1979.

Kromě tohoto vydání se v sedmdesátých letech do českého prostředí zprostředkovaně dostává ještě několik dalších Salingerových povídek. Ty byly vydány pod klasickým názvem *Devět povídek* (Nine Stories) roku 1971 v nakladatelství Odeon. O překlad se opět zasloužili přední překladatelé J. D. Salingera Luba a Rudolf Pellarovi. Soubor obsahuje tyto povídky: *Den jako stvořený pro banánové rybičky* (A Perfect Day for Bananafish), *Chudáček vrtáček v Connecticutu* (Uncle Wiggily in Connecticut), *Před válkou proti Eskymákům* (Just Before the War with the Eskimos), *Smějící se muž* (The Laughing Man), *U dingy* (Down at the Dinghy), *Věnováno Esmé – s láskou i s neřestí* (For Esmé – with Love and Squalor), *Pěkná ústa, oči zelené* (Pretty Mouth and Green My Eyes), *DeDaumier – Smithovo modré období* (De Daumier – Smith's Blue Period) a *Teddy* (Teddy). Jedná se o kratší filozoficky laděné prozaické útvary literatury vyšší senzibility.⁴ Dle Z. Vančury jsou tyto drobné ságy prostoupeny mystikou, a tak kontrastují negativnímu Holdenu Caufieldovi, hlavní postavě románu *Kdo chytá v žitě*.⁵

Další z klasiků dvacátého století, William Saroyan, byl do českého prostředí čteně překládán již od čtyřicátých let, přirozeně mnohokrát v letech šedesátých. Jedná se o autora, který je řazen k velmi produktivním. Dle Z. Vančury se však jedná o spisovatele, jenž „rozmělnil svůj talent nadprodukcí“⁶.

V sedmdesátých letech můžeme zmínit pouze jedno Saroyanovo dílo, které bylo v tomto desetiletí přeloženo do češtiny, a to povídku vzpomínkového charakteru *O neumírání* (Not Dying). Saroyan knihu napsal ve Francii, zachytil v ní vlastní zážitky a úvahy o životě, čímž dílo dostává význačný memoárový charakter. Povídka byla přeložena Josefem Schwarzem a roku 1972 vydána v nakladatelství Odeon.

Dalším velmi produktivním americkým spisovatelem, patřícím v letech sedmdesátých již ke starší generaci, je Thornton Wilder, prozaik a dramatik, trojnásobný nositel Pulitzerovy ceny. Americký autor, umírající právě v tomto desetiletí, je významným

³ VANČURA, Zdeněk. Pohledy na nedávný americký román. *Literární měsíčník*. 1974, č. 4, s. 80 - 86.

⁴ JAŘAB, Josef. Současný americký román. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1976, č. 4, s. 220 - 256.

⁵ VANČURA, Zdeněk. Pohledy na nedávný americký román. *Literární měsíčník*. 1974, č. 4, s. 80.

⁶ VANČURA, Zdeněk. Pohledy na nedávný americký román. *Literární měsíčník*. 1974, č. 4, s. 81.

představitelem modernistické generace, z níž později vychází avantgarda. Můžeme o něm hovořit také jako o význačném stylistickém experimentátorovi.⁷

Thorntona Wildera jsem již v práci mapující předchozí desetiletí zmiňovala jako autora několika dramát. Avšak v období sedmdesátých let je s ním český čtenář konfrontován naopak jako s prozaikem. Jako první jsou roku 1972 vydány v nakladatelství Odeon *Březnové idy* (*The Ides of March*), které zde pak v tomto desetiletí vycházejí ještě jednou – a to v roce 1977. Dílo je v obou případech přeloženo překladatelem Františkem Gelem. T. Wilder se v tomto románu zaměřil na historickou osobnost Julia Caesara a formou volného zpracování některých událostí a osudů popisuje posledních osm měsíců vladařova života. Dílo je důkazem Wilderovy vypravěčské fantazie a poněkud idealistického pojetí tvorby.⁸

Jako další byl roku 1974 vydán (nakladatelství Odeon) román *Osmý den* (*Eighth Day*), který byl opět přeložen Františkem Gelem. Jedná se o široce pojatý, rozsáhlý realistický román, jenž čtenáře přivádí na sklonek devatenáctého století. Autor se zde z filozofického úhlu pohledu snaží objasnit tragédie malého města. Tento román vychází také roku 1971 na Slovensku.

Poslední prací Thorntona Wildera vydanou v českém prostředí v době sedmdesátých let je román *Devět měst* (*Theophilus North*), který je právě s *Osmým dnem* řazen k Thorntonovým významným, stylisticky zajímavým počínům, i když obě díla se od sebe obsahově i formálně značně liší.⁹ Román vychází roku 1976 v nakladatelství Odeon a byl přeložen Miroslavem Jindrou. Hlavní postava díla je pojmenována Theophilus North a dle tohoto jména zní i originální název amerického vydání románu, jenž oplývá četnými autobiografickými prvky.

Poslední z klasiků dvacátého století, kterého jsem se rozhodla zmínit již v této kapitole, je americký autor John O'Hara, od něhož se v sedmdesátých letech do českého prostředí dostávají dva romány, které se význačně zasadily o O'Harův úspěch. Prvním z nich je dílo *Butterfiled 8*, jehož název byl i v našem prostředí ponechán v originále. Tento

⁷ JAŘAB, Josef. Současný americký román. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1976, č. 4, s. 220 - 256.

⁸ VANČURA, Zdeněk. Pohledy na nedávný americký román. *Literární měsíčník*. 1974, č. 4, s. 80 - 86.

⁹ JAŘAB, Josef. Současný americký román. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1976, č. 4, s. 220 - 256.

román, který ve Spojených státech amerických vychází již v r. 1935, se tak českému čtenáři dostává k dispozici právě roku 1971. Dílo bylo vydáno nakladatelstvím Práce a přeloženo Tomášem Korbařem.

Druhé dílo, také přeložené v sedmdesátých letech, je román *Schůzka v Samaře* (Appointment in Samara), který již se do českého prostředí dostal roku 1948, avšak bylo A. J. Šťastným přeloženo pod názvem *Dostaveníčko v Samaře*. V sedmdesátých letech se o překlad zasadil Vladimír Horáček a román vychází roku 1971 v nakladatelství Mladá fronta.

V sedmdesátých letech se tedy do Československa dostává převážné množství amerických spisovatelů, kteří již českému čtenářstvu známi jsou, jelikož patří ke starší generaci významných prozaiků dvacátého století. Velmi často jsou od nich přeložena a vydána nová díla, a tak je zprostředkování tvorby těchto autorů stále velkým přínosem. Do té to skupiny nepatří pouze autoři zmínění výše, ale také mnoho dalších, kteří budou diskutováni v následujících podkapitolách, jež se zabývají jednotlivými tematickými skupinami.

Druhou velmi význačnou skupinou, kterou bych ráda uvedla již v této kapitole, jsou autoři „mladší generace“ amerických spisovatelů, jejichž tvorba se k nám v sedmdesátých letech dostává poprvé. Kromě autorů, jejichž díla byla knižně vydána, se v tomto desetiletí na poli literární teorie také hojně hovoří o mnoha dalších. Jejich jména a tvorba jsou zmíněny poprvé. Někteří z těchto „nových“ spisovatelů jsou přeloženi v následujících desetiletích, mnoho z nich je přeloženo až po roce 1989 a někteří u nás nejsou knižně vydáni dodnes. K těmto „novým“ prozaikům patří například Brendan Gill anebo Elliot Baker, jejichž povídky či úryvky děl byly uveřejněny již v letech sedmdesátých v časopise *Světová literatura*. Mnoho z těchto „nových“ autorů je veřejnosti v sedmdesátých letech představeno překladatelem a literárním teoretikem Martinem Hilským opět na stránkách časopisu *Světová literatura*. Patří sem například autoři: Rosellen Brown, William Goldman, Hugh Allyn Hunt, John Cheever, Donald Barthelme, Herbert Gold anebo Jack Cady. Profesor Martin Hilský se tak snaží představit tyto talentované „objevy“ americké novodobé prózy alespoň časopisecky, články pak zpravidla doplňuje o vlastní překlady úryvků jejich tvorby.

Kdo však byl čteně překládán, je další z „nových autorů“, a to Kurt Vonnegut, který se k nám dostává právě v sedmdesátých letech. Jako první je vydán Vonnegutův dodnes nejznámější román – *Jatka č. 5, aneb Křížová výprava dětí – povinný tanec se smrtí* (Sloughterhouse-Five), který pak v následujících vydáních, ke kterým dochází až od devadesátých let, je pojmenován už pouze *Jatka č. 5*. Kniha vyšla roku 1973 v nakladatelství Mladá fronta a byla přeložena jednoznačně pro svou kvalitu. Roku 1970 byl v časopise *Světová literatura* autor společně i s tímto dílem diskutován. Román je zde českému čtenářstvu představen jako formálně Vonnegutův nejsložitější román a taktéž označen za nejlepší dílo tohoto spisovatele. Mimoto je spisovatel přirovnán, a tak i českému čtenářstvu přiblížen, ke Karlu Čapkovi - „Snad právě proto bude blízký čtenáři z národa Karla Čapka. Neboť stejně jako Čapek, nepatří ani Vonnegut žádnému žánru, ale literatuře v nejlepším slova smyslu.“¹⁰

Další díla Kurta Vonneguta, která se také zprostředkovaně dostávají do českého prostředí v sedmdesátých letech, již plně spadají pod vědeckofantastickou literaturu, a tak budou zmíněna později v podkapitole science-fiction.

Posledním autorem, kterého bych ráda uvedla ještě zde, je americký spisovatel, držitel Pulitzerovy ceny - John Updike, který sice byl přeložen už v šedesátých letech, avšak datací své tvorby se také řadí k „novým autorům“. John Updike patří v sedmdesátých letech k předním americkým autorům, kteří určují hlavní proud literárního vývoje. Literární teoretik a překladatel Josef Jeřáb J. Updika vidí jako vyznače tradičního vypravování a skvělého pozorovatele každodenního života.¹¹ Z. Vančura r. 1974 na poli *Literárního měsíčníku* mluví o Updikových dosud nevydaných dílech (*Uteč, Králíku* a *Návrat Králíka*) a představuje spisovatelovu tvorbu, která je dle Vančury idealisticky pojata, řešící obecné otázky - „banální život prostých lidí“.¹² Mimoto je zde také zmíněna novela *O Farmě* (Of the Farm), jež se zabývá střetem povah v manželství. Kniha je v sedmdesátých letech vydána hned dvakrát, a to roku 1970 (překlad Igor Hájek) a roku 1973 (překlad Libuše Vokrová), v obou případech v nakladatelství Československý spisovatel.

¹⁰ VONNEGUT, Kurt. Zítřa, pozítří i popozítří. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1970, č. 1, s. 245 - 256.

¹¹ JAŘAB, Josef. Současný americký román. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1976, č. 4, s. 256.

¹² VANČURA, Zdeněk. Pohledy na nedávný americký román. *Literární měsíčník*. 1974, č. 4, s. 80.

Kromě amerických spisovatelů knižně vydaných v sedmdesátých letech bylo v tomto desetiletí možné setkat se a částečně se seznámit s autory dosud neznámými. Překlady úryvků jejich děl se často vyskytovaly v několika periodikách. Jednalo se tak o způsob, jak přiblížit českému čtenářstvu alespoň díky literárním časopisům americké spisovatele a jejich tvorbu, která do určité míry podléhala cenzuře. Příkladem nekompromisní cenzury je například americký spisovatel Vladimir Nabokov, jehož kontroverzní dílo *Lolita* není do devadesátých let knižně vydáno a díky svému pobuřujícímu rázu není za doby socialismu ani příliš kladně hodnoceno. V *Literárním měsíčníku* je roku 1974 román zmíněn, avšak v podstatě nehodnocen. Vladimir Nabokov je avšak Z. Vančurou označen za „virtuózního kejklíře se slovy“.¹³

1.1 VÁLEČNÁ TEMATIKA

Co se týče překladů děl amerických spisovatelů, kteří svou tvorbu věnovali válečné tematice, v sedmdesátých letech již nedochází k takovému „boomu“, jenž nastal v předchozím desetiletí, kdy vyšla klasická díla předních autorů, zabývající se válečnou tematikou, a mnoho literárních periodik tuto literární tematiku hojně diskutovalo. Nutno ale podotknout, že oproti letům šedesátým toto následující desetiletí přináší mnoho autorů, kteří se spolu se svou tvorbou do českého prostředí dostávají zcela poprvé, a vyobrazují tak překladovou literaturu válečné tematiky v širším spektru.

Kromě těch, jejichž jména se zde objevují zcela nově, jsou samozřejmě v sedmdesátých letech přeložena i díla autorů, jejichž jména už mohou být českému čtenářstvu známa. Nejznámější je jistě satirik Joseph Heller, od něhož v sedmdesátých letech vychází jako jediný válečný román *Hlava XXII (Catch-22)* již jako třetí vydání. Kniha vyšla oproti letům šedesátým tentokrát v nakladatelství Odeon (rok 1979) a byla přeložena i jiným překladatelem, a to Miroslavem Jindrou. Josef Jařab J. Hellera řadí ke klasikům antimilitaristické satiry a stejně obdobně jako Jaroslav Buček, vyjadřující se

¹³ VANČURA, Zdeněk. Pohledy na nedávný americký román. *Literární měsíčník*. 1974, č. 4, s. 85.

k překladům z šedesátých let,¹⁴ Hellera a jeho válečnou tvorbu přirovnává k Haškovu Švejkovi.¹⁵

Kromě *Hlavy XXII* je na poli literární tvorby v periodiku *Světová literatura* diskutován další Hellerův román - *Něco se stalo* (Something Happened), který sice nevychází v tomto desetiletí, ale hned záhy je přeložen jako další z tvorby J. Hellera v roce 1982. Román je zde kladně hodnocen Mirkem Čejkou, který zároveň přikládá i překlad ukázky díla.¹⁶

Dalším v českém prostředí již známým americkým spisovatelem válečné tematiky je John Hersey, jehož tvorba u nás vychází již od roku 1948. V sedmdesátých letech je přeložen román *Zvon pro Adano* (Bell for Adano), jenž se do českého prostředí dostává již podruhé. Kniha je přeložena Jarmilou Rosíkovou a vychází hned v roce 1970 v nakladatelství Naše vojsko, které se zasadilo o překlady mnohých klasických děl válečné tematiky. Román, označovaný za velmi poutavý, byl příznivě přijat nejen v českém prostředí a John Hersey za něj obdržel Pulitzerovu cenu. Spisovatel svůj zájem soustřeďuje především na člověka a částečně román propojuje i s černošskou otázkou. Překladatel a literární teoretik Zdeněk Vančura hodnotí dílo stejně tak jako i jeho autora velmi kladně, avšak vytýká Herseyemu přílišnou sentimentalitu, prostupující právě tento román.¹⁷

V sedmdesátých letech se jméno Johna Herseyho objevuje také v literárním časopise *Světová literatura*, kde je spisovatel spojován nejen s románem *Zvon pro Adano*, ale je zde recenzována také kniha *Moje žádost o víc místa* (My Petition for More Space), jež vychází roku 1974 ve Spojených státech amerických. Radoslav Nenadál zde dílo podrobuje velmi odborné kritice a shledává společné rysy s experimentálním dílem *Sběratel* (Collector) britského spisovatele Johna Fowlese.¹⁸ Bohužel tento román kompletně v českém překladu nikdy nevyšel, neboť překlad díla *Zvon pro Adano* ze sedmdesátých let je poslední tvorbou Johna Herseyho, která u nás vychází.

¹⁴ BUČEK, Josef. ...(?)!!!...: doslov. In: HELLER, Joseph. *Hlava XXII*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 501 - 508.

¹⁵ JAŘAB, Josef. Historie jednoho rodu - moderní sága. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1978, č. 5, s. 239 - 241.

¹⁶ JAŘAB, Josef. Historie jednoho rodu - moderní sága. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1978, č. 5, s. 239 - 241.

¹⁷ VANČURA, Zdeněk. Pohledy na nedávný americký román. *Literární měsíčník*. 1974, č. 3, s. 94 - 98.

¹⁸ NENADÁL, Radoslav. Nad posledním vývojem Johna Herseyho: Hersey inspirován Fowlesem?. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1979, č. 5, s. 231 - 233.

Jak už bylo uvedeno v úvodu této podkapitoly, sedmdesátá léta jsou v rámci válečné tematiky velmi přínosná díky překladům amerických spisovatelů, jejichž jména a díla se u nás v tomto desetiletí objevují poprvé. Jedním z těchto „nových“ autorů je například Robert Crichton, od něhož v roce 1977 vychází jediné dílo v českém jazyce. Jedná se o román *Tajemství Santa Vittorie* (Secret of Santa Vittoria), jenž své čtenáře zavádí do Itálie za druhé světové války, kde se odehrávají boje tamních vlnářů s válečnými protivníky. Dílo bylo přeloženo Jarmilou Svobodovou a vychází v nakladatelství Svoboda roku 1977, tedy přibližně s desetiletým zpožděním (román vychází v USA roku 1966).

Dalším americkým spisovatelem, který je pro české čtenáře až do sedmdesátých let zcela neznámý, je William Eastlake. Roku 1972 je Michalem Zrzavým přeložen Eastlakův román *Hájili jsme hrad* (Castle Keep), a tak se k nám dílo, jež vychází v originále stejně jako *Tajemství Santa Vittorie* v šedesátých letech, dostává poměrně aktuálně. Vydává jej nakladatelství Odeon. Vydání je opatřeno doslovem, jehož autorem je Radoslav Nenadál, který Williamu Eastlakovi přisuzuje status „dobrého standartu“ americké prozaické tvorby a spisovatele řadí k americkým klasikům, jako jsou Norman Mailer, James Jones, Irwin Shaw nebo William Styron. Dílo, jež si oproti ostatním klasikům válečné tematiky udržuje odstup dvaceti let, je taktéž považováno za velmi zdařilé, přinášející právě svým odstupem nový náhled.¹⁹ Dle R. Nenadála se jedná o: „dílo svérázného rukopisu a osobitého a nezvyklého koloritu“²⁰.

Jeden z klíčových románů americké válečné literatury je jistě román *Nazí a mrtví*, jenž nám v padesátých a následně i šedesátých letech představuje Normana Mailera, „enfant terrible“²¹ – spisovatele jak nekonvenční literatury, tak i osobnosti. V sedmdesátých letech bohužel nedochází k žádnému vydání Mailerovy tvorby, přestože spisovatel je poměrně hojně diskutován na poli literární teorie.

Roku 1971 se na stránkách literárního periodika *Světová literatura* ujímá slova Zdeněk Vančura, který Normana Mailera charakterizuje jako radikálního autora, provokatéra, přicházejícího s netradičními stanovisky, které však dle Vančury kontrastují

¹⁹ NENADÁL, Radoslav. Válka po dvaceti letech. In: EASTLAKE, William. *Hájili jsme hrad*. Praha: Odeon, 1972, s. 422 - 425.

²⁰ NENADÁL, Radoslav. Válka po dvaceti letech. In: EASTLAKE, William. *Hájili jsme hrad*. Praha: Odeon, 1972, s. 423.

²¹ termín: „enfant terrible“ (francouzský výraz, doslova znamenající „hrozné dítě“)

se „sebeklamným a neupřímným americkým myšlením“. Kromě toho je zde Mailer vykreslen jako rebel, který bojuje proti kapitalistickému řádu USA, jenž představuje soudobý deformovaný svět.²² Toto tvrzení je ideologicky zaměřené, avšak co je velmi přínosné, je uveřejnění první části překladu románu *Armády noci* (*Armies of the Night*), jenž se u nás v českém vydání objevuje až v devadesátých letech. Další části díla byly uveřejněny hned v následujících číslech časopisu²³, a tak díky kompletnímu uveřejnění románu prostřednictvím překladatelky Gabriely Nové si čeští čtenáři mohli toto dílo přečíst již na počátku sedmdesátých let.

Kromě výše zmíněného románu je navíc v sedmdesátých letech recenzováno další dílo z Mailerovy tvorby. Jedná se románové reportáže pojmenované *Oheň na měsíci* (*Of a Fire on the Moon*), které v českém překladu vychází poměrně záhy - na počátku osmdesátých let. Tvorbu recenzuje Michael Žantovský, který ke kritice přikládá i ukázky z knihy.²⁴

Posledním, koho bych ještě zmínila v rámci válečné tvorby, je americký spisovatel Vance Bourjaily, v jehož případě – stejně tak jako u Normana Mailera – nedošlo v sedmdesátých letech k vydání, avšak je také Zdeňkem Vančurou zmiňován v periodiku *Světová literatura*. Z. Vančura autora nepřirazuje k velkým klasikům americké válečné literatury, ale ani nedoporučuje Vance Bourjailyho zcela opominout. Kromě představení v českém prostředí doposud neznámého autora je v časopise také uvedena recenze Bourjailyho díla *Brill mezi ruinami* (*Brill Among the Ruins*), které ve Spojených státech amerických vychází právě na počátku sedmdesátých let. Hlavní postava románu je zde v mnohých aspektech přirovnávána k Ernestu Hemingwayovi a jeho tvorbě, ač oba autoři zauímají odlišné vypravěčské postupy. Díky této recenzi, doplněné o překlady úseků knihy, které dokazují Vančurovu interpretaci díla, tak dochází k relativnímu přiblížení tohoto autora. Bohužel tvorba Vance Bourjailyho nebyla v českém překladu vydána dodnes.

²² VANČURA, Zdeněk. Norman Mailer: Mailer věčně provokující. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1971, č. 1, s. 115 - 117.

²³ MAILER, Norman. *Armády noci*. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1971, č. 1, s. 118 – 185, č. 2, s. 162 – 201, č. 3, s. 119 - 201.

²⁴ MAILER, Norman. *Oheň na měsíci*. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1979, č. 6, s. 11 - 47.

Shrneme-li tedy situaci, v sedmdesátých letech se čeští čtenáři mohli seznámit s několika novými díly americké válečné literatury, což představuje vzhledem k době cenzury jistě určitý přínos. Mimoto vyšlo i několik překladů děl literární klasiky, která sice nejsou v tomto desetiletí vydána poprvé, avšak tato překladová tvorba je také velmi ceněna. Knihy byly povětšinou přeloženy a do českého prostředí přeneseny z důvodu kvality tvorby, a tak pohled českého čtenáře na americkou literaturu válečné tematiky mohl být zcela nezkalen možnými prorežimními snahami.

1.1.1 ZTRACENÁ GENERACE

Spisovatelé tzv. ztracené generace (Lost generation), američtí autoři, jejichž životní i uměleckou dráhu zásadně ovlivnily zážitky z první světové války, byli stejně jako v šedesátých letech i v desetiletím následujícím poměrně čteně překládáni. Čeští čtenáři se tak v sedmdesátých letech opět setkali s nejvýznamnějšími představiteli této skupiny - a to s tvorbou Ernesta Hemingwaye, F. C. Fitzgeralda and Johna Dose Passose.

Nejvýznamnějším a také nejprekládanějším je zajisté Ernest Miller Hemingway, přední představitel této skupiny, který je poprvé do českého prostředí přeložen ve třicátých letech, přičemž ale překladatelský „boom“ tvorby E. Hemingwaye nastává v šedesátých letech a následně také v letech sedmdesátých. Kromě poměrně četné překladové produkce tvorby tohoto autora je Ernest Hemingway i velmi často diskutován v literárních periodikách. V sedmdesátých letech se sice už nesetkáváme s příspěvkem Josefa Škvoreckého, který v šedesátých letech hojně Hemingwaye překládal, představoval a recenzoval, a tak českému čtenáři velmi dobře přiblížil tohoto spisovatele světového významu, avšak mnoho dalších literárních teoretiků a kritiků Ernesta Hemingwaye stále a čteně diskutuje.

V období sedmdesátých let vychází od Ernesta Hemingwaye celkem osm titulů, přičemž čtyři z nich jsou vydány hned dvakrát. Opět se setkáváme s klasikami, jako jsou romány *Sbohem, armádo, Komu zvoní hrana* anebo s novelou *Stařec a moře*. Jako první titul, který vychází v desetiletí sedmdesátých let – hned na počátku, je román *Komu zvoní hrana* (For Whom the Bell Tolls), který pak vychází ještě v roce 1977. Dílo je v obou vydáních přeloženo Jiřím Valjou. V roce 1970 vychází v nakladatelství Odeon a v roce 1977

pak v nakladatelství Svoboda, spadající pod *Rudé právo* (zde vychází poprvé). V doslovu vydání ze sedmdesátého sedmého roku je kniha Josefem Hotmarem interpretována jako zápas člověka „za jiný sociální pořádek, za spravedlnost ještě na tomto světě“.²⁵ Celý komentář a i připojená reportáž o době a situaci za španělské občanské války je poměrně prorežimně laděna.

Jako další knižní klasika vychází novela *Stařec a moře* (Old Man and the Sea), za niž Ernest Hemingway obdržel Nobelovu cenu. Kniha, jež je často považována za vrchol Hemingwayovy tvorby, je obdobně hodnocena i Daňou Horákovou, která ale na poli literárního periodika *Čtenář* novelu mimoto představuje i jako vrcholnou tvorbu amerického realismu – tzv. „zdravou“ literaturu, která se vyvíjí přes J. Londa, M. Twaina, U. Sinclaira a další.²⁶ Novela vychází roku 1972 v nakladatelství Odeon.

Posledním klasickým díle Ernesta Hemingwaye, které vychází také v sedmdesátých letech, je válečný román *Sbohem, armádo* (Farewell to Arms), přeložený Vladimírem Stuchlem a vydaný roku 1974 v nakladatelství Melantrich.

Kromě těchto klasických děl bylo však v sedmdesátých letech přeloženo i mnoho dalších děl, z nichž některá na hodnotě oproti klasikám neztrácejí. Příkladem jsou Hemingwayovy povídky, které jsou nejen významným mezníkem v americké literatuře, ale i v celém vývoji moderní prózy.²⁷ Povětšinou jsou založeny na autorově vlastní zkušenosti. Do češtiny jsou uvedeny pod názvem *Povídky* (Short Stories). O tento překlad se zasloužil Radoslav Nenadál, který jediné vydání ze sedmdesátých let opatřuje i doslovem, v němž velmi kladně hodnotí jak autora, tak i dílo. Povídky tak vycházejí roku 1978 v nakladatelství Odeon.

Jako další Hemingwayova díla, vycházející také v sedmdesátých letech, můžeme ještě zmínit romány *Přes řeku do lesů* (Across the River and into the Trees, přel. Jan Zábrana, Odeon, 1978) a *Mít a nemít* (To Have and Have not, přel. Radoslav Nenadál, Práce, 1979), která však patří dle Josefa Heyduka ke slabším dílům Ernesta Hemingwaye.

²⁵ HOTMAR, Josef. Nad celým Španělskem nebe plné mračen: Poznámka reportéra. In: HEMINGWAY, Ernest. *Komu zvoní hrana*. Praha: Svoboda, 1977, s. 509 - 516.

²⁶ HORÁKOVÁ, Daňa. *Americká realistická próza*. *Čtenář*, 1975, č. 8/9, s. 316 - 321.

²⁷ NENADÁL, Radoslav. Hemingwayovy povídky. In: HEMINGWAY, Ernest. *Povídky*. Praha: Odeon, 1974, s. 469 - 475.

J. Heyduk tato díla představuje v *Lidových novinách* ve svém článku, který je věnován americkému autorovi a jeho nedožitým sedmdesáti pěti letům.²⁸

Jako poslední dílo tohoto amerického spisovatele, do českého prostředí dostávajícího se taktéž v sedmdesátých letech, bych ještě uvedla román *Ostrov uprostřed proudu* (Islands in the Stream), který byl ve Spojených státech amerických vydán až po smrti Ernesta Hemingwaye – a to v roce 1970. Trvalo tedy devět let, než se dílo připravilo k vydání. Dle Z. Vančury se jedná o monumentální dílo autobiografických rysů. Teoretik a překladatel tak dílo staví na úroveň románové klasiky *Komu zvoní hrana*.²⁹ U nás román vychází roku 1972 v nakladatelství Odeon zásluhou překladatelské dvojice Luby a Rudolfa Pellarových.

Dalším představitelem ztracené generace je nepochybně Francis Scott Key Fitzgerald, autor „honby“ svých literárních hrdinů za americkým snem. Americký spisovatel, který je poprvé do češtiny překládán v šedesátých letech, se v letech sedmdesátých objevuje dokonce vícekrát. Hned na počátku desetiletí v roce 1970 vychází románové vydání *Velký Gatsby a jiné příběhy jazzového věku*. Výbor je uspořádán za spolupráce Lubomíra Dorůžky, který spolu s českým překladatelem a spisovatelem Zdeňkem Urbánkem knihu překládá. Výbor vychází v nakladatelství Odeon.

Fitzgeraldův nejúspěšnější román *Velký Gatsby* (Great Gatsby) vychází v sedmdesátých letech ještě jednou - a to roku 1979, kdy je vydání doplněno o příběh *Poslední magnát* (Last Tycoon). Jde o nedokončený román, který byl ve Spojených státech amerických vydán až po spisovatelově smrti. Dle předního znalce a překladatele Francise Scotta Fitzgeralda Lubomíra Dorůžky se jedná o dvě „nejvybroušenější“ díla tohoto amerického spisovatele. I když věkový rozestup mezi oběma romány je patnáct let, v obou případech se setkáváme s typickými postavami americké literatury, které se snaží dosáhnout amerického snu, což vyústí v následné ztroskotání.³⁰

Čeští čtenáři se v sedmdesátých letech opět setkávají s románem *Něžná je noc: romance* (Tender is the Night), jenž je řazen k Fitzgeraldovým vrcholným dílům. Kniha

²⁸ HEYDUK, Josef. Legendární autor Starce a moře. *LD*, 19. 7. 1974, s. 5

²⁹ VANČURA, Zdeněk. Hemigway mezi básní a pravdou: K posmrtnému vydání *Ostrovů uprostřed proudu*. In: HEMINGWAY, Ernest. *Ostrov uprostřed proudu*. Praha: Odeon, 1972, s. 371 - 375.

³⁰ DORŮŽKA, Lubomír. Hrdinové, kteří museli ztroskotat. In: FITZGERALD, Francis Scott. *Velký Gatsby; Poslední magnát*. Praha: Odeon, 1979, s. 295 - 298.

vychází roku 1976 jako druhé české vydání, o které se opět zasluhuje nakladatelství Odeon. Překladačem je i tentokrát Lubomír Dorůžka.

Tvorbu Francise Scotta Fitzgeralda, jež se u nás v sedmdesátých letech objevuje zcela nově, tvoří díla *Na prahu ráje* (*The Side of Paradise*) a *Závratná kariéra Jeremiáše Frosta, aneb, Hlávka zelí* (*Vegetable of from President to Postman*). *Na prahu ráje* je románovou prvotinou tohoto amerického spisovatele, zachycující spisovatelovy autobiografické zážitky. V Československu dílo vychází roku 1971 v nakladatelství Mladá Fronta, překlad Libuše Vrbová. Druhá novinka *Závratná kariéra Jeremiáše Frosta aneb Hlávka zelí* v podstatě představuje krátký příběh, jenž F. S. Fitzgerald přetvořil do divadelní hry. Toto dílo vychází roku 1974 v nakladatelství Odeon díky překladu Jana Tomka.

Je zřejmé, že díla Francise Scotta Fitzgeralda jsou taktéž v sedmdesátých letech stejně jako v předchozím desetiletí přeložena bez výhrady pro svou kvalitu.

Posledním americkým autorem, který je také řazen k tzv. ztracené generaci a jehož tvorba je do češtiny přeložena v sedmdesátých letech, je John Roderigo Doss Passos, představitel starší generace amerických spisovatelů. Roku 1972 vychází v nakladatelství Odeon román v originále „Manhattan transfer“, který A. J. Šťastný do češtiny překládá pod názvem *Manhattanská přestupní stanice*. Jedná se o dílo, které u nás vyšlo již v třicátých letech, avšak v té době byl titul přeložen jako *Bábel*. Kniha byla pojmenována podle babylónského chaosu, který byl připodobňován dějišti města New York. Zdeňkem Vančurou, autorem doslovu k vydání z roku 1974, je na jednu stranu J. D. Passos označován za „krajního avantgardistu“, ale na druhou stranu Z. Vančura vidí dílo *Manhattanská přestupní stanice* jako silně kolektivní. Dílo je považováno za předstupeň Passosovy trilogie *U.S.A.*, která kompletně vyšla už v šedesátých letech. Román, který vychází znovu po čtyřech desetiletích, je v sedmdesátých letech znovu oceněn především pro svůj kolektivní a sociální ráz.³¹ Z tzv. ztracené generace tak u jediného Johna Dosse Passose nemůžeme hovořit o překladu čistě pro kvalitu tvorby, jako je tomu v případě E. Hemingwaye a F. S. Fitzgeralda.

³¹ VANČURA, Zdeněk. John Doss Passos: Od jednotlivce ke kolektivu. In: PASSOS, John Doss. *Manhattanská přestupní stanice*. Praha: Odeon, 1972, s. 337 - 341.

1.2 NATURALISMUS

Stejně tak jako v šedesátých letech i v následujícím desetiletí není literatura naturalismu českému prostředí zprostředkována bezvýhradně za účelem přínosu kvalitních děl. V sedmdesátých letech v podstatě ani nemluvíme o naturalismu a literární tvorba, spadající pod tento umělecký směr, je pojmenovávána jako socialistická literatura. Jiří Hájek na poli deníku *Rudého práva* konstatuje: „... Sinclairovo rané dílo patří vedle románu J. Londona a Th. Dreisera k základním mezníkům zrodu světové socialistické literatury“³². V sedmdesátých letech tedy takto nazývaná literatura staví především na překladech těchto tří amerických spisovatelů, kteří jsou vzhledem k propagandistickému uchopení tehdejšího socialistického zřízení velmi často diskutováni a také oslavováni. V roce 1978 je například upozorněno na sté výročí narození Jacka Londona³³ a dva roky poté se na poli literárních periodik a denního tisku podobně oslavuje nedožitě jubileum spisovatele Uptonu Sinclaira.³⁴

Od předního amerického naturalisty Theodora Hermana Dreisera byla v sedmdesátých letech přeložena dvě díla. Jako první se v roce 1970 objevuje *Americká tragédie* (*American Tragedy*), která je považována za vrchol Dreiserovy umělecké činnosti. Román, jenž tvrdě obžalovává americkou společnost, je nejpřekládanějším dílem tohoto amerického naturalisty. V českém prostředí se kniha objevuje již od roku 1928, přičemž do roku 1951 je využíváno překladu Karla Krause a od roku 1954 *Americkou tragédií* překládá Zdeněk Urbánek, jehož překladem je i toto vydání ze sedmdesátých let. Dílo vychází tentokrát v nakladatelství Odeon.

V roce 1979 pak opět nakladatelství Odeon vydává další román Theodora Dreisera – *Sestřička Carrie* (*Sister Carrie*). Jedná se o Dreiserovu prvotinu, která se ve Spojených státech amerických objevuje už v roce 1900. V sedmdesátých letech se u nás český čtenář také neseznamuje s tímto románem poprvé, neboť se jedná již o třetí vydání. Toto dílo, jež je považováno za předstádium Dreiserovy *Americké tragédie*, do češtiny překládá

³² HÁJEK, Jiří. Neúprosný soudce amerického imperialismu. *RP*, 20. 9. 1978, s. 5.

³³ BRETT, Vladimír. Je náš pro lásku k životu a socialismu. *RP*, 12. 1. 1976, s. 5.; JANOUŠEK, Miroslav revolucionář a falešný prorok. *Literární měsíc.*, 1978, č. 8, s. 120 – 121.

³⁴ HÁJEK, Jiří. Neúprosný soudce amerického imperialismu. *RP*, 20. 9. 1978, s. 5.; JANOUŠEK, Miroslav revolucionář a falešný prorok. *Literární měsíc.*, 1978, č. 8, s. 120 – 121.

Milan Jindra spolu s Alenou Jindrovou-Špilarovou, která k vydání ze sedmdesátých let připojuje i vlastní doslov. Překladatelka svou charakteristikou díla v podstatě dokládá rysy a znaky naturalismu, které jsou románu vlastní. Dále uvádí, proč bylo dílo ve své době ve Spojených státech považováno za nemorální. Závěrem je dodáno, že Dreiser v podstatě popisuje „choroby kapitalismu“.³⁵

V českém prostředí je velmi překládaným již od počátku dvacátého století americký spisovatel Upton Beall Sinclair, od kterého v době od dvacátých do padesátých let vychází až pět titulů ročně. V tomto období byl americký spisovatel překládán tak hojně, jelikož jeho počáteční tvorba poukazuje na sociální bezpráví a vyznačuje se silným socialistickým cítěním. Upton Sinclair se řadí mezi žurnalisty, kteří byli presidentem T. Rooseveltem označeni jako „muckrakers“ (v překladu „kydači hnoje“), neboť jejich záměrem bylo upozorňovat na sociální bezpráví a společenské problémy. K Sinclairovým častým tématům patří například vykořisťování dětí, špatné hygienické a sociální problémy na pracovištích, korupce apod., což spisovatel vyobrazuje ve svých dílech skrze naturalismus.³⁶ Témata se však stávají velmi příhodnými pro propagandu a Upton Sinclair je zneužit jako bezvýhradný kritik amerického kapitalismu a života v USA. Jeho jméno tedy přirozeně není spojováno s naturalismem, nýbrž je považován za vrcholného spisovatele socialistické literatury.³⁷ Později, kdy Upton Sinclair se svými „pokrokovými“ názory polevuje, není už v komunistickém Československu natolik žádoucí, a tak od šedesátých let dochází k poklesu překladové produkce tohoto autora a vychází pouze několik titulů za desetiletí.

V sedmdesátých letech jsou od Uptona Sinclaire do češtiny přeloženy celkem tři tituly. Jako první vychází roku 1970 román *Boston* (Boston), který dle M. Janouška (*Literární měsíčník*) představuje „obhajobu lživé americké demokracie“.³⁸ Kniha je přeložena Lídou Špačkovou a vydána v nakladatelství Svoboda. Dva roky poté v Československu vychází další Sinclairův román – *Petrolej* (Oil). Jedná se o románový dokument, v němž Upton Sinclair podává obraz o situaci v jižní Kalifornii na počátku

³⁵ JINDROVÁ-ŠPILAROVÁ, Alena. Prvotina Theodora Dreisera. In: DREISER, Theodore. *Sestřička Carrie*. Praha: Odeon, 1979, s. 472 - 475.

³⁶ VANČURA, Zdeněk. Klasické dílo socialistické literatury. In: SINCLAIR, Upton. *Džungle*. Praha: MF, 1974, s. 338.

³⁷ HÁJEK, Jiří. Neúprosný soudce amerického imperialismu. *RP*, 20. 9. 1978, s. 5

³⁸ JANOUŠEK, Miroslav revolucionář a falešný prorok. *Literární měsíčník*, 1978, č. 8, s. 120 – 121.

dvacátých let, v němž zachycuje skandál v naftařském průmyslu. Sinclair skrze toto dílo upozorňuje na zkorumpované a bezohledné chování naftařských magnátů.³⁹ Román je tentokrát přeložen Jiřím Bagárem a vychází v nakladatelství Práce.

Díla Uptona Sinclaira jsou v sedmdesátých letech pro nás prorežimně velmi příhodná, neboť rysy sociálního bezpráví a třídní nespravedlnosti lze v tvorbě tohoto „muckrakera“ opravdu nalézt. Například M. Janoušek vidí ve všech Sinclairových dílech perspektivu spravedlivé socialistické společnosti⁴⁰ nebo J. Hájek považuje tohoto amerického spisovatele za velmi důležitou osobnost pro formování mládeže v duchu socialistických idejí.⁴¹ Dílo, které bylo v rámci režimních záměrů zneužito asi nejvíce, je román *Džungle* (Jungle), jenž je do češtiny nejpřekládanějším titulem Uptona Sinclaira. Román, který reflektuje Sinclairovo počáteční sociální cítění a poukazuje na mnohé projevy nespravedlnosti, byl do češtiny poprvé přeložen hned rok po svém prvním vydání v USA roku 1906 a Upton Sinclair se díky němu stal v našem prostředí populárnějším než ve svém domácím.⁴² Už název doslovu vydání z roku 1974 „Klasické dílo socialistické literatury“ značí prorežimní zařazení díla i autora. Román, jenž zpracovává „syrový materiál životní reality“⁴³, je dle Zdeňka Vančury prvním americkým románem, který vykresluje třídní boj a jeho stanoviska, přičemž vidí řešení v rozmachu sociálního hnutí.⁴⁴ Vydání ze sedmdesátých let vychází v nakladatelství Mladá fronta a je přeloženo překladatelskou dvojicí Emanuelem a Emanuelou Tilschovými.

Posledním americkým spisovatelem, jenž byl také přeložen v sedmdesátých letech a je taktéž řazen k naturalismu, je Jack London. J. London je stejně jako v šedesátých letech velmi četně překládán a patří tak i v tomto desetiletí k nejčastěji překládaným americkým spisovatelům. Jack London, jehož tvorba je velmi často také řazena k dobrodružné literatuře pro děti a mládež, není v našem prostředí natolik překládán

³⁹ JANOUŠEK, Miroslav revolucionář a falešný prorok. *Literární měsíčník.*, 1978, č. 8, s. 120 – 121.

⁴⁰ JANOUŠEK, Miroslav revolucionář a falešný prorok. *Literární měsíčník.*, 1978, č. 8, s. 120 – 121.

⁴¹ HÁJEK, Jiří. Neúprosný soudce amerického imperialismu. *RP*, 20. 9. 1978, s. 5

⁴² VANČURA, Zdeněk. Klasické dílo socialistické literatury. In: SINCLAIR, Upton. *Džungle*. Praha: MF, 1974, s. 335 – 341.

⁴³ VANČURA, Zdeněk. Klasické dílo socialistické literatury. In: SINCLAIR, Upton. *Džungle*. Praha: MF, 1974, s. 338.

⁴⁴ VANČURA, Zdeněk. Klasické dílo socialistické literatury. In: SINCLAIR, Upton. *Džungle*. Praha: MF, 1974, s. 335 – 341.

pouze z důvodů jeho vlastního socialistického smýšlení a působení, ale americký autor je velmi oblíben u českého čtenářstva právě pro čtivost a poutavost svých děl.

V sedmdesátých letech se pohled na Jacka Londona na poli literárních periodik a denního tisku poměrně různí. Opět se setkáváme se silně prorežimním vykreslením, jako je tomu například v případě článku k výročí k narození J. Londona, který vychází roku 1976 na stránkách *Rudého práva*. Už nadpis „Je náš pro lásku k životu a socialismu“ mluví za vše. Vladimír Brett zde nejprve české čtenáře seznamuje s těžkým životem Jacka Londona, jenž již od dětství vzdoruje nástrahám kapitalistického vykořisťování, a následně autora představuje jako „nejpopulárnějšího spisovatele americké dělnické třídy“, přičemž je zde zdůrazňován Londonův vstup do dělnické strany.⁴⁵ Oproti tomuto značně prorežimnímu příspěvku se však můžeme setkat i s články objektivnějšími. Například Daňa Horáková v měsíčníku *Čtenář* Jacka Londona představuje jako velkého spisovatele, který zaujímá místo po R. Kiplingovi, a stává se tak nejznámějším a nejoblíbenějším spisovatelem ve světě.⁴⁶ Jack London, jenž sám svým životním osudem zhmotňuje americký sen, se stává nejlépe placeným spisovatelem. Věnuje se tématům ve své době tabuizovaným, a dává tak svým dílům rys naturalismu, který je dále kombinován s teorií darwinismu. Na Londona jako na naturalistu pak ještě upozorňuje i M. Janoušek v *Literárním měsíčníku*.⁴⁷

Za nejkvalitnější dílo Jacka Londona je považován autobiografický román *Martin Eden* (Martin Eden), jenž v sedmdesátých letech vychází dvakrát – a to v letech 1973 a 1977, v obou případech v nakladatelství Mladá fronta a v překladu Londonova předního překladatele A. J. Šťastného. Dále A. J. Šťastný přeložil například i Londonovy příběhy z aljašské divočiny *Volání divočiny* (The Call of the Wild) vycházející v sedmdesátých letech ve vydání s *Bílým tesákem* (White Fang) v nakladatelství Odeon (rok 1976). Dobrodružný román *Bílý tesák* pak ještě vychází v letech 1971 a 1976 v překladu Vladimíra Svobody v nakladatelství Albatros, které se soustřeďuje na vydávání knih pro děti a mládež. Z další Londonovy tvorby, přeložené do češtiny v sedmdesátých letech, bych ještě zmínila například tyto romány: *Mořský vlk* (The Sea-Wolf, 1975, nakl. Odeon, přel. A. J. Šťastný), *Bílý den* (Burning Daylight, 1970 – nakl. Lidové nakladatelství, 1974 - Svoboda, 1978 –

⁴⁵ BRETT, Vladimír. Je náš pro lásku k životu a socialismu. *RP*, 12. 1. 1976, s. 5

⁴⁶ HORÁKOVÁ, Daňa. Americká realistická próza (London, Sinclair, Hemingway). *Čtenář*, 1975, č. 8/9, s. 316-321.

⁴⁷ JANOUŠEK, Miroslav. Proletářský milionář. *Literární měsíčník*, 1976, č. 1, s. 119 – 120.

Mladá fronta, přel. A. J. Šťastný), *Démon alkohol* (John Barleycorn, 1972, nakl. Svoboda, přel. Jaroslav Albrecht), *Mezi zlatokopy* (Smoke Bellew, 1974, nakl. Albatros, přel. Miroslav Hrdina), *Měsíční údolí* (The Valley of the Moon, 1972, nakl. Svoboda, přel. Eva Kotulová).

1.3 LITERATURA AMERICKÉHO JIHU

Literatura amerického Jihu je v českém prostředí poměrně plně známa již od šedesátých let, kdy dochází k relativně komplexní překladové produkci této literatury. Český čtenář se setkává s mnoha jmény, která ještě o desetiletí dříve byla zcela neznámá a americká literatura má v českém prostředí v té době slibně nakročeno k dalším překladům jižanských spisovatelů a jejich dosud neznámých děl. Avšak bohužel díky politické situaci v Československu sedmdesátá léta pokrok v překladové produkci jižanské literatury nepřinášejí, a tak spíše než o očekávaném rozmachu mluvíme o notném útlumu.

I když se jmény, jako jsou například Eudora Weltyová anebo Carson McCullersová se už v sedmdesátých letech knižně nesetkáme, nutno dodat, že tyto americké spisovatelky jsou spolu s mnoha dalšími diskutovány na poli literárních periodik, a tak stále zůstávají v povědomí českého čtenářstva. Například Jaroslav Jařab ve svém článku *Současný americký román*⁴⁸ českou veřejnost seznamuje s mnoha americkými spisovateli jižanské tematiky. Setkáváme se tu například se jmény: Reynold Price, Shirley Ann Grauová, William Goyen, Walker Percy. Bohužel tvorba většiny těchto autorů nebyla do českého jazyka přeložena dodnes. Krom toho ještě J. Jařab hovoří o specifické tvorbě ženských autorek, jejichž tvorba se vyděluje ze zbylé celoplošné jižanské literatury. Společným rysem jim je zvýšená senzibilita vůči některým zvláštnostem každodenního jižanského života, které se v jejich podání jeví jako groteskní či fantaskní.⁴⁹ Za nejvýraznější představitelky této tvorby jsou považovány právě Eudora Weltyová a Carson McCullersová, jež se českému čtenářstvu představily už v šedesátých letech. Další významnou americkou spisovatelkou, o které zde Jaroslav Jařab hovoří, je Flannery O'Connorová, představitelka jižanské gotiky. Ta je však do češtiny přeložena až

⁴⁸ JAŘAB, Josef. Současný americký román. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1976, č. 4, s. 220 – 256.

⁴⁹ JAŘAB, Josef. Současný americký román. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1976, č. 4, s. 234.

v osmdesátých letech. Mimo jiné se v tomto příspěvku objeví ještě jména dalších amerických představitelů jižanské tematiky – Katherine Anne Porterová, Elizabeth Spencerová a Caroline Gordonová, které však také doposud do češtiny nebyly přeloženy.

Literatura amerického Jihu zažívá svou renesanci ve dvacátých letech dvacátého století a o padesát let později pořád ještě není vyčerpána. Stále se setkáváme s motivy návratu k hodnotám devatenáctého století, prvky gotické hrůzy, sklony k idealizaci, kulturním tradicionalismem a konzervatismem apod.⁵⁰ V časopise *Světová literatura* narážíme na aforismy spisovatele a humoristy Marka Twaina.⁵¹

Vrchol jižanské literatury je bezesporu spatřován ve spisovateli Williamu Harrisonovi Faulknerovi, představiteli starší generace amerických klasiků a jednou z nejvýraznějších osobností amerického písemnictví vůbec. Oproti předchozímu desetiletí sedmdesátá léta nepřináší mnoho Faulknerových překladů a mezi české čtenáře se dostávají pouze díla dvě. Jako první vychází roku 1973 román *Srpnové světlo* (Light in August), jenž je považován za stěžejní dílo toho amerického prozaika. Faulkner v díle diskutuje rasovou otázku, na niž pohlíží z netradičního úhlu pohledu. Skrze fabuli románu prozaik demonstruje svůj soud nad soudobou společností.⁵² V sedmdesátých letech vychází *Srpnové světlo* podruhé, téměř po čtyřiceti letech, s tou změnou, že je román tentokrát přeložen Josefem Schwarzem a vydán v nakladatelství Odeon.

Druhým a zároveň posledním Faulknerovým románem přeloženým v sedmdesátých letech do češtiny je dílo *Divoké palmy* (Wild Palms), jež se u nás poprvé objevuje v šedesátých letech. Kniha je opět přeložena jedním z Faulknerových předních překladatelů – Jiřím Valjou a vychází tentokrát v nakladatelství Odeon.

K představitelům jižanské literatury bývá řazen také John Ernst Steinbeck, americký spisovatel, který dějové linie svých děl umísťuje do období hospodářské krize. Vzhledem ke Steinbeckovým sociálně kriticky laděným románům a prvkům naturalismu, který byl v době komunismu vykládán jako socialistický realismus, je autor v českém prostředí velmi oblíben. Například v roce 1972 vychází v deníku *Lidová demokracie* článek

⁵⁰ JAŘAB, Josef. Současný americký román. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1976, č. 4, s. 230.

⁵¹ Mark Twain: Aforismy. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1977, č. 1, s. 132.

Mark Twain: Aforismy. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1977, č. 1, s. 193.

⁵² VANČURA, Zdeněk. William Faulkner v počátcích dlouhé pouti. In: FAULKNER, William. *Srpnové světlo*. Praha: Odeon, 1973, s. 363 - 367.

k sedmdesátému nedožitému výročí tohoto amerického prozaika.⁵³ John Steinbeck, jehož díla jsou hodnocena jako bezesporu kvalitní, je zde srovnáván se svými vrstevníky W. Faulknerem a E. Hemingwayem, od nichž se J. Steinbeck liší, neboť se nepouští do hlubších rozborů, a je naopak spíše pozorovatelem situace. Téhož roku se k diskusi přidává i literární teoretik Radoslav Nenadál, který v Johnu Steinbeckovi vidí taktéž pozorovatele, jehož postavy však nabývají „obecného symbolického významu“, což Steinbecka povyšuje mezi nejlepší spisovatele dvacátého století.⁵⁴

I když k tak četné překladové produkci Steinbeckovy tvorby jako v šedesátých letech toto desetiletí nedochází, stále je tento americký prozaik přeložen vícekrát než například William Faulkner. Jako první vychází hned na počátku sedmdesátých let kniha *Neznámému bohu* (To a God Unknown), která se u nás objevuje úplně poprvé. Dílo, mapující dobu osidlování amerického Západu, je v době komunistického režimu označeno za pionýrský román. Kniha byla přeložena Emanuelem a Taťánou Tilschovými a vyšla roku 1970 v nakladatelství Mladá fronta.

Další dva roky poté vychází společně v jednom vydání další dva tituly Johna Steinbecka. Jedná se o román *Na plechárně* (Cannery Row), který spolu s povídkou *Sladký čtvrtek* (Sweet Thursday) vychází roku 1972 v nakladatelství Odeon (překlad Zdeňka Wattersonová a Jiří a Jaroslava Poberovi). Obě díla, kterým je společný Steinbeckův jemný humor, nejsou ve vývoji americké literatury žádnými zásadními díly a v podstatě pouze doplňují Steinbeckovy přední romány.⁵⁵

V témž roce ještě vychází Steinbeckova prvotina „Cup of Gold“, která je ve vydání nakladatelství Československý spisovatel roku 1972 přeložena jako *Pohár zlata*. Jedná se o úplně první vydání tohoto románu v češtině. Přeložili jej Emanuel a Taťána Tilschovi. Později se také můžeme setkat i s dalšími názvy této prvotiny, a to *Kalich zlata* nebo *Zlatý pohár*.

Roku 1973 je přeložen Steinbeckův nejvýznamnější román *Hrozny hněvu* (Grapes of Wrath), který se u nás těší velké oblibě a vychází již poosmé, tentokrát v nakladatelství

⁵³ HEYDUK, Josef. Mistr velkého románu. *LD*, 29. 2. 1972, s. 5.

⁵⁴ NENADÁL, Radoslav. Objevování Ameriky. In: FAULKNER, William. *Na plechárně; Sladký čtvrtek*. Praha: Odeon, 1972, s. 315.

⁵⁵ NENADÁL, Radoslav. Objevování Ameriky. In: STEINBECK, John. *Na plechárně; Sladký čtvrtek*. Praha: Odeon, 1972, s. 312 - 315.

Československý spisovatel, opět v překladu Vladimíra Procházky. Že se jedná o román, na němž je založena Steinbeckova sláva, svědčí i ocenění tohoto díla Nobelovou cenou. Americký spisovatel ve svém naturalisticky pojatém románu podává obraz Ameriky „bez růžových brýlí“ a dle Radoslava Nenadála John Steinbeck své čtenáře staví do „...prostředí v jeho nenaaranžované drsnosti a odpudivosti“⁵⁶. Právě drsnost a naturalistické scény jsou důvodem, proč román zprvu vyvolal mnohá pobouření. V českém prostředí se v sedmdesátých letech kupodivu můžeme setkat s vesměs objektivními kritikami tohoto díla.

Poslední, co od Johna Steinbecka v sedmdesátých letech v Československu vychází, je odeonský titul z roku 1979 *Na plechárně*, tentokrát s románem *Pláň Tortilla* (Tortilla Flat). Oba romány jsou nyní přeloženy předkladatelem a literárním teoretikem Martinem Hilským, který vydání doplňuje o vlastní doslov. M. Hilský se zde snaží české čtenáře obeznámit s tvorbou tohoto významného amerického prozaika.⁵⁷ Román *Pláň Tortilla*, původně označen za primitivní a animální dílo, byl ve Spojených státech amerických odmítnut a v katolickém Irsku zcela zakázán. Překladatel a teoretik jej představuje jako dílo složitější, než se na první pohled může zdát, dále jako dílo hravé, přinášející příběhy ze života. Oproti tomu román *Na plechárně*, který je nazván „esejí o lidské osamělosti“, je zde představen jako dílo lyričtější a vážnější.⁵⁸ Je zřejmé, že příspěvek Martina Hilského je velmi přínosný, neboť napomáhá k přijetí Johna Steinbecka českým čtenářstvem právě pro kvalitu jeho tvorby.

Dalším představitelem jižanské tematiky, jež byla českým čtenářům taktéž představena v sedmdesátých letech, je americký spisovatel Truman Capote. T. Capote je považován za jednoho z nejtalentovanějších poválečných prozaiků a pro svůj mimořádný talent je nazýván „záračným dítětem americké literatury“.⁵⁹ Čeští čtenáři se s Trumanem Capotem poprvé setkávají v šedesátých letech, kdy jsou přeloženy tři zcela neznámé

⁵⁶ NENADÁL, Radoslav. Objevování Ameriky. In: STEINBECK, John. *Na plechárně; Sladký čtvrtek*. Praha: Odeon, 1972, s. 312.

⁵⁷ HILSKÝ, Martin. Kalifornský dvojkonzert Johna Steinbecka. In: STEINBECK, John. *Pláň Tortilla; Na plechárně*. Praha: Odeon, 1979, s. 319 - 322.

⁵⁸ HILSKÝ, Martin. Kalifornský dvojkonzert Johna Steinbecka. In: STEINBECK, John a William FAULKNER. *Pláň Tortilla; Na plechárně*. Praha: Odeon, 1979, s. 320.

⁵⁹ VANČURA, Zdeněk. Pohledy na nedávný americký román. *Literární měsíčník*. 1974, č. 4, s. 80 - 86.

tituly. Jako první se do českého prostředí dostal román *Luční harfa* a právě s tímto dílem se můžeme v různých podobách setkat i v sedmdesátých letech. Roku 1973 vychází v nakladatelství Dilia hra o dvou dílech a pěti obrazech taktéž pod názvem *Luční harfa* (The Grass Harp), kterou americký prozaik vytvořil právě na základě svého románu. Hra byla do českého jazyka přeložena překladatelem Šimonem Pellarem, synem zasloužilé překladatelské dvojice Luby a Rudolfa Pellarovými.

Následně o pět let později vychází v Československu ještě Trumanovy prózy, jež jsou společně vydány v nakladatelství Odeon. Jedná se o román *Luční harfa* (The Grass Harp), který je stejně jako v šedesátých letech přeložen Janem Válkem, a povídky, jež jsou Radoslavem Nenadálem přeloženy pod názvem *Strom života a jiné povídky* (A Tree of Night and Other Stories). Truman Capote v těchto svých prózách prolíná realitu se snem, mísí humorné a vážné. Román *Luční harfa* započíná v tradici jižanské senzibility, vypráví o lidech, kteří se dokážou vzepřít je obklopujícímu maloměšťáctví, a povídky *Strom noci* přicházejí s Trumanovým senzitivním viděním světa, které kolísá právě mezi snem a realitou.

Co se týče literatury amerického Jihu, největším přínosem let sedmdesátých je překlad Roberta Penna Warrena, který se k nám právě v tomto období dostává zcela nově. Spisovatel je českému čtenářstvu představen jako mistr americké prózy, což je demonstrováno překladem hned tří Warrenových děl do češtiny. Jako první vychází hned roku 1970 Warrenovo vrcholné dílo *Všichni jsou zbrojnoši královi* (All the King's Men), které pro svůj úspěch pak v Československu vychází ještě o sedm let později. V obou případech je titul přeložen A. J. Šťastným a vydán v nakladatelství Odeon. Jedná se o klíčový román Roberta Penna Warrena, který přichází s tématem jižanské demagogie a podává spisovatelův ucelený pohled na člověka a na svět. Román byl zfilmován a Robert Penn Warren za něj byl oceněn Pulitzerovou cenou.

Další dva tituly, které u nás taktéž vycházejí v sedmdesátých letech, byly přeloženy překladatelkou Evou Masnerovou a vycházejí v nakladatelství Svoboda. Jako první vychází deset let od svého vydání ve Spojených státech amerických roku 1974 román *Potopa: Příběh z našich časů* (Flood: Romance of Our Time). Následně pak roku 1979 vychází poslední Warrenův přeložený román ze sedmdesátých let *U nebeských bran* (At Heaven's

Gate), který Eva Masnerová opařila vlastním doslovem. E. Masnerová zde v přední řadě představuje tohoto amerického spisovatele a jeho tvorbu včetně právě tohoto Warrenovo raného románu, jenž je ironickou výpovědí o jižanském konfliktu. Spisovatel zde využívá složitější vyprávěcí postupy, střídá stylové roviny, využívá metaforické obrazy a ironii. Dle E. Masnerové Robert Penn Warren doplňuje tvorbu amerických klasiků jižanské tematiky - Williama Faulknera a William Styrona - a přináší další dimenzi obrazu amerického Jihu.⁶⁰

V českém prostředí byli v sedmdesátých letech představeni také další dva spisovatelé amerického Jihu, od kterých však vychází pouze po jednom jediném přeloženém díle. Prvním z nich je americký prozaik John Ehle, od něhož je roku 1974 vydán v nakladatelství Odeon román *Čas bubnů* (Time of Drums), který tvoří druhý díl čtyřdílné ságy (*Průkopníci, Čas bubnů, Cesta, Lev na krbu*). Jelikož byl do češtiny přeložen pouze tento svazek, český čtenář se nikdy kompletně nesetkává s celou ságou, jež pracuje s tématem americké občanské války.

Druhým americkým autorem, od kterého byl do češtiny přeložen pouze jediný titul, je přítel Williama Faulknera Shelby Foote. Tento americký spisovatel se také zabírá tematikou amerického Jihu, avšak více než „prozaickým tvořitelem“ je S. Foote kronikářem amerického Jihu, alespoň dle Williama Faulknera.⁶¹ Shelby Foote se narodil stejně jako další „jižanští“ spisovatelé William Faulkner, Tennessee Williams a Eudora Weltyová ve státě Mississippi, zemi kastovního systému a rasové nesnášenlivosti, i když S. Foote patří spíše k následující generaci, která se objevuje po druhé světové válce. Roku 1976 vydává nakladatelství Odeon román tohoto amerického spisovatele *Milování ve vyprahlém čase* (Love in a Dry Season), jenž byl přeložen Josefem Schwarzem. Dílo vypráví o dvou jižanských rodinách, jejichž kariéristické a vykořisťující chování je v knize reflektováno morálně kritickým podtextem. Martin Hliský, který toto vydání opatřuje vlastním doslovem, konstatuje, že zlo je v románu všudypřítomné.⁶²

⁶⁰ MASNEROVÁ, Eva. Poznámka závěrem. In: WARREN, Robert Penn. *U nebeských bran*. Praha: Svoboda, 1979, s. 468 - 471.

⁶¹ HILSKÝ, Martin. Footovy příběhy zrazeného lidství. In: FOOTE, Shelby. *Milování ve vyprahlém čase*. Praha: Odeon, 1976, s. 239 - 242.

⁶² HILSKÝ, Martin. Footovy příběhy zrazeného lidství. In: FOOTE, Shelby. *Milování ve vyprahlém čase*. Praha: Odeon, 1976, s. 239 - 242.

V rámci jižanské tematiky by ještě bylo možné zmínit jméno Tennesseeho Williamse, který je v sedmdesátých letech diskutován na stránkách literárního periodika *Světová literatura*, kde jsou také uveřejněny Williamsovy povídky pod názvem *Korouhev* (překlad Přemysl Tvaroh).⁶³ Knižně však v sedmdesátých letech žádná próza od Tennessee Williamse, který je spíše znám jako autor dramát „ze svérázného prostředí amerického Jihu“⁶⁴, nevychází.

1.3.1 LITERATURA ZABÝVAJÍCÍ SE ČERNOŠSKOU OTÁZKOU

Z celoplošné literatury amerického Jihu můžeme vydělit tvorbu amerických spisovatelů, která se zabývá otázkou rasismu, postavením černochoů po občanské válce Severu proti Jihu a děním v těchto amerických jižních státech, které po válce silně pocítily svou porážku. Američtí spisovatelé, kteří jsou zahrnuti v této podkapitole, jsou pouze běloši, avšak zabývající se černošským obyvatelstvem.

V sedmdesátých letech se stal velmi významným překlad tří románů Williama Styrona, spisovatele, který je v sedmdesátých letech považován za autora mladší spisovatelské generace. W. Styron se prostřednictvím své tvorby do českého prostředí dostává poprvé v šedesátých letech, kdy vychází jedno dílo, a tak překlad tří nových románů ze sedmdesátých let je pro české čtenářstvo velkým přínosem. William Styron je obvykle řazen spíše do literatury amerického Jihu, avšak jelikož všechny jeho romány, které jsou do češtiny přeloženy v sedmdesátých letech, řeší rasovou otázku, je spisovatel řazen do této podkapitoly.

Jako první vychází roku 1972 historický román *Doznání Nata Turnera* (The Confessions of Nat Turner), který je vydán v nakladatelství Svoboda a přeložen Vladimírem Vařechou. Jedná se o jedno ze Styronových nejúspěšnějších děl, o čemž svědčí i ocenění románu Pulitzerovou cenou. I když je dílo označeno jako historický román, nejedná se o tvorbu příliš konvenční, a proto mluvíme spíše o meditaci na dějinné téma. William Styron se v díle snaží zrekonstruovat události kolem krvavého povstání,

⁶³ TVAROH, Přemysl. Tennessee Williams: Korouhev. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1975, č. 6, s. 47 - 51.

⁶⁴ TVAROH, Přemysl. Tennessee Williams: Korouhev. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1975, č. 6, s. 47 - 51.

keré proběhlo ve Virginii roku 1831. Román je založen na doznání vůdce Nata Turnara, k němuž dochází před jeho popravou. Následně je v knize autorem řešena rasová otázka formou diskuse politického charakteru.⁶⁵ Tento román bývá řazen k uměleckému směru „nového žurnalismu“ (New Journalism), o jehož vzniku se ve Spojených státech amerických hovoří v době okolo roku 1965. Tento směr se vyznačuje stylem, jenž „podává a zpracovává zprávu tak, že se četla jako román“⁶⁶. Průkopníkem je mu americký spisovatel Truman Capote, který tento směr uplatňuje ve svém dokumentárním románu „nefiktivního“ charakteru *Chladnokrevně* (In Cold Blood) – v Československu vychází v šedesátých letech. Následně se pak tímto stylem nechávají inspirovat další američtí spisovatelé, jako například Norman Mailer, James Baldwin, Philip Roth, John Updike a William Styron.⁶⁷

Rok po vydání románu *Doznání Nata Turnera*, vychází překlad dalšího díla Williama Styrona, čímž je titul *Zapal tento dům* (Set His House into Fire). Román, jenž je „protestem proti nové neobvyklé formě otroctví“⁶⁸, vydává nakladatelství Odeon. O překlad díla se zasadil Radoslav Nenadál, který dílo doplňuje vlastním dodatkem. Jedná se o velmi kvalitní odborné hodnocení. William Styron je zde Radoslavem Nenadálem srovnáván s dalším autorem americké mladší spisovatelské generace, a to s Johnem Steinbeckem. Dále R. Nenadál konstatuje, že William Styron podává přesvědčivé svědectví o americké společnosti na základě líčení individuálních konfliktů. Morální hodnotou svých děl Styron obohacuje dědictví americké literatury dvacátého století. Dále R. Nenadál shledává „jižanství“ W. Styrona stejně přesvědčivé jako u spisovatele Williama Faulknera, ve kterém je spatřován vrchol jižanské literatury.⁶⁹

Rok poté, roku 1974, vychází překlad posledního díla Williama Styrona ze sedmdesátých let, a to román *Ulehni v temnotách* (Lie Down in Darkness), který opět vychází v nakladatelství Odeon. Dílo je tentokrát přeloženo Jiřím Elmanem a doslov

⁶⁵ JAŘAB, Josef. Současný americký román. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1976, č. 4, s. 220 - 256.

⁶⁶ JAŘAB, Josef. Současný americký román. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1976, č. 4, s. 224.

⁶⁷ JAŘAB, Josef. Současný americký román. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1976, č. 4, s. 220 - 256.

⁶⁸ NENADÁL, Radoslav. Zpytování Ameriky a Američanů. In: STYRON, William. *Zapal tento dům*. Praha: Odeon, 1973, s. 701 - 710.

⁶⁹ NENADÁL, Radoslav. Zpytování Ameriky a Američanů. In: STYRON, William. *Zapal tento dům*. Praha: Odeon, 1973, s. 701 - 710.

k vydání je opět zásluhou Radoslava Nenadála. Z románu, jenž je Styronovou prvotinou, se stal po svém vydání ve Spojených státech amerických téměř přes noc bestsellerem a Williama Styron byl právě za tento titul, který byl velmi dobře přijat i literárními kritiky, oceněn Americkou akademií umění a literatury.⁷⁰ Román představuje „hloubkovou analýzu tragického rozkladu rodiny“⁷¹, na jejímž základě W. Styron plasticky vykresluje mentalitu amerického Jihu. R. Nenadál ještě dodává, že kniha uděluje Americe morální lekci, na což má ale autor jako americký občan právo.⁷² O kvalitě tohoto románu svědčí i Jařabovo srovnání právě této prózy s mistrovským dílem Williama Faulknera *Hluk a zuřivost* (*The Sound and the Fury*)⁷³, jež je v pozdějších letech do češtiny překládáno spíše pod názvem *Hluk a vřava*.

Po vyšší překladové produkci tvorby Williama Styrona již ostatní američtí spisovatelé, kteří svou tvorbu věnovali taktéž rasové otázce, příliš čteně překládání nejsou, a tak v sedmdesátých letech většinou vychází jen jedno dílo od každého autora. Příkladem je americký spisovatel a novinář John Howard Griffin a jeho román *Černý jako já* (*Black Like Me*). Dílo, jež se zabývá diskriminací černochů a bezprávím v jižanských státech, vychází roku 1976 v nakladatelství Mladá fronta, překládá jej Pavel Šár.

Dalším americkým autorem, od něhož v sedmdesátých letech vychází také pouze jedno dílo, je Ben Lucien Burman zaměřující se ve svém románu *Mississippi* (*Blow for a Landing*) na život bílých a černých obyvatel Mississippi v době přelomu století. Titul je v sedmdesátých letech druhým vydáním, neboť se do českého prostředí dostává již ve čtyřicátých letech. V sedmdesátých letech je román nově přeložen Jiřinou Haukovou a vychází roku 1975 opět nově v nakladatelství Orbis.

V sedmdesátých letech se rovněž objevuje dílo českému čtenářstvu velmi známé, neboť román v Československu vychází již od třicátých let poměrně hojně. Jedná se o dílo *Chaloupka strýčka Toma* (*Uncle Tom's Cabin*), jehož autorkou je spisovatelka a

⁷⁰ NENADÁL, Radoslav. Zpytování Ameriky a Američanů. In: STYRON, William. *Zapal tento dům*. Praha: Odeon, 1973, s. 701 - 710.

⁷¹ NENADÁL, Radoslav. Zpytování Ameriky a Američanů. In: STYRON, William. *Zapal tento dům*. Praha: Odeon, 1973, s. 703.

⁷² NENADÁL, Radoslav. Hledání lásky. In: STYRON, William. *Ulehni v temnotách*. Praha: Odeon, 1974, s. 483 - 491.

⁷³ JAŘAB, Josef. Současný americký román. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1976, č. 4, s. 220 - 256.

abolicionistka Harriet Elizabeth Becherová-Stooweová. Román, jež je možno zahrnout i do literatury pro děti a mládež, se zabývá utrpením černošského obyvatelstva a zahrnuje otázku otrokářství. O překlad díla se zasadila překladatelská dvojice Emanuela a Emanuel Tilschovi. Román vychází roku 1977 v nakladatelství Albatros jako čtvrté vydání.

Za autora literatury pro děti a mládež potýkající se také s rasovou otázkou lze také považovat amerického spisovatele Joela Chandlera Harrise, který je v českém prostředí znám již od počátku čtyřicátých let. V sedmdesátých letech se čeští čtenáři opět setkávají s oblíbenými příběhy strýčka Rémuse, neboť vychází jak roku 1972 *Rozprávky strýčka Rémuse* (Uncle Remus; Legends of the Old Plantation), tak i o pět let později *Nové Rozprávky strýčka Rémuse* (Nights with Uncle Remus; Myths and Legends of the Old Plantation). Jedná se o výběry příběhů, které uspořádal Ivan Poldauf a vydalo je nakladatelství Albatros.

Kromě knižních vydání překladů amerických autorů zabývajících se černošskou otázkou jsou ještě v literárním periodiku *Světová literatura* diskutováni dva autoři, kteří taktéž pojednávají o rasové problematice. Jelikož tvorba těchto spisovatelů bohužel nikdy nebyla knižně v českém jazyce vydána, je seznámení s těmito autory a jejich díly na stránkách *Světové literatury* poměrně přínosné. Jako s prvním se čeští čtenáři mohli roku 1972 seznámit se spisovatelem Jayem Neugeborenem, který je považován za velký objev v rámci americké literatury. Jay Neugeboren je zde představen a českému čtenářstvu přiblížen překladatelem Přemyslem Tvarohem, který zde přikládá i vlastní překlad třech Neugeborenových povídek ze sbírky *Cockyho bratr*. Čeští čtenáři se tak díky překladu mohli alespoň částečně seznámit s prostředím newyorského Brooklynu a Harlemu, jež americký autor líčí bez příkras. O úspěchu tohoto spisovatele svědčí i fakt, že je J. Neugeboren v době sedmdesátých let v nákladech překládán jak v Americe, tak ale i v Británii.⁷⁴

Druhým také dosud v českém prostředí knižně nevydaným autorem je americký spisovatel James Agee, s nímž se čeští čtenáři mohli seznámit roku 1973 taktéž na stránkách *Světové literatury*. Mimoto že je zde autor představen, tak překladatel Miroslav Jindra uveřejňuje část Ageeho románu *Smrt v poušti* (A Death in the Family), za který byl

⁷⁴ O mladých amerického velkoměsta. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1972, č. 4, s. 91 - 121.

americký spisovatel oceněn Pulitzerovou cenou. Dílo rasové tematiky podává psychologické prokreslení hlavní postavy v duchu humanistického tónu. Dle Miroslava Jindry James Agee zaujímá čestné místo v historii americké moderní literatury,⁷⁵ a tak uveřejnění tohoto částečného překladu a seznámení se s tímto spisovatelem je jistě pro české čtenáře v sedmdesátých letech velkým přínosem.

1.3.2 ČERNOŠTÍ SPISOVATELÉ

Jak již bylo uvedeno v úvodu této kapitoly, celoplošná americká literatura se v druhé polovině dvacátého století začíná postupně rozčleňovat a začínají se utvářet literatury menšinové. Nejlepším příkladem jsou tomu právě literatury černošské a židovské, jejichž autoři tvoří ve Spojených státech amerických součást rasové a náboženské minority. Mezi příslušníky obou menšin je již historicky vytvořeno zvláštní pouto, neboť jak rasismus, tak i antisemitismus jsou založeny na analogické bázi lidského utrpení. Obě národnosti jsou k sobě po desetiletí pojeny vzájemnými sympatiemi, které však často přecházely v nenávist.⁷⁶

Literatury černošských a židovských spisovatelů se do českého prostředí dostávají v širší míře poprvé v šedesátých letech, kdy jsou na poli literárních periodik hojně diskutovány a některé tituly jsou přeloženy do češtiny. V sedmdesátých letech neustává ani diskuse ani překlady a právě černošská literatura zažívá svůj rozmach.

Zaměříme-li se nejprve pouze na literaturu černošských spisovatelů, nutno dodat, že čeští čtenáři byli v sedmdesátých letech poměrně dobře obeznámeni jak s literaturou této tematiky, tak i s nejvýznamnějšími černošskými představiteli, a to především zásluhou Josefa Jařaba. J. Jařab české čtenářstvo seznamuje s počátky černošského písemnictví, které jsou připisovány básníkům Jupiteru Hammonovi a Philisu Wheatleymu, jejichž dílo je ve Spojených státech amerických uveřejněno již ve druhé polovině osmnáctého století. Avšak spíše než o literáty se jedná o otroky, kteří nechali otisknout úryvky své tvorby. Později v době abolicionismu se naskýtá další možnost černošským

⁷⁵ AGEE, James. Smrt v poušti. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1973, č. 2, s. 194 - 215.

⁷⁶ JAŘAB, Josef. Současný americký román. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1976, č. 4, s. 246.

spisovatelům literárně vystoupit. V tomto období se setkáváme například se jménem Davida Walkera.⁷⁷

Následně zažívá černošská literatura velký rozmach ve dvacátých letech dvacátého století v rámci tzv. *harlemské renesance* (Harlem Renaissance), kdy se změny v soudobé společnosti projevují taktéž i v dobové atmosféře a tehdejších kulturním dění.⁷⁸ Renaissance černošské literatury je spojována především s tvorbou básníka Langstona Hughese, která je do češtiny hojně překládána v padesátých a šedesátých letech. Ve dvacátých letech dochází k propojení literatury a hudby v rámci tzv. *jazzového věku* (Jazz Age), kdy především poezie je značně inspirována jazzovou hudbou. Hovoříme o literatuře nově nabytého sebevědomí.⁷⁹ Prvním komerčním úspěchem černošského díla se stává román jamajsko-amerického spisovatele Clauda McKaye *Domů do Harlemu* (Home to Harlem, 1928). Bohužel toto ani žádné jiné dílo tohoto spisovatele nebylo nikdy do češtiny přeloženo.

Po představení mnoha černošských spisovatelů a nastínění historického vývoje černošské tvorby Josef Jařab diskutuje současné tendence literatury rasových a etnických problémů. Představuje českému čtenářstvu současné černošské představitele, mezi něž zahrnuje především tato jména: Richard Wright, John Oliver Killens, Ralph Ellison, James Baldwin, Julian Mayfield, John A. Williams, Melvin Kelly, Ishmael Reed, Sam Greenle a Chester Himes.⁸⁰ Nutno podotknout, že někteří z těchto spisovatelů jsou do češtiny přeloženi a do českého prostředí uvedeni právě v sedmdesátých letech.

Nejvýznamnějším počinem je jistě překlad amerického černošského spisovatele a esejisty Jamese Baldwina, který je na poli literárních časopisů diskutován již od poloviny šedesátých let, kdy ho například překladatel a teoretik Petr Pujman řadí mezi čtyři největší prozaiky své doby. Překlada do češtiny se spisovatel dočkává až ke konci sedmdesátých let. Roku 1979 vychází v nakladatelství Odeon dva Baldwinovy romány *Jdi a hlásej to z vrchů* (Go Tell It on the Mountain) a *Beale Street blues* (If Beale Street Could Talk), jež

⁷⁷ JAŘAB, Josef. O literatuře amerických černochoů. *Čtenář*, r. 24. 1972, č. 1, s. 17 – 22.

⁷⁸ JAŘAB, Josef. O literatuře amerických černochoů. *Čtenář*, r. 24. 1972, č. 1, s. 17 – 22.

⁷⁹ JAŘAB, Josef. O literatuře amerických černochoů. *Čtenář*, r. 24. 1972, č. 1, s. 18.

⁸⁰ JAŘAB, Josef. Současný americký román. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1976, č. 4, s. 220 – 256.

vycházejí společně pod jménem *Beale Street Blues*. Oba romány jsou přeloženy Michealem Žantovským, který mimoto Jamese Baldwina a jeho tvorbu představuje českému čtenářstvu na stránkách literárního periodika *Světová literatura* již na počátku sedmdesátých let. M. Žantovský zde především diskutuje problém identity, vyskytující se ve spisovatelově tvorbě. James Baldwin je viděn sice jako velký spisovatel, ale také jako autor, který dle Žantovského již nepřinese mnoho nového, a tudíž nespadá do tzv. velké literatury. Romány, jež řeší otázky lásky, identity a rasy, jsou velmi rozporuplné až „schizoidní“.⁸¹ Ke svému vyjádření ohledně Baldwinovy tvorby ještě Michael Žantovský přikládá vlastní překlad povídky Jamese Baldwina *Vyjdi z temnot* (*Come Out the Wilderness*), kterou také uvádí na stránkách tohoto čísla *Světové literatury*.⁸²

Dalším černošským spisovatelem, jehož dílo se v českém prostředí objevuje taktéž v sedmdesátých letech, je nositel několika literárních cen John Oliver Killens. Roku 1975 vychází v nakladatelství Naše Vojsko román *A potom jsme uslyšeli hřmění* (*And Then We Heard the Thunder*), jehož děj je situován na pozadí tichomořských bojů za druhé světové války. Dílo se zabývá problematikou nerovnoprávného postavení černošského obyvatelstva v USA a J. O. Killens se v díle kriticky zabývá rasismem. Román byl do češtiny přeložen Zdeňkem Lahodou. Josef Jařab ještě roku 1972 v časopise *Čtenář* upozorňuje na další Killensovu tvorbu, spisovatelův první román „*Youngblood*“, který se do češtiny překládá pod názvem *Proč Daniela nezachránil Pán?*. Titul, který byl v českém prostředí otištěn pouze na stránkách deníku *Mladá fronta* roku 1959, je Josefem Jařabem považován za dosud nejlepší dílo současného autora.⁸³

Roku 1974 vychází v nakladatelství Svoboda další dílo zabývající se rasovou tematikou, tentokrát od spisovatele černošského původu Franka Yerbyho. Jedná se o sociální román, který je do češtiny Evou Kotulovou přeložen pod názvem *Foxové z Harrow* (*The Foxes of Harrow*). Autor se v knize vrací k tematice bojů Severu proti Jihu a zobrazuje zde otrokářské poměry druhé poloviny devatenáctého století. Kniha, jejíž druhé vydání vychází v českém prostředí ještě v devadesátých letech, je jediné dílo, které u nás od tohoto amerického spisovatele kdy vychází.

⁸¹ ŽANTOVSKÝ, Michael. Schizoidní svět Jamese Baldwina. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1970, č. 2, s. 2.

⁸² BALDWIN, James. *Vyjdi z temnoty*. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1970, č. 2, s. 2 - 16.

⁸³ JAŘAB, Josef. O literatuře amerických černošů. *Čtenář*, r. 24. 1972, č. 1, s. 17 – 22.

Na stránkách literárního periodika *Světová literatura* je v sedmdesátých letech ještě zmíněno jméno Williarda Motleyho. Jedná se o afroamerického spisovatele, jehož tvorba nebyla v českém prostředí nikdy knižně vydána. Na stránkách literárního časopisu na W. Motleyho upozorňuje překladatel Pavel Dominik, který zde uveřejňuje autorovu povídku *Téměř bílý chlapec*, v níž se Motley zabývá fenoménem tzv. bílých černochoů. Černošský spisovatel, jenž se zajímal o život chudých bělochů v chicagské čtvrti West Side, podle P. Dominika ve své tvorbě překvapí neobvyklým pohledem na společenskou a morální problematiku tohoto rasového fenoménu tzv. bílých černochoů.⁸⁴

K tematice černošské literatury je možné ještě zahrnout i memoárové dílo Coretty Scottové Kingové *Můj život s Martinem Lutherem Kingem* (My Life with Martin Luther King). Manželka a spolupracovnice zde podává svědectví o Martinu Lutherovi Kingovi, černošském vůdci v boji za rovnoprávnost a nositeli Nobelovy ceny míru. Coretta Scottová Kingová podrobně popisuje manželův boj za odstranění rasové diskriminace a mír ve světě. Dílo je do češtiny přeloženo Jaroslavem Šonkou a vychází roku 1976 v nakladatelství Vyšehrad.

Velmi významným počinem v rámci černošské literatury bylo také vydání antologie černošské poezie *Černý Majestát*, avšak tu detailněji zmíním až v kapitole „Poezie“.

1.4 ŽIDOVŠTÍ AUTOŘI

Druhou minoritní literaturou vymezující se z americké literatury, tentokrát náboženským hlediskem, je tvorba amerických autorů židovského původu, u nichž je motiv židovství právě určujícím znakem jejich tvorby. Mezi dominující trojici židovských spisovatelů řadíme americké spisovatele mladší generace – Saula Bellowa, Philipa Rotha a Bernarda Malamuda, o nichž jsem se již zmiňovala ve své práci zabývající se šedesátými lety, kdy překlad děl těchto tří spisovatelů sehrál velmi významnou roli v komplexnějším poznání spektra americké literatury. Bohužel sedmdesátá léta v tradici četných překladů těchto spisovatelů již nepokračují, Philip Roth již není přeložen vůbec a tvorba Saula Bellowa a Bernarda Malamuda se k nám dostává pouze po jednom díle.

⁸⁴ DOMINIK, Pavel. Williard Motley: Téměř bílý chlapec. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1976, č. 4, s. 209.

Čeští čtenáři se mohli ve Spojených státech amerických s velmi uznávaným spisovatelem Saulem Bellowem poměrně dobře seznámit již v šedesátých letech, kdy do Československa pronikají dvě sbírky tohoto autora. O desetiletí později se k nám dostává dosud zcela nepoznané dílo, Bellowovův druhý román, jenž je považován za jeho dosud nejpovedenější tvorbu. Jedná se o román *Oběť* (The Victim), který dle Zdeňka Vančury patří ke „špičkám“ amerického i světového románu. Dílo vychází v Československu roku 1971 v nakladatelství Odeon a je přeloženo Bellowovou přední překladatelkou Evou Masnerovou. Z. Vančura, který právě vydání z roku 1971 opatřuje vlastním doslovem, dále považuje Bellowa v tomto románu za již hotového mistra a dílo „plné vypravěčské energie“, zobrazující motiv zápasu, hodnotí velmi kladně.⁸⁵ O tři roky později se opět Z. Vančura vyjadřuje k tomuto dílu, tentokrát na stránkách časopisu *Čtenář*, kde amerického spisovatele přirovnává k jeho vzoru Gustavu Flaubertovi, jehož Saul Bellow dokonalostí své tvorby dostihuje.⁸⁶ Roku 1976 o románu diskutuje ještě Josef Jařab na poli literárního periodika *Světová literatura*. Dle J. Jařaba dílo, jež je kritiky nejvýše hodnocený román tohoto amerického spisovatele, značí větší autorský odstup Saula Bellowa.⁸⁷

Druhé a poslední dílo od představitelů židovské tematiky se do českého prostředí dostává také na počátku sedmdesátých let, rok po vydání *Oběti*. Tentokrát se jedná o román předního amerického autora poválečných let Bernarda Malamuda, který je přeložen pod názvem *Příručí* (Assistant). Dílo, jež vychází v originále ve Spojených státech amerických roku 1957, vydává v Československu roku 1972 nakladatelství Odeon a překládá jej překladatelská dvojice Luba a Rudolf Pellarovi. Toto vydání opatřuje vlastním doslovem Martina Stříbrná, která zde blíže představuje tohoto amerického čelního prozaika, jenž oplývá vyzrálostí a stylistickou precizností, zapojuje široké tematické spektrum.⁸⁸ V sedmdesátých letech se k tomuto románu na stránkách literárních periodik vyjadřují také literární historikové Zdeněk Vančura a Josef Jařab. Z. Vančura nejprve Bernarda Malamuda srovnává se Saulem Bellowem, přičemž konstatuje, že je B. Malamud

⁸⁵ VANČURA, Zdeněk. Saul Bellow Nejsoustředěnější. In: BELLOW, Saul. *Oběť*. Praha: Odeon, 1971, s. 259 - 262.

⁸⁶ VANČURA, Zdeněk. Pohledy na nedávný americký román (pokrač.). *Literární měsíčník*, r. 3. 1974, č. 4 s. 80 - 86.

⁸⁷ JAŘAB, Josef. Současný americký román. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1976, č. 4, s. 220 - 256.

⁸⁸ STŘÍBRNÁ, Martina. Na okraj Malamudova *Příručího*. In: MALAMUD, Bernard. *Příručí*. Praha: Odeon, 1972, s. 259 - 262.

citovější, a tak i „hazardnější“ ve své tvorbě. Konkrétně dílo *Příručí* pak dále hodnotí jako nezapomenutelný román.⁸⁹ Josef Jařab v kladné kritice tohoto židovského spisovatele a jeho tvorby pokračuje. Mimoto se detailněji zaměřuje také na román *Příručí*, v němž interpretuje Malamudovo pojetí židovství, které zde chápe jako lidské utrpení, spojované především s chudobou a bídou.⁹⁰

Román *Příručí* je bezesporu Malamudovou jedinou tvorbou, která je v sedmdesátých letech v Československu knižně vydána. I když nutno podotknout, že kromě toho se roku 1978 čeští čtenáři mohou setkat ještě s povídkou Bernarda Malamuda *Mluvící kůň*, kterou překládá a na stránkách časopisu *Světová literatura* uveřejňuje Olga Špilarová. Americký spisovatel zde opět navazuje na tradiční hodnoty a znovu využívá motivu tzv. antihrdiny, který se pokouší uplatnit v labyrintu světa.⁹¹

1.5 LITERATURA INKLINUJÍCÍ K DOBRODRUŽNÉ TEMATICE

Stejně tak jako v šedesátých letech, tak i v desetiletí následujícím tvořil žánr dobrodružné literatury velmi zásadní podíl ve spektru amerických překladů dostávajících se do českého prostředí. Opět se zde setkáváme se jmény amerických klasiků, která nejsou českým čtenářům známa pouze od šedesátých let, avšak povětšinou je tvorba těchto autorů překládána od počátku dvacátého století, často i dříve. Mezi tyto spisovatele patří například James Fenimore Cooper, Richard Halliburton, James Oliver Curwood, Zane Grey a Joseph Alexander Alsheler. Tito romanopisci se k nám velmi často dostávají zásluhou svých předních překladatelů, kteří se velmi často přičiňují o částečný či kompletní překlad jejich tvorby. Je tomu tak například také v případě R. Halliburtona, který je překládán výhradně Jiřím Poberem, překlad tvorby J. F. Coopera je opět častým dílem Vladimíra Henzla a v případě obsáhlého díla Marka Twaina je stále využito překladů Františka Gela. Dobrodružná díla velmi často vycházejí v nakladatelství *Albatros*, které se roku 1969 rekrutovalo ze *Státního nakladatelství dětské knihy* (SNDK). Nakladatelství se již

⁸⁹ VANČURA, Zdeněk. Pohledy na nedávný americký román (pokrač.). *Literární měsíčník*, r. 3. 1974, č. 4 s. 83.

⁹⁰ JAŘAB, Josef. Současný americký román. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1976, č. 4, s. 220 - 256.

⁹¹ ŠPILAROVÁ, Olga. Bernard Malamud: Mluvící kůň. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1978, č. 5, s. 2 - 16.

od svého vzniku (rok 1949) specializuje bezvýhradně na vydávání literatury pro děti a mládež.⁹²

Nejstarším z amerických klasiků píšících dobrodružnou literaturu je nepochybně James Fenimore Cooper, jenž se narodil již v osmnáctém století, přičemž jeho tvorba je datována do první poloviny století devatenáctého. V sedmdesátých letech se českým čtenářům dostávají do rukou čtyři tituly od tohoto romanopisce, přičemž Cooperovo nejznámější a nejvíce ceněný román *Poslední mohykán* (Last of the Mohicans) vychází hned třikrát – v letech 1970, 1972 a 1973. Vydání z let 1970 a 1973 vycházejí v nakladatelství Albatros a je využito překladu Vladimíra Henzla. Oproti tomu vydání z dvaasedmdesátého roku je vydáno v nakladatelství Mladá fronta a o překlad se zasluhuje Křišťan Bém.

Kupodivu dokonce ještě v době před sedmdesátými léty není překlad tvorby J. F. Coopera kompletní, a tak je jistě velkým přínosem, že v tomto desetiletí vycházejí zcela nově překlady tří románů tohoto romanopisce. Roku 1972 vydává nakladatelství Svoboda dobrodružný román *Rudý pirát* (Red Rover), který je zasazen do doby války o nezávislost. O překlad se zasloužil překladatel Jiří Šmíd. Rok poté se čeští čtenáři seznamují s další Cooperovou tvorbou, zabývající se obdobným tématem. Jedná se o román *Lodivod* (Pilot), který je do češtiny přeložen Cooperovým předním překladatelem Vladimírem Henzlem. Poslední z romanopiscovy nově přeložené tvorby je historický román *Vyzvědač* (Spy), který opět mapuje dobu osmnáctého století a válku za nezávislost. Dílo vychází roku 1975 v nakladatelství Svoboda a překládá jej Ladislav Smutek. Toto vydání je opatřeno doslovem, jehož autorem je historik a pedagog Josef Polišenský. Ten nejprve Jamese Fenimore Coopera a jeho tvorbu představuje, romanopisce označuje za „amerického Waltera Scotta“ a diskutuje pohled Cooperových děl na válku o nezávislost. J. Polišenský nevidí obraz americké revoluce, jenž americký autor ve své tvorbě podává, jako pravdivý, avšak uznává Cooperův vypravěčský um a tvorbu vesměs hodnotí kladně. Dále zde upozorňuje na fakt, že tvorba tohoto amerického romanopisce byla po desítky let nejen

⁹² Albatros. In: *Albatros: Media a.s.* [online]. 2014 [cit. 2015-01-21]. Dostupné z: <http://www.albatrosmedia.cz/albatros.html>

českým čtenářům jediným zdrojem informací o americkém kontinentu, což historik velmi cení.⁹³

Dalším americkým romanopiscem dobrodružné literatury, jenž byl i v sedmdesátých letech do češtiny četně překládán, je americký cestovatel, dobrodruh a spisovatel Richard Halliburton. Jeho tvorba je v tomto desetiletí vydávána bezvýhradně v nakladatelství Orbis a překládána Halliburtonovým předním překladatelem Jiřím Poberem, který na těchto překladech velmi často spolupracoval s Jaroslavou Poberovou. Hned na přelomu sedmdesátých let vychází cestopis *Za novými světy* (New Worlds to Conquer), který je věnován Latinské Americe. Toto vydání z roku 1970 je opatřeno doslovem Jiřího Pobera, jenž v podstatě slouží jako epilog tohoto dobrodruha. (Richard Halliburton zahynul roku 1939 při ztroskotání lodi, kdy se cestovatel pokoušel na svém člunu přeplout Pacifik). J. Pober zde dále spisovatele představuje jako odvážného cestovatele a ve světě populárního autora dobrodružných románů a cestopisů.⁹⁴

Tento román vychází v Československu i roku následujícího spolu s další Halliburtonovou tvorbou, kterou tvoří tyto dobrodružné cestopisy: *Královskou cestou za romantikou* (Royal Road to Romance) – ten pak vychází ještě roku 1972, a dále *Létající koberec* (Flying Carpet) a *Nádherné dobrodružství* (Glorious Adventure). Posledním dílem, které od Richarda Halliburtona vychází v sedmdesátých letech, je překlad z roku 1973 - *Sedmimílové boty* (Seven League Boots), jenž je považován za nejzralejší knihu tohoto profesionálního cestovatele.

Dalším americkým spisovatelem dobrodružné literatury, s nímž se čeští čtenáři seznamují již na počátku dvacátého století, je James Oliver Curwood. V sedmdesátých letech se do Československa dostávají čtyři Curwoodovy romány, přičemž největším přínosem je pravděpodobně překlad románu *Barí, syn Kazanův* (Baree, Son of Kazan), jenž je volným pokračováním románu *Vlčák Kazan*, který již české čtenářstvo dobře zná. Překlad díla *Barí, syn Kazanův* vychází roku 1973 v nakladatelství Olympia zásluhou překladatelské dvojice Taťány a Emanuela Tilschových. Téhož roku je, tentokrát

⁹³ POLIŠENSKÝ, Josef. J. F. Cooper a americká revoluce 18. století. In: COOPER, James Fenimore. *Vyzvědač*. Praha: Svoboda, 1975, s. 300 - 303.

⁹⁴ POBER, Jiří. Epilog: Robinsonem potřetí?. In: HALLIBURTON, Richard. *Za novými světy*. Praha: Orbis, 1970, s. 244 - 252.

v nakladatelství Mladá fronta, vydán i *Vlčák Kazan* (Kazal the Woolf Dog). Jedná se již o třetí vydání, stejně tak jako v šedesátých letech v překladu Emanuely a Emanuela Tilschových.

Zbývými dvěma překlady ze sedmdesátých let románové tvorby J. O. Curwooda jsou tato díla: *Král šedých medvědů* (The Grizzly King, 1970, nakl. Mladá fronta, přel. Irena Dvořáková) a *Kočovníci severu* (Normands of the North, 1973, nakl. Albatros, přel. Ladislav Pekař). Jedná se opět o dobrodružnou tematiku, řazenou do literatury pro děti a mládež.

V rámci dobrodružné literatury, která je ve většině případů určena především pro děti a mládež, je možné také zmínit spisovatele jižanského původu Marka Twaina, vlastním jménem Samuela Langhorna Clemense. Jedná se o klasika nejen americké, ale i světové literatury, jenž je v českém prostředí velmi oblíben a jehož tvorba vychází již od konce devatenáctého století ve velkých nákladech. Nejpopulárnější je v českém prostředí pravděpodobně Twainova humoristická tvorba, v níž se spisovatel navrácí ke svému dětství a k životu na americkém Jihu. Do této tematiky řadíme především tyto dva klasické romány – *Dobrodružství Toma Sawyera* (Adventures of Tom Sawyer) a *Dobrodružství Huckleberryho Finna* (Adventures of Huckleberry Finn). Obě prózy vycházejí v sedmdesátých letech poměrně početně a v různých variacích: *Dobrodružství Toma Sawyera*; *Dobrodružství Huckleberryho Finna* (1970 a 1976, nakl. Odeon), *Dobrodružství Toma Sawyera* (1970 a 1978, nakl. Albatros), *Dobrodružství Huckleberryho Finna* (1973, nakl. Albatros a 1979, nakl. Odeon), *Tom Sawyer detektivem a jiné povídky* (1975, nakl. Albatros).

Co se týče humoristické a satirické tvorby Marka Twaina, je v sedmdesátých letech poměrně významný překlad rané prozaické tvorby tohoto spisovatele. Jedná se o výbor Twainovy nejzajímavější povídkové a esejistické tvorby, která v Československu vychází pod názvem *Skákavý žabák a jiné prózy*. Sbírka, jež se snaží zachytit rané období Marka Twaina – jedno z nejkritičtějších, zahrnuje i povídku *Jim Smiley a jeho žabí skokan*, která přinesla spisovateli celonárodní ohlas.⁹⁵ Výbor je u nás vydán roku 1979 v nakladatelství

⁹⁵ HORNÁT, Jaroslav. Dva návraty Marka Twaina do doby mládí. In: TWAIN, Mark. *Dobrodružství Toma Sawyera; Dobrodružství Huckleberryho Finna*. Praha: Odeon, 1976. s. 495 – 509.

Odeon a překladatelem je stejně jako v případě téměř veškeré tvorby tohoto autora Jaroslav Hornát.

Dalším raným dílem Marka Twaina, které ve Spojených státech amerických v druhé polovině devatenáctého století přispělo k popularitě tohoto humoristy, je titul „The Innocents Abroad“, který je do češtiny přeložen pod názvem *Našinci na cestách: Vyprávění o zábavné plavbě na lodi Quaker City do Evropy a Svaté země*. Jedná se o druh eposu mimořádný na svou dobu, jenž ve „twainovsky“ humoristicky-satirickém duchu líčí cestu tří Američanů do Evropy, Egypta a Palestiny. Kniha vychází v sedmdesátých letech v Československu podruhé – a to roku 1971, opět v nakladatelství Melantrich a opět v překladu Jarmily Fastrové.

K dalším prózám Marka Twaina, jež u nás v sedmdesátých letech vycházejí již poněkoliťaté, patří také titul *Panna ve zbroji* (Personal Recollection of Joan of Arc), podávající příběh historické osobnosti Johanky z Arku. Autor zde kromě fiktivního vyprávění hojně využívá citací ze soudních zápisů vedených v době procesu s touto hrdinkou. Kniha u nás v sedmdesátých letech vychází hned dvakrát – v letech 1972 (nakl. Svoboda) a 1975 (nak. Naše rodina), v obou vydáních v překladu Ladislava Jehličky.

Co se týče překladové tvorby sedmdesátých let, ještě je možné zmínit další dva romány amerického spisovatele Marka Twaina, které u nás roku 1976 vycházejí ve společném vydání. Jedná se o tato fantazijní díla: *Princ chudás* (The Prince and the Pauper) a *Yankee z Connecticutu na dvoře krále Artuše* (A Connecticut Yankee in King Artur's Court). Zatímco v díle *Princ chudás* M. Twain zaujímá poměrně svérázný přístup k anglické historii, román *Yankee z Connecticutu* řeší spíše soudobou americkou problematiku.⁹⁶ Toto společné vydání vychází v nakladatelství Odeon a o překlad se zaslouhuje František Gel.

V sedmdesátých letech patří k velmi četně překládaným americkým spisovatelům dobrodružné tematiky i autor westernů Zane Gray, jenž podává poněkud zidealizovaný obraz amerického Západu. Z. Gray se řadí k velmi produktivním autorům, neboť za svůj život napsal okolo devadesáti titulů, mnoho z nich se stalo bestsellery a mimoto došlo i

⁹⁶ HORNÁT, Jaroslav. Dva návraty Marka Twaina do doby mládí. In: TWAIN, Mark. *Dobrodružství Toma Sawyera; Dobrodružství Huckleberryho Finna*. Praha: Odeon, 1976. s. 495 – 509.

k mnoha filmovým adaptacím. V českém prostředí začaly knihy tohoto spisovatele vycházet od počátku dvacátého století a celkem až do dnešní doby vyšlo okolo dvě stě osmdesáti knižních vydání Grayovy tvorby. V sedmdesátých letech vychází v Československu okolo devíti titulů, všechny v nakladatelství Olympia. Jedná se například o tato díla *Prázdniny v pralese* (Young Forester), *Na lovu šelem* (Young Lion Hunter), *Navzdory dálkám* (Western Union), *Zálesák* (Man of the Forest) nebo *Jezdci pastvin* (Trail Driver).

Obdobně jako Z. Gray tvořil i další americký spisovatel Joseph Alexander Altsheler, který se opět věnuje tematice westernu a jehož dílo je také velmi obsáhlé. I když je J. A. Alsheler ve Spojených státech amerických zjevněji oblíbenější než Zane Gray, neboť je zde roku 1918 prohlášen za nejpobulárnějšího spisovatele dobrodružných knih pro děti a mládež, v českém prostředí není rozhodně natolik překládán jako právě Z. Gray. Celkem od J. A. Altshelera vychází okolo dvaceti knih, přičemž v sedmdesátých letech se k nám dostává šest nových titulů. Díla vycházejí bezvýhradně v nakladatelství Albatros a velmi často jsou překládána Taťánou Tilschovou. Českým čtenářům se tedy v tomto desetiletí do rukou dostávají například tyto prózy: *Ztracení lovci* (The Lost Hunters), *Strážci pralesa* (The Forest Runners), *Poslední náčelník* (The Last Rebel) nebo *Zlato Apačů* (Apache Gold).

K dobrodružné literatuře je možno zařadit i dílo amerického spisovatele devatenáctého století Hermana Melvilla, které ovšem spíše než k literatuře pro děti a mládež patří ke knižním klasikám nejen americké, ale i světové literatury. H. Melville nejvíce proslul románem *Bílá velryba* (Moby Dick), který se k nám opět dostává i v období sedmdesátých let. Knihu překládá Marie Kornelová a roku 1975 dílo vychází již jako deváté vydání, tentokrát v nakladatelství Odeon. Kromě uvedené románové klasiky v tomto desetiletí vycházejí ještě novely *Billy Budd* a *Benito Cereno*, v nichž se čtenáři opět dostávají do mořského prostředí. Tituly, jež jsou do češtiny ponechány ve svém originálním názvu, překládá Jiří Munzar a Eva Kondrysová a vycházejí společně v jednom vydání roku 1978 v nakladatelství Vyšehrad. Téhož roku pak ještě vychází poslední dílo Melvilla Hermana, které je u nás vydáno v sedmdesátých letech. Je jím román o osudech dvou námořníků, jenž je překládatelkou Jiřinou Haukovou přeložen pod názvem *Taipei: Pohled na polynéský život za čtyři měsíce pobytu v údolí na Markézách* (Typee). Dílo u nás vychází úplně poprvé, a to v nakladatelství Práce.

V závěru této podkapitoly bych ještě ráda upozornila na velkou novinku sedmdesátých let, jíž je překlad románu *Kmotr* (The Godfather) amerického spisovatele italských kořenů Maria Puza. Dílo patří k naprostým bestsellerům americké literatury, díky němuž se také M. Puzo stal přes noc velmi uznávaným autorem. Román, jenž ve Spojených státech amerických vychází roku 1969, se do českého prostředí dostává pouze s pětiletým zpožděním. *Kmotr* vychází v nakladatelství Svoboda v překladu Tomáše Korbaře.

1.6 SCIENCE FICTION

Sedmdesátá léta se zasazují o rozmach dvou literárních žánrů americké tvorby, jež v této době proudí do českého prostředí. Za prvé jde o literaturu černošských autorů, která je již představena výše, a druhým žánrem se stává science fiction literatura, relativně nový druh tvorby, utvářející se stoupajícím tlakem moderní vědy a techniky na soudobou literaturu.

Science fiction neboli sci-fi literatura vzniká z anglického termínu „scientification“, který představuje popularizování vědeckých poznatků. Počátky tohoto žánru můžeme v podstatě nalézt již v devatenáctém století, a to v tvorbě Jula Verna. Pokud bychom pokračovali dále retrospektivně, rysy science fiction můžeme připisovat i Jonathanu Swiftovi a jeho fantastickému cestopisu *Gulliverovy cesty*, jenž je ale v podstatě filozofickým dílem. Poté fantaskní rysy můžeme shledat i v utopii (*Utopia*) Thomase Moora a postupně tak dospět až k Platónově *Atlantidě*.⁹⁷ Čí jméno lze však úplně poprvé spojovat ryze s vědeckofantastickou literaturou, jak je v době socialismu science fiction nazývána v českém prostředí, je jméno Raye Bradburyho, amerického spisovatele, který plně rozvíjí tento nový zvláštní druh školy zvané science fiction.

Sci-fi literatura nebyla vždy chápána jako čistě literárně svébytný žánr přinášející díla umělecky hodnotná. Vědeckofantastická literatura se vyděluje jak z literatury dobrodružné pro děti a mládež, tak z literatury detektivní, a asi proto je tato tvorba zprvu chápána jako čistě zábavná a populární tvorba. V podstatě existuje mnoho variací science

⁹⁷ ŠKVORECKÝ, Josef. Science Fiction a Ray Bradbury. In: BRADBURY, Ray. *451 stupňů Fahrenheita*. Praha: Svoboda, 1970, s. 154 - 156.

fiction literatury, mnoho děl stále až dodnes spadá do odvětví populární tvorby, nepřinášejíc nové či umělecky hodnotné, avšak již od počátku vydělení této tvorby nalézáme i díla, která jsou neobyčejně zralá a myšlenkově závažná, spadající do umělecké literatury.⁹⁸

U nás je v sedmdesátých letech sci-fi literatura velmi často diskutována. Na poli literárních periodik jsou postupně představováni spisovatelé tohoto relativně mladého amerického žánru, a tak s obdobnou oblibou, jako byli v šedesátých letech uváděni američtí detektivkáři a jejich tvorba, desetiletí sedmdesátých let patří science fiction literatuře.⁹⁹

Vraťme se ale k Rayovi Bradburymu. Tento spisovatel je u nás poprvé přeložen v padesátých letech, od jejichž konce a pak převážně v následujícím desetiletí je velmi často zmiňován na poli nejrůznějších literárních periodik. V sedmdesátých letech od něj vycházejí dvě díla, která už jsou českým čtenářům od doby prvních českých překladů tohoto spisovatele dobře známa. Jedná se o vědeckofantastické prozaické útvary, čímž jsou tituly *451 stupňů Fahrenheita* a *Martánská kronika*. Nejprve hned na počátku sedmdesátých let vychází román *451 stupňů Fahrenheita* (Fahrenheit 451), tentokrát doplněn o podtitul *451 stupňů Fahrenheita – teplota, při níž se papír vznítí a hoří*. Tento román, jenž svému autorovi přinesl světový úspěch, pokračuje dle Josefa Škvoreckého, který vydání ze sedmdesátých let opatřuje vlastním doslovem, ve velkých tradicích americké literatury. Raye Bradburyho dále J. Škvoreckým spatřuje jako osobu velkého obchodního talentu, avšak umělecky menšího, což mu ale - nutno dodat - neupírá místo ve světové literatuře, které si po právu vydobyl.¹⁰⁰ Titul v českém prostředí vychází roku 1970 jako již druhé vydání, tentokrát v nakladatelství Svoboda, stejně jako v padesátých letech opět v překladu Jarmily Emmerové a Josefa Škvoreckého.

Tento vědeckofantastický román pak u nás pro svůj úspěch vychází v sedmdesátých letech ještě jednou, a to společně s cyklem fantaskních povídek o

⁹⁸ ŠKVORECKÝ, Josef. Science Fiction a Ray Bradbury. In: BRADBURY, Ray. *451 stupňů Fahrenheita*. Praha: Svoboda, 1970, s. 154 - 156.

⁹⁹ Ze světa sci-fi. *Světová literatura: Revue zahraničních literatur*. 1978, č. 3. – 6.
Ze světa sci-fi. *Světová literatura: Revue zahraničních literatur*. 1979, č. 1. – 6.

¹⁰⁰ ŠKVORECKÝ, Josef. Science Fiction a Ray Bradbury. In: BRADBURY, Ray. *451 stupňů Fahrenheita*. Praha: Svoboda, 1970, s. 154 - 156.

kolonizaci Marsu z roku 1950 v souboru *Martánská kronika* (Martian Chronicles). Společné vydání obou děl se v Československu objevuje roku 1978 díky nakladatelství Odeon a Jarmile Emmerové, přední překladatelce Raye Bradburyho, právem označovaného za mistra krátkého románu žánru science fiction.

Jedním ze zcela „nových“ autorů science-fiction literatury, kteří jsou v sedmdesátých letech uváděni na stránkách *Světové literatury*, je americký spisovatel Isaac Asimov. Jeho tvorba se u nás poprvé začíná překládat také v tomto desetiletí. Isaac Asimov je zde představen Jindřichem Smékalem, jenž zde podává poměrně podrobné informace o životě a díle tohoto spisovatele sci-fi literatury. Přitom také uveřejňuje vlastní překlady tří ukázek Asimovových úspěšných románů. Ty vybral, aby seznámil českého čtenářstvo s charakteristickými rysy autorovy tvorby. Jedná se o výňatky z těchto děl: *Mluvící kámen* (The Talking Stone), *Nekrolog* (Obituary) a *Zrcadlový obraz* (Mirror Image).¹⁰¹

J. Smékal představuje Isaaca Asimova jako jednu z nejvýraznějších osob science fiction literatury, autora, který oplýval jak inteligencí, tak i nadáním pro přírodní vědy, což vyústilo v jeden z nejvyšších stupňů smýšlení a úspěchu ve science fiction tvorbě. I když byl přirozeně americký spisovatel v českém prostředí znám převážně jako autor vědeckofantastické literatury, J. Smékal dodává, že se spisovatel ruských kořenů věnoval spíše tzv. science-fact písemnictví, tedy literatuře, která píše o vědě.¹⁰²

Dále v rubrice *Ze světa sci-fi* je Isaac Asimov představen jako spisovatel, který poprvé sepisuje historii galaktické éry a vyslovuje zákony robotiky.¹⁰³ Avšak stěžejní díla potýkající se s touto tematikou vycházejí v Československu až od počátku osmdesátých let. V sedmdesátých letech se českým čtenářům dostává do rukou vědeckofantastický román *Ocelové jeskyně* (Caves of Steel), jenž je úplně prvním překladem děl Isaaca Asimova v českém prostředí vůbec. Dílo vychází hned roku 1970 v nakladatelství Mladá fronta v překladu Zdeňka Lorence.

Kromě uvedeného románu jsou v sedmdesátých letech přeloženy ještě dva tituly tohoto amerického spisovatele. Prvním z nich je abecedně uspořádaný vědecký slovník,

¹⁰¹ Ze světa sci-fi: Isaac Asimov. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1978, č. 2, s. 168 - 207.

¹⁰² Ze světa sci-fi: Isaac Asimov. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1978, č. 2, s. 168 - 207.

¹⁰³ Ze světa sci-fi: Isaac Asimov. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1978, č. 2, s. 168 - 207.

v němž se Isaac Asimov pokouší ozřejmit důležité termíny z různých oborů přírodních věd, a své čtenáře tak s touto slovní zásobou seznámit. Slovník vychází roku 1978 v nakladatelství Panorama pod názvem *Slova vědy: Co se za nimi skrývá* (Words of Science and History behind them; More Words of Science). O překlad díla se zasloužili překladatelé Vladimír Petřík a Jaroslav Veis. Kromě toho se v sedmdesátých letech čeští čtenáři seznamují také s antologií science-fiction literatury, kterou uspořádal právě Isaac Asimov. Výbor však bude zmíněn ještě později.

Dalším americkým autorem science fiction, jenž se prostřednictvím své tvorby vyskytuje v Československu taktéž v sedmdesátých letech zcela poprvé, je Michael Crichton. Roku 1973 se u nás objevuje Crichtonův první sci-fi román, vycházející v nakladatelství Odeon pod názvem *Kmen Andromeda* (Andromeda Strain). Vědeckofantastické dílo je přeloženo Jiřím Schindlerem, který k tomuto vydání přikládá i vlastní doslov. Zde se J. Schindler staví zprvu velmi skepticky k tomuto novému žánru vědeckofantastické literatury. Dokládá, že většina nově vzniklé tvorby této tematiky je zcela nevědecká, spíše triviálního rázu, až monstrózního charakteru. Následně však uvádí, že v rámci science fiction literatury existují již i další větve tohoto žánru, jež lze řadit k hodnotné tvorbě. Za prvé se jedná o sci-fi literaturu básnického rázu, která vývoj vědy chápe jako básnický obraz, a za druhé lze hovořit o sci-fi analytické větvi. Tento typ vědeckofantastické literatury studuje nastalé situace vědecko-technickým a společenským zkoumáním, přičemž čtenářovo myšlení je záměrně rozvíjeno.¹⁰⁴ Dle Jiřího Schindlera není tato analytická větev science fiction literatury bohužel ještě plně zastoupena, avšak právě Michael Crichton ve svém románu *Kmen Andromeda* tento druh tvorby nastiňuje a následně plně rozvíjí.¹⁰⁵ J. Schindler přímo toto Crichtonovo vědeckofantastické dílo označuje za první analytickou science fiction většího významu. Dále dodává, že se jedná o novotvar v tomto oboru.¹⁰⁶ O tom, že *Kmen Andromeda* byl čtenářsky velmi úspěšný výtvar, svědčí i filmové adaptace tohoto díla. Zatím jsou románem inspirována dvě filmová provedení, a to první hned z roku 1971, které je uvedeno jen dva roky po vydání knižní publikace v USA, a pak druhé z roku 2008.

¹⁰⁴ SCHINDLER, Jiří. Co když... In: CRICHTON, Michael. *Kmen Andromeda*. Praha: Odeon, 1973, s. 253 - 259.

¹⁰⁵ SCHINDLER, Jiří. Co když... In: CRICHTON, Michael. *Kmen Andromeda*. Praha: Odeon, 1973, s. 253 - 259.

¹⁰⁶ SCHINDLER, Jiří. Co když... In: CRICHTON, Michael. *Kmen Andromeda*. Praha: Odeon, 1973, s. 253 - 259.

Další titul, který u nás od Michaela Crichtona v sedmdesátých letech vychází, je vědeckofantastický román *Člověk na konci* (Terminal Man), který opět překládá Jiří Schindler. Dílo v Československu vychází roku 1977 v nakladatelství Odeon. J. Schindler o tomto románu již hovoří roku 1971 ve výše zmíněném doslovu, kde dílo ještě překládá pod názvem *Koncový člověk*. Román je zde zařazen do téže science fiction linie, která je již nastíněna v díle *Kmen Andromeda*.¹⁰⁷

Poslední prací Michaela Crichtona, s níž se mohli čeští čtenáři seznámit v desetiletí sedmdesátých let, je dílo *Čtyři klíče: velká vlaková loupež* (Great Train Robbery), v němž spisovatel zobrazuje prostředí viktoriánské Anglie a popisuje zde dobovou autentickou vlakovou loupež. Román vychází roku 1978 v nakladatelství Mladá fronta a je přeložen Jaroslavem Kořánem.

V sedmdesátých letech je nám dále představen americký spisovatel Kurt Vonnegut také v žánru science fiction, v rámci kterého se k nám dostávají dva Vonnegutovy romány. Poté, co je na počátku sedmdesátých let Kurt Vonnegut českému čtenářstvu prezentován skrze své přední dílo, jež je již zmíněno výše, *Jatka č. 5*, objevuje se i spisovatelova další tvorba, považovaná za „lehkou prózu“ – literatura science fiction.

K prvnímu nastínění Vonnegutovy tvorby „lehčího“ žánru dochází již roku 1970, kdy je v periodiku *Světová literatura* uveřejněna spisovatelova vědeckofantastická povídka *Zítřejší i popozítří*¹⁰⁸, jež je pak později zahrnuta i ve výboru anglo-amerických sci-fi povídek *Vlak do pekla*, který u nás vychází roku 1976.

V překladu pak v sedmdesátých letech jsou knižně publikována tato vědeckofantastická díla Kurta Vonneguta: *Kolíbka* (Cat's Cradle) a *Mechanické piano* (Player Piano). *Mechanické piano* je prvním Vonnegutovým sci-fi románem. Dílo, které se ve Spojených státech amerických objevuje poprvé v padesátých letech, je v podstatě utopickou vizí USA, jež je spravována technokratickou elitou. Román je v našem prostředí v sedmdesátých letech velmi vyzdvihován, a to z důvodu možné socialisticky laděné interpretace – „člověku toužícímu pracovat berou jeho práci stroje“.¹⁰⁹ U nás román

¹⁰⁷ SCHINDLER, Jiří. Co když... In: CRICHTON, Michael. *Kmen Andromeda*. Praha: Odeon, 1973, s. 253 - 259.

¹⁰⁸ Kurt Vonnegut: *Zítřejší i popozítří*. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1970, č. 1, s. 245 - 256.

¹⁰⁹ Kurt Vonnegut: *Zítřejší i popozítří*. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1970, č. 1, s. 247.

vychází roku 1979 v nakladatelství Odeon v překladu Jaroslava Kořána, který v sedmdesátých letech překládá také druhý vědeckofantastický román Kurta Vonneguta. *Kolíbka* vychází již roku 1976 v nakladatelství Mladá fronta.

V rámci rubriky časopisu *Světová literatura Ze světa sci-fi* byli roku 1977 představeni tři „noví“ spisovatelé této nové školy science fiction. Příspěvek čtenáře upozorňuje na britského spisovatele Arthura C. Clarka a na Američany Clifforda D. Simaka a Jamese Blishe. Oba američtí spisovatelé jsou zde představeni Jindřichem Smékalem, který ve *Světové literatuře* uveřejňuje také vlastní překlady vědeckofantastických povídek obou prozaiků.¹¹⁰

Clifford D. Simak je českému čtenářstvu přiblížen jako „Američan s podílem české krve“¹¹¹, jelikož Simakův dědeček z otcovy strany jménem Šimák údajně pocházel z Čech. J. Smékal zde uveřejňuje Simakovu sci-fi povídku *Poodlí noci* (The Night of the Puudly), řadící se ke klasikám science fiction literatury, orientujíc se na psychologické otázky a biologické faktory.¹¹²

Čeští čtenáři se v sedmdesátých letech mohli seznámit ještě s dalším dílem tohoto amerického předního představitele science fiction, a to tentokrát již v knižní publikaci. Jedná se o Simakův román *Když ještě žili lidé: Science fiction* (City), který vychází roku 1970 v nakladatelství Orbis. Dílo, jež českému publiku představuje Simaka jako průkopníka sci-fi tvorby, bylo přeloženo Václavem Kajdošem.

Další vědeckofantastická díla Clifforda C. Simaka u nás vycházejí až v devadesátých letech, a to stejně jako v případě Jamese Blishe, známého autora knih *Star Trek*, jehož tvorba je ale oproti svému současníkovi knižně překládána až v devadesátých letech. Tak je v sedmdesátých letech J. Blish na poli literárních časopisů pouze diskutován a čeští čtenáři se s jeho tvorbou seznamují pouze v povídce *Den statistiků* (Statistician's Day), již Jindřich Smékal uveřejňuje ve *Světové literatuře*.¹¹³ V této povídce je řešena problematika

¹¹⁰ Trojlístek sci-fi: Arthur C. Clarke, Clifford D. Simak, James Blish. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1977, č. 6, s. 100 - 128.

¹¹¹ Trojlístek sci-fi: Arthur C. Clarke, Clifford D. Simak, James Blish. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1977, č. 6, s. 101.

¹¹² Trojlístek sci-fi: Arthur C. Clarke, Clifford D. Simak, James Blish. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1977, č. 6, s. 100 - 128.

¹¹³ Trojlístek sci-fi: Arthur C. Clarke, Clifford D. Simak, James Blish. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1977, č. 6, s. 100 - 128.

populační exploze, přičemž dle J. Smékala se jedná o „nepřímou obžalobu kapitalismu“¹¹⁴. James Blish, u nás v sedmdesátých letech zcela neznámý, je tak u nás díky překladům své tvorby plně představen až o dvě desítky let později.

V rubrice *Ze světa sci-fi*, představující „nové objevy“ science fiction literatury, jsou v sedmdesátých letech diskutováni ještě další dva představitelé sci-fi žánru, kteří však u nás stejně jako James Blish nejsou v tomto desetiletí knižně vydáni. Jako první je na počátku roku 1979 představen Robert Bloch, americký spisovatel, filmový scénárista a televizní dramatik, jehož jméno je spojováno především s kultovním hororem *Psycho*, zfilmovaným legendárním Alfredem Hitchcockem. Robert Bloch, který patří k nejuznávanějším a nejoblíbenějším osobnostem americké science fiction, se v sedmdesátých letech českým čtenářům představuje především povídkami *Ty blahé letní dny* a *Odejít včas*. Ze sbírky *The Best of Robert Bloch (To nejlepší z Roberta Blocha)* je vybírá, překládá a ve *Světové literatuře* uveřejňuje překladatelka Veronika Veisová.¹¹⁵

Veronika Veisová pak ještě spolu s Jaroslavem Veisem téhož roku opět v rubrice *Ze světa sci-fi* představuje i Ursulu K. Le Guinovou, americkou spisovatelku, jež patří „nové vlně science fiction“, střídající Raye Bradburyho a jeho současníky, přičemž U. K. Le Guinová je považována za „osobnost ve své vlně snad nejvýraznější“.¹¹⁶ Veronika a Jaroslav Veisovi zde za účelem přiblížení této výrazné představitelky science fiction uveřejňují příběh z doposud jediné knihy Le Guininové *Devatero životů*.¹¹⁷

V sedmdesátých letech se k nám dostávají ještě dva představitelé americké science fiction, o kterých se sice literární periodika nezmiňují, avšak tito spisovatelé patří v českém prostředí spolu se svou knižně vydanou tvorbou k dalším objevům vědeckofantastické literatury. Prvním z těchto autorů je Poul Anderson, od něhož v sedmdesátých letech vychází pouze román *Strážci času* (Time Patrol, 1970, nakl. Horizont, přel. Václav Kajdoš), jenž patří k Andersonovým dodnes nejznámějším dílům. Druhým představitelem je Avram Davidson. Poprvé se u nás objevuje v sedmdesátých

¹¹⁴ Trojlístek sci-fi: Arthur C. Clarke, Clifford D. Simak, James Blish. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1977, č. 6, s. 101.

¹¹⁵ Ze světa sci-fi: Robert Bloch. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1979, č. 4, s. 136 - 168.

¹¹⁶ Ze světa sci-fi: Ursula K. LeGuinová. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1979, č. 6, s. 108.

¹¹⁷ Ze světa sci-fi: Ursula K. LeGuinová. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1979, č. 6, s. 107 - 129.

letech, a to prostřednictvím třinácti vědeckofantastických povídek, které vycházejí roku 1977 v nakladatelství Odeon souborně pod názvem *Šestá roční doba* (Or All the Seas with Oysters). O jejich překlad se zasloužil Jan Zelenka.

1.6.1 ANTOLOGIE LITERATURE SCIENCE FICTION

O tom, že science fiction literatura u nás zažívá v sedmdesátých letech opravdu velký „boom“, svědčí i vydání dvou antologií, jež čtenáře „zásobují“ ještě větší „porcí“ vědeckofantastické literatury.

První je výbor *Vlak do pekla: výbor z anglo-amerických sci-fi povídek*, který uspořádal Oldřich Černý, jenž je spolu s Milošem Caldou a Viktorií Kláskovou jedním z překladatelů této antologie. Výbor, který je charakterizován námětovou pestrostí, se občas mísí až se satirickým humorem a zahrnuje vedle anglických představitelů také jména a vybranou tvorbu těchto amerických spisovatelů science fiction literatury: K. Vonnegut, I. Asimov, D. Keyes, R. Nelson, R. A. Heinlein, W. Tenn, R. Bloch a E. E. Smith. Antologie, jež je pojmenována podle povídky Roberta Blocha *Vlak do pekel* (The Hell Bound Train), vychází roku 1977 v nakladatelství Odeon.

Druhým výběrem, který se u nás objevuje taktéž v sedmdesátých letech, je soubor *Těžká planeta: Antologie vědeckofantastických povídek* (Where Do We Go from Here?). Uspořádal jej Isaac Asimov a do češtiny ho pak následně přeložila Veronika Veisová. Jedná se o sbírku dvanácti amerických sci-fi povídek, pocházejících z doby třicátých až šedesátých let dvacátého století. U nás překlad této antologie vychází roku 1979 v nakladatelství Mladá fronta.

1.7 DETEKTIVNÍ LITERATURA

Tato podkapitola se zaměřuje na další literární žánr spadající do zábavné literatury, jímž je fenomén – u nás poprvé se plně se objevující v šedesátých letech – detektivní literatura. Tato tvorba v šedesátých letech opravdu v Československu zažívá naprostý „boom“, jména většiny amerických detektivkářů jsou našimi čtenáři spolu s jejich díly spatřována zcela poprvé, mnoho těchto amerických spisovatelů je přeloženo v plném

rozsahu, americké detektivky protkávají literární periodika. Nutno podotknout, že sedmdesátá léta v překladových tendencích detektivek ze Západu pokračují, a tak se čeští čtenáři opět setkávají se známými jmény amerických klasiků detektivní literatury. Někteří jsou již překládáni méně často, někteří naopak čteněji, škála detektivek přeložených do češtiny se postupně stává komplexnější. Mimoto se v sedmdesátých letech setkáváme i s mnoha antologiemi vybraných detektivních příběhů, což přispívá k bohaté nabídce tohoto literárního žánru u nás.

Jako první zde bude uveden americký spisovatel a představitel nejednoho literárního žánru Allan Edgar Poe, jehož jméno je mimo jiné spojováno právě i se zrodem detektivní literatury. A. E. Poe, tvořící v první polovině devatenáctého století, u nás překládán od konce devatenáctého století, je tedy českému čtenářstvu v době sedmdesátých let již plně znám, avšak i přesto je stále pro svou kvalitu poměrně hojně publikován. Opět jsou vydávány Poeovy povídky, romanticko-hrůzostrašné prózy, jež jsou považovány za první projevy moderní detektivní literatury vůbec. Jedná se především o povídkové výběry *Jáma a kyvadlo a jiné povídky* a *Zlatý Skarabeus: Devatero podivuhodných příběhů Edgara Allana Poea*, které společně přináší mnoho klasických kratších próz A. E. Poea, rozvíjejících příběhy kriminální, vědeckofantastické i gotické. Výbor *Jáma a kyvadlo a jiné povídky* vychází v Československu v době sedmdesátých let hned dvakrát, a to v letech 1975 a 1978, v obou případech v nakladatelství Odeon a v překladu Josefa Schwarze. Ten je také překladatelem souboru povídek *Zlatý Skarabeus: Devatero podivuhodných příběhů Edgara Allana Poea*, jež vychází roku 1979 v nakladatelství Albatros.

Vedle těchto známých prozaických výborů Allana Edgara Poea vychází u nás v sedmdesátých letech také ještě další soubor povídek – *Předčasný pohřeb a jiné povídky*. Jedná se o devatenáct povídek potýkajících se opět s náměty hrůzy, fantaskna a na první pohled nevysvětlitelnými jevy. Tento výbor vychází již roku 1970 v nakladatelství Mladá fronta a o jeho překlad se opět zasloužil Josef Schwarz.

Kromě těchto výše zmíněných prozaických výborů vychází v sedmdesátých letech v Československu i dílo zabývající se básnickou tvorbou Allana Edgara Poea. V této sbírce nazvané *Poe aneb Údolí neklidu* se čeští čtenáři setkávají jak s proslulou Poeovou básní

Havran a jeho dalšími tragicky a senzitivně laděnými verši, tak i s úryvky životopisných a kritických statí spisovatelových přívrženců i odpůrců, doplněných o názory mnohých českých literárních vědců. Soubor byl vydán v nakladatelství Československý spisovatel roku 1972.

1.7.1 HARD-BOILED SCHOOL

Co se týče amerických „detektivkářů“ dvacátého století, píšících sto let po svém předchůdci Allanu Edgaru Poeovi, všímáme si již v šedesátých letech vydělující se větve americké detektivky, tzv. Hard-Boiled School. Tato tzv. drsná škola, jak je do češtiny tato linie překládána, se ve Spojených státech amerických začíná formovat v době dvacátých let, kdy dvojice amerických redaktorů Phil Cody a J. T. Shaw ve svém časopise *Black Mask* (Černá maska) uveřejňují tzv. povídku akce (*action story*).¹¹⁸ Tato kratší detektivní próza se staví do kontrastu klasické anglické detektivce, jež je realizována statickou detektivní povídkou, založenou na čtenářově přemýšlení a notné abstraktní dedukci.

Action story naopak spoléhá na rychlou změnu prostředí, aplikuje prudké zvraty, zapojuje hojné násilné prvky a uplatňuje techniky filmového střihu, jež jdou „ruku v ruce“ s rozvojem filmového průmyslu první poloviny dvacátého století. Co se týká jazykové stránky, tato nová akční povídka využívá objektivního stylu, který je provázen velmi krátkými funkčními větami a četným slangem.¹¹⁹ Tato forma je často srovnávána s proslulým literárním stylem Ernesta Hemingwaye, jenž ve své tvorbě uplatňuje estetiku obdobných jazykových prostředků.¹²⁰

Tzv. povídka akce, jejímiž hlavními představiteli jsou především Carroll John Daly, považovaný za zakladatele celé Hard-Boiled School, a autor amerických detektivek Erle Stanley Gardner, se v postupu let začíná transformovat na povídku tzv. drsné školy (*hard-boiled story*), jež přichází spolu s dalšími protagonisty americké detektivní literatury.

¹¹⁸ JUNGWIRTH, František. Svět strýce "Erla". In: GARDNER, Erle Stanley. *Případ křivopřísežného papouška*. Praha: Mladá fronta, 1970, s. 145 - 148.

¹¹⁹ JUNGWIRTH, František. Svět strýce "Erla". In: GARDNER, Erle Stanley. *Případ křivopřísežného papouška*. Praha: Mladá fronta, 1970, s. 145 - 148.

¹²⁰ ŠKVORECKÝ, Josef. Raymond Chandler a souvislosti "drsné školy". In: CHANDLER, Raymond. *Třikrát Phil Marlowe*. Praha: Odeon, 1967, s. 642.

V rámci *hard-boiled story* se setkáváme se jmény, jako jsou například Dashiell Hammett anebo Raymond Chandler, kteří se stávají velkými oblíbenci čtenářů tohoto žánru.¹²¹

Za nejkvalitnějšího autora „drsné školy“ je považován americký spisovatel Raymond Chandler, jenž s detektivní tvorbou začíná ve třicátých letech dvacátého století přes kultovní časopis *Černá maska*, kde je otištěna jeho první detektivní povídka. Autor oplývající velmi podobnou literární formou jako jeho současník Ernest Hemingway, která se později stává tak charakteristickou právě pro tuto linii amerických „detektivkářů“, se velmi brzy začíná vydělovat z mas brakové literatury detektivního žánru a v mnoha svých dílech povznáší detektivní literaturu na úroveň beletristické tvorby.¹²²

Překlad tvorby Raymonda Chandlera se stal v šedesátých letech naprostou senzací, neboť bylo do češtiny přeloženo spisovatelovo dosavadní kompletní dílo. Oproti tomu následující desetiletí poměrně stagnuje, jelikož v českém prostředí vycházejí pouze dva knižní překlady od tohoto amerického „detektivkáře“. Roku 1978 se opět setkáváme s Chandlerovou fiktivní postavou Philem Marlowem, jenž reflektuje názorové hodnoty svého autora. Tento rok totiž v nakladatelství Odeon vychází již od šedesátých let známý výbor *3x Phil Marlowe*, tentokrát psán s číslicí. V souboru nalezneme opět romány *Hluboký spánek* (*The Big Sleep*), *Sbohem, miláčku* (*Farewell, My Lovely*) a *Loučení s Lennoxem* (*The Long Good-Bye*), jejichž překladateli jsou stále František Jungwirth a Josef Schwarz.

Kromě této známé klasiky se v sedmdesátých letech do českého prostředí dostává i naprostá novinka, již je dílo Raymonda Chandlera *Poslední útočiště*. Jedná se o výběr dvanácti detektivních povídek, které se české čtenáře snaží seznámit s co největším počtem různorodých detektivů a všelijakých zločinů odehrávajících se v Americe v meziválečné době. Soubor vychází roku 1976 v nakladatelství Odeon v překladu Tomáše Korbaře, a stává se tak vedle výboru *3x Phil Marlowe* z roku 1978 poslední publikací, která je od tohoto amerického autora detektivní literatury až po dobu devadesátých let do češtiny přeložena.

¹²¹ JUNGWIRTH, František. Svět strýce "Erla". In: GARDNER, Erle Stanley. *Případ křivopřísežného papouška*. Praha: Mladá fronta, 1970, s. 145 - 148.

¹²² ŠKVORECKÝ, Josef. Raymond Chandler a souvislosti "drsné školy". In: CHANDLER, Raymond. *Třikrát Phil Marlowe*. Praha: Odeon, 1967, s. 641 - 650.

Oproti těmto dvěma českým překladům Raymonda Chandlera je v sedmdesátých letech další představitel Hard-Boiled School Erle Stanley Gardner překládán mnohem četněji, a tak v tomto desetiletí v Československu knižně vychází dvanáct Gardnerových titulů detektivní literatury, což přesahuje i počet českých vydání tohoto amerického detektivkáře z šedesátých let. Erle Stanley Gardner je představitelem tzv. povídky akce (action story), jež předchází později se rozvíjející hard-boiled story. Stejně jako R. Chandler má i tento autor detektivní literatury svou oblíbenou fiktivní postavu, často se objevující v jeho dílech. Je jí advokát Perry Mason. Ten opět jistou formou reprezentuje svého autora, neboť E. S. Gardner byl, před tím než se rozhodl pro povolání spisovatele, výborným právníkem a advokátem. Tato profese dodala Gardnerovi mnohou inspiraci pro jeho detektivní tvorbu, a tak se americký spisovatel, jenž své detektivky píše v rekordních časech, těší pro čtivost svých kriminálních příběhů velké čtenářské oblibě.¹²³

V sedmdesátých letech se čeští čtenáři opět setkávají s Gardnerovými již známými tituly *Případ Arleny Ferrisové* (Case of the Waylaid Wolf, 1970, nakl. Mladá fronta, přel. František Gel) a *Případ bázlivé tanečnice* (Case of the Hesitant Hostess, 1973, nakl. Odeon, přel. Zdeněk Kirschner), v němž opět figuruje advokát Perry Mason. Ostatní detektivní díla E. S. Gardnera vycházejí v Československu v tomto desetiletí zcela poprvé, a tak dochází k „přilivu“ hojného počtu nových detektivek ze Západu. Jedná se o tyto tituly: *Případ domovní kočky* (The Case of the Caretaker's Cat, 1970, nakl. Lidové nakladatelství, přel. Jiří Janovský), *Případ křivopřísežného papouška* (Case of the Perjured Parrot, 1970, nakl. Mladá fronta, přel. Olga Fialová), *Státní zástupce si dovede rozsvítit* (D. A. Holds a Candle, 1970, nakl. Albatros, přel. Jarmila Rosíková), *Případ šťastných nožek* (Case of the Lucky Legs, 1974, nakl. Československý spisovatel, přel. Jiří Sirotek), *Tajemství nevlastní dcery* (Case of the Step Daughter's Secret, 1974, nakl. Melantrich, přel. František Jungwirth) a *Případ prázdné plechovky* (Case of the Empty Tin, 1979, nakl. Československý spisovatel, přel. Jan Černý).

Kromě těchto románů se u nás v sedmdesátých letech objevují i dva románové soubory soustředěné okolo dvou fiktivních románových postav E. S. Gardnera. Prvním souborem, který obsahuje dva detektivní romány, je dílo *Jako obhájce: Perry Mason*, kde

¹²³ JUNGWIRTH, František. Svět strýce "Erla". In: GARDNER, Erle Stanley. *Případ křivopřísežného papouška*. Praha: Mladá fronta, 1970, s. 145 - 148.

opět vystupuje již známý advokát Perry Mason. Jedná se o detektivní příběhy *Případ sametových drápků* (Case of the Velvet Claws) a *Případ zamilované tety* (The Case of the Amorous Aunt), jež jsou přeloženy Evou Outratovou a Ladislavem Bezpalcem a vychází roku 1974 v nakladatelství Odeon. Druhým souborem je titul *3x Doug Selby*, v jehož detektivních příbězích tentokrát vystupuje okresní kalifornský prokurátor Doug Selby. Soubor zahrnující romány *Okresní prokurátor rýsuje kruh* (D. A. Draws a Circle), *Okresní prokurátor láme pečeť* (D. A. Breaks a Seal) a *Okresní prokurátor využívá šance* (D. A. Takes a Chance) je vydán roku 1976 v nakladatelství Odeon v překladu Greta Maškové a Jiřího Navrátila.

K závěru ještě nutno podotknout, že Erle Stanley Gardner psal také velmi často pod různými pseudonymy, přičemž nejčastěji využíval jméno „A. A. Fair“. Pod tímto Gardnerovým krycím jménem u nás v sedmdesátých letech vychází také jeden titul, jímž je detektivní román *Vrah má mít doktorát* (Bigger They Come). Dílo je přeloženo Hanou Bělohradskou a vychází roku 1972 v nakladatelství Odeon.

V sedmdesátých letech je opět přeložen i další představitel tzv. drsné školy, kterého čeští čtenáři mohou znát již z šedesátých let. Je jím americký spisovatel Dashiell Hammett, představitel drsné detektivní povídky v její plně naturalistické formě. V období sedmdesátých let u nás vydáno pouze jedno dílo – *Dívka se stříbrnými očima* (The Continental Op), jež zahrnuje sedm povídek zavádějících své čtenáře do podsvětí amerických velkoměst dvacátých let. Povídkový soubor v českém prostředí vychází v letech 1978 a 1979, v obou případech v nakladatelství Odeon v překladu Michaela Žantovského.

M. Žantovský vydání z roku 1979 opatřuje také vlastním doslovem, v němž je D. Hammett představen jako zakladatel a tvůrce „drsné školy“, která téměř „přes noc“ přenáší anglosaskou detektivku viktoriánské idyly do reality dvacátého století.¹²⁴ Dále M. Žantovský české čtenáře seznamuje s životem i profesí tohoto amerického „detektivkáře“, jenž sám byl svým časem také detektivem, což Hammettovi nabídlo mnohá inspirační

¹²⁴ ŽANTOVSKÝ, Michael. Hubený muž Dashiell Hammett. In: HAMMETT, Dashiell. *Dívka se stříbrnými očima*. Praha: Odeon, 1979, s. 266 - 267.

témata pro jeho psaní. Nutno podotknout, že je zde americký spisovatel prezentován mimo jiné také jako přesvědčený marxista a levicový intelektuál.¹²⁵

V sedmdesátých letech se formou překladů do českého prostředí nově dostává další představitel „drsné školy“ – Ross MacDonald. Tento americký spisovatel je pokračovatelem tradic Hard-Boiled School a svých předchůdců Raymonda Chandlera a Dashiella Hammetta. Kromě charakteristické formy drsné detektivky však R. MacDonald uplatňuje také psychologizaci postav, v níž se přibližuje až ke klasikovi F. S. Fitzgeraldovi. V detektivní tvorbě tohoto amerického autora můžeme nalézt také typickou fiktivní postavu, prostupující celkem osmnáct MacDonalдовых detektivních příběhů. Je jí detektiv Lew Archer, jenž vystupuje ve všech detektivkách vydaných v Československu v sedmdesátých letech. Jedná se o tyto detektivní romány: *Mrtvý úsměv* (Ivory Grin, 1970, nakl. Naše Vojsko, přel. Vladimír Vařecha), *Bíle pruhovaný pohřební vůz* (Zebra Striped Hearse, 1971, nakl. Odeon, přel. František Jungwirth), *Smrt v bazénu* (The Drowning Pool, 1971, nakl. Odeon, přel. Hana Bělohradská), *Honba za Phoebe* (Wycherly Woman, 1972, nakl. Mladá fronta, přel. Eva Outratová), *Šípková Růženka* (Sleeping Beauty, 1976, nakl. Odeon, přel. Helena Nebelová) a dále pak románový soubor *3x Lew Archer* (1975, nakl. Odeon, přel. Tomáš Korbař, Jarmila Rosíková a Helena Nebelová), jenž obsahuje tyto tři detektivní romány: *Zmrazení* (Chill), *Rub dolaru* (Far Side of the Dollar) a *Pohřešovaný* (Underground Man).

1.7.2 OSTATNÍ AMERIČTÍ AUTOŘI DETEKTIVEK

Stejně tak jako v letech šedesátých i léta sedmdesátá do Československa nepřinášejí pouze díla amerických „detektivkářů“, avšak do rukou českých čtenářů se dostávají i detektivky amerických autorů, jež jsou založené spíše na tradičnějších formách tohoto žánru. K nejvýraznějším představitelům těchto amerických detektivních románů a povídek patří jistě tato jména: Rex Stout, Ellery Queen, Ed McBain a Patrick Quentin.

Americký spisovatel původně vážné literatury Rex Stout se v oblasti detektivního žánru stává představitelem tzv. klasické detektivky, založené na anglické statické

¹²⁵ ŽANTOVSKÝ, Michael. Hubený muž Dashiell Hammett. In: HAMMETT, Dashiell. *Dívka se stříbrnými očima*. Praha: Odeon, 1979, s. 263 - 270.

detektivní povídky. Tento klasik se v českém prostředí začíná překládat až v šedesátých letech, kdy již ve Spojených státech amerických bývá označován za „seniora“ amerických „detektivkářů“. V sedmdesátých letech, kdy v USA spisovatel umírá, se u nás tvorba Rexe Stouta začíná poměrně hojně překládat, neboť se českým čtenářům dostává do rukou pět zcela nových děl. Jedná se o tyto detektivní příběhy: *Pohřbený César* (Some Buried Caesar, 1970, nakl. Odeon, přel. A. J. Šťastný), *Černé orchideje: dva kriminální příběhy* (Black Orchids, 1972, nakl. Lidové nakladatelství, přel. Václav Janouch), *Němý řečník* (Silent Speaker, 1977, nakl. Československý spisovatel, přel. Jan Černý). Krom toho vychází ještě soubor, který obsahuje tři detektivní romány, jež pojí Stoutova oblíbená fiktivní postava, vyskytující se nejen v těchto prózách. Výbor *Tříkrát Nero Wolfe* (3x Nero Wolfe, 1973, nakl. Odeon, přel. Jiří Navrátil) obsahuje romány *Příliš mnoho kuchařů* (Too Many Cooks), *Liga vyděšených* (League of Frightened Men) a *Zlatí pavouci* (Golden Spiders). Vedle těchto jednotlivých vydání vychází ještě v sedmdesátých letech Stoutův titul *Tříkrát vražda* (Homicide Trinity), jenž zahrnuje další tři nové detektivní novely. Tento soubor se u nás v tomto desetiletí objevuje hned dvakrát, a to v letech 1974 a 1975, kdy je dílo v obou případech vydáno v nakladatelství Československý spisovatel a jeho překladatelem je Jiří Navrátil.

Dalším americkým spisovatelem, jenž se u nás v sedmdesátých letech v rámci detektivního žánru objevuje, je Ellery Queen, představitel svérázného typu kriminálních příběhů. Nutno však podotknout, že jméno tohoto amerického „detektivkáře“ je pseudonymem, pod kterým píšou bratřenci Frederic Dannay a Manfred B. Lee. V českém prostředí je Ellery Queen jakožto velmi oblíbený spisovatel znám již od třicátých let, přičemž v sedmdesátých letech je stále poměrně značně překládán. Hned na počátku tohoto desetiletí vychází Queenův detektivní román *Přestupní stanice* (Halfway House), který dle Josefa Škvoreckého představuje osobitý styl autorské dvojice, jež je pro Ameriku stejně tak klasický jako romány Hard-Boiled School. Dílo u nás v sedmdesátých letech vychází již podruhé, a to stejně jako v předchozím desetiletí v nakladatelství Mladá fronta a v překladu Gustava Bernaua.

Ostatní překlady detektivních románů Ellery Queena vycházejí v sedmdesátých letech zcela poprvé, čímž přispívají k rozšíření spektra Queenových detektivek dosud známých v českém prostředí. Jedná se o tato kriminální díla: *Stalo se ve tmě* (What's in

the Dark?, 1970, nakl. Magnet, přel. Běla Dintrová), *Tajemství kovového domu* (The House of Brass, 1973, nakl. Svoboda, přel. Olga Fialová), *Město malérů* (Calamity Town, 1976, nakl. Odeon, přel. Lubomír Dorůžka) a *Horké i studené* (Blow Hot, Blow Cold, 1978, nakl. Práce, přel. Vladimír Hájek).

Další jméno amerického „detektivkáře“, jež je v podstatě také pseudonymem, je Ed McBain, pod nímž za účelem vyššího výdělků tvořil americký naturalista Evan Hunter. Detektivní romány vycházející pod autorstvím Eda McBaina se v Československu začaly objevovat od šedesátých let, přičemž desetiletí následující přináší o poznání větší množství této překladové tvorby. Ed McBain ve svých kriminálních příbězích uplatňuje stejně jako i ostatní autoři detektivek své oblíbené motivy. Jsou to pro něj revír číslo 87 a postava „hluchého“, jehož jméno je měněno pouze dle národnosti, a tak se čtenáři setkávají s osobou jménem „deaf man“, „El Sordo“, „Mort Orecchio“ či „Herr Taubman“.¹²⁶

V sedmdesátých letech se čeští čtenáři setkávají s těmito McBainovými tituly: *Panenko* (Doll, 1970, nakl. Lidové nakladatelství, přel. Anna van Dijková), *Profesionál: dva příběhy z praxe 87. policejního revíru* (Con Man, 1970, nakl. Mladá fronta, přel. Alena Maxová), *Deset a jeden* (Ten Plus One, 1970, nakl. Odeon, přel. František Jungwirth), *Třikrát 87. revír* (Give the Boys a Great Big Hand, 1973, nakl. Odeon, přel. Jan Zábrana), *Prachy* (Bread, 1977, nakl. Mladá fronta, přel. Jaroslav Kořán), *Provokátér; Poldové; Není hluchý jako hluchý* (Fuzz; Let's Hear it from the Deaf Man; Heckler, 1979, nakl. Odeon, Jan Zábrana) a *3x Steve Carella a spol.*, obsahující stejné detektivní romány jako předešlý soubor (1979, nakl. Odeon, přel. Jana Zábrana). K tomuto poslednímu titulu přikládá jeho překladatel Jan Zábrana svůj doslov, v němž Eda McBaina českému čtenářstvu představuje jako spisovatele, jenž se pokusil zadaptovat konvenční detektivku v rámci své autorské individuality. I když J. Zábrana tohoto tvůrce detektivek nepovažuje za nějak výjimečného spisovatele, v závěru svého příspěvku E. McBaina hodnotí takto: „Ne tedy velký spisovatel, ale dobrý spisovatel sui generis. Ve svém žánru.“¹²⁷

¹²⁶ ZÁBRANA, Jan. McBainův profesor Moriarty. In: MCBAIN, Ed. *3x Steve Carella a spol.* Praha: Odeon, 1979, s. 547 – 559.

¹²⁷ ZÁBRANA, Jan. McBainův profesor Moriarty. In: MCBAIN, Ed. *3x Steve Carella a spol.* Praha: Odeon, 1979, s. 559.

K vrcholnému případu využívání krycích jmen v žánru detektivní literatury patří pravděpodobně případ „Patrick Quentin“, což je další z pseudonymů, pod kterým se tentokrát skrývají jména čtyř spisovatelů, kteří psali pod tímto jménem v různých variacích. Jedná se o jména těchto Američanů: Hugh Callingham Wheeler, Richard Wilson Webb, Martha Mott Kelly a Mary Louise Aswell.¹²⁸

Patrick Quentin své detektivky pojímá v tradičním stylu anglické detektivní povídky, a tak je jeho tvorbě příznačný rys psychologizace postav a činu. V sedmdesátých letech se setkáváme s českými překlady těchto detektivních románů: *Záhada pro loutky* (Puzzle for Puppets, 1970, nakl. Orbis, přel. Milada Šimsová), *Muž v osidlech* (A Man in the Net, 1973, nakl. Odeon, přel. František Jungwirth), *Má dvě ženy* (The Man with Two Wives, 1977, nakl. Mladá fronta, přel. Josef Schwarz) a se souborem *Třikrát bez detektiva* (1970, nakl. Odeon, přel. Wanda Zámecká, František Jungwirth a František Vrba), jež obsahuje tyto tři detektivní romány: *Zelenooká stvůra* (Green-eyed Monster), *Muž v osidlech* (A Man in the Net) a *Podezřelé okolnosti* (Suspicious Circumstances).

1.7.3 ANTOLOGIE DETEKTIVNÍ LITERATURY

Vedle velmi silné překladové produkce jednotlivých děl mnoha amerických spisovatelů literatury detektivního žánru přináší sedmdesátá léta také několik významných výborů detektivní tvorby. Prvním z nich je antologie *Jeden a dvacet detektivů*, s níž se čeští čtenáři mohli seznámit již v šedesátých letech, kdy ale soubor, stejně jako pak i v letech devadesátých, vychází pod názvem s číslicí, a to *21 detektivů*. Výbor, jež byl uspořádán Evou a Vladimírem Outratovými, vychází roku 1970 opět v nakladatelství Odeon a čeští čtenáři se díky němu opět setkávají s díly těchto „detektivkářů“: Jacques Futrelle, Melville Davisson Post, Elery Queen, Erle Stanley Gardner a Carter Dickson.

O rok později se u nás objevuje další výbor detektivní literatury, a to antologie *Bez motivu: detektivní povídky*, jež představuje kromě anglické spisovatelky Daphne de Maurierové a její tvorby tyto americké spisovatele a jejich detektivní povídky: William

¹²⁸ Patrick Quentin. In: *Wikipedia: The Free Encyclopedia* [online]. 2015 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Patrick_Quentin

Irish – *Tančící detektiv*, Ellery Queen – *Dobrodružství s pěticientem od presidenta*, Cornell Woolrich – *Oko mrtvého*, Raymond Chandler – *Nevadský plyn*, Dashiell Hammet – *Muž, který stál na cestě*. Tyto povídky do češtiny přeložili Jan Zábřana a František Jungwirth a celý soubor je vydán roku 1971 v nakladatelství Orbis.

V sedmdesátých letech se také setkáváme s antologií, která se primárně pokouší čtenáře uvést do detektivního žánru a následně seznámit s detektivními povídkami chronologicky až po dobu sedmdesátých let. Tento výbor, jenž je nazván *Muži s dýmkou: výběr detektivních povídek*, uspořádala a medailonky autorů opatřila Eva Kotulová. Nutno však dodat, že E. Kotulová záměrně vybrala autory detektivních příběhů různých národností a Spojené státy americké a americkou detektivku zde zastupuje pouze Edgar Allan Poe a jeho povídka *Odcizený dopis*. Výbor u nás vychází roku 1973 v nakladatelství Albatros.

Poslední antologií detektivní literatury, jež se v sedmdesátých letech objevuje v Československu, je soubor jedenácti detektivních povídek – *Slovo má spravedlnost*, který opět uspořádala Eva Kotulová. Znovu se jedná o výběr detektivní tvorby mnohonárodnostního rázu – tentokrát se čtenáři setkávají s detektivkami anglickými, americkými, francouzskými, ruskými i českými. Americkou tvorbu zde zastupují spisovatelé Ellery Queen a Erle Stanley Gardner. Výbor je vydán v nakladatelství Melantrich roku 1977.

1.8 BEAT GENERATION

Tvorba nonkonformního hnutí Beat generation je pro českou veřejnost přetrvávající v socialistickém zřízení, jež se v sedmdesátých letech ještě více utužuje, fenoménem velmi rozporuplným. Poprvé se zmínky o tzv. zbité generaci, jak je hnutí u nás často záměrně označováno, začínají objevovat v padesátých letech na stránkách literárních časopisů. O desetiletí později jsou již v těchto periodických „beat“ protagonisté a jejich provokativní tvorba častým předmětem rozporuplných diskusí a postupně se u nás začínají knižně vydávat některé ne příliš pobuřující tituly několika „beatníků“. Z „beat“ poezie se v šedesátých letech čeští čtenáři částečně seznamují s Lawrencem Ferlinghettim a Gregorym Corsem, a co se beatnické prózy a knižních publikací týče,

můžeme ve spojitosti s šedesátými léty hovořit pouze o Jacku Kerouacovi a jeho sbírce *Říjen v železniční zemi*, jež obsahovala ukázky z těchto Kerouacových románů: *Podzemníci* (The Subterraneans), *Na cestě* (On the Road), *Dharmoví tuláci* (Dharma Bums) a *Book of Dreams* (Kniha snů).

Sedmdesátá léta jdoucí „ruku v ruce“ s normalizací českých zemí již nepřináší mnoho podnětných diskusí a otevřených projevů týkajících se beatnické generace, a tak se již ani na stránkách literárních periodik neobjevuje příliš jakkoli reagujících příspěvků. Pouze Josef Jařab zmiňuje Beat generation ve svém článku v roce 1976, jenž se objevuje ve *Světové literatuře* a v němž J. Jařab komplexně hodnotí americkou prózu posledních několika desítek let. Na „beatníky“ je zde nazíráno jako na představitele psychedelické zkušenosti, narkomanie a homosexuality, jež ve svých individuálních až anarchisticky revoltujících projevech útočí na americký „establishment“.¹²⁹ K tomuto profilu amerického reprezentanta beatnické generace pak J. Jařab ještě doplňuje jména několika „beatníků“, přičemž jsou nastíněny i jejich autorské literární techniky, které mohou představovat „cokoliv od vnitřní formální dokonalosti (Bowles) ke spontánně amorfním slovním výjevům (Kerouac).“¹³⁰

Po mnohých prorežimních hodnoceních a časté rozporuplné kritice, které se v českém prostředí beatnické generaci až do osmdesátých let dostávalo, je poměrně zřejmé, že tvorba představitelů Beat generation u nás může kompletně vyjít až v devadesátých letech. Přesto je velkým přínosem let sedmdesátých překlad dvou děl stěžejních prozaiků tohoto hnutí. Je jím vydání knižních publikací *Na cestě* (On the Road) od Jacka Kerouaca a *Vyhodíme ho z kola ven* (One Flew Over the Cuckoo's Nest) od Kena Keseyho.

Kromě již výše zmíněného příspěvku Jaroslava Jařaba je jméno amerického představitele beatnické tvorby Jacka Kerouaca diskutováno na poli literárních periodik v sedmdesátých letech ještě několikrát. Roku 1974 Zdeněk Vančura na stránkách *Literárního měsíčníku* hovoří o předčasném úmrtí Jacka Kerouaca, ke kterému dochází

¹²⁹ JAŘAB, Josef. Současný americký román. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1976, č. 4, s. 220 - 256.

¹³⁰ JAŘAB, Josef. Současný americký román. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1976, č. 4, s. 220 - 256.

roku 1969.¹³¹ Dále Z. Vančura označuje Kerouaca jakožto zakladatele poválečné „zbité“ generace za hrdinu jedině tak pro nedospělou mládež a následně dílo tohoto „beatníka“ nazývá pouhou „beztvarou extatickou zповědí“.¹³²

O čtyři roky později je jméno Jacka Kerouaca opět časopisecky zmiňováno, tentokrát v revue *Světová literatura*, kde Olga Špilarová představuje spisovatele jako stěžejního prozaika a mluvčího beatnické generace. Příznivé uvedení amerického „beatníka“ pak O. Špilarová ještě prokládá vlastním překladem části Kerouacova ve Spojených státech amerických posmrtně vydaného románu *Mag* (Pic, 1971), v němž autor demonstruje svůj pozitivní vztah k černošské menšině.¹³³ Toto dílo je pak u nás v českém překladu knižně vydáno roku 1984.

Téhož roku, kdy je ve *Světové literatuře* otištěna část románu *Mag*, vychází v českém prostředí jediný knižní překlad Kerouacovy tvorby ze sedmdesátých let, čímž je publikace románu *Na cestě* (On the Road). Dílo, jež je Kerouacovou autobiografickou stěžejní prací, podává výpověď nejen o Americe čtyřicátých a padesátých let, ale i o životě některých protagonistů Beat generation, což je v sedmdesátých letech pro českou veřejnost nesmírně zajímavým dokladem o tomto hnutí. Román u nás tedy roku 1978 vychází v nakladatelství Odeon, a to v překladu Jiřího Joska.

Rok poté v Československu vychází román spisovatele Kena Keseyho, amerického „civilizačního kritika“, jehož tvorba čerpá – obdobně jako v případě Jacka Kerouaca či Williama S. Burroughse – z romanticky motivované beatnické revolty. Roku 1979 se tedy čeští čtenáři mohou setkat s Keseyho prvotinou „One Flew Over the Cuckoo’s Nest“, která je do češtiny přeložena pod názvem *Vyhod’me ho z kola ven*. Tento velice působivý debut, jenž je zároveň také zcela první do češtiny přeloženou publikací Kena Keseyho, vydává v sedmdesátých letech nakladatelství Odeon a překládá jej Jaroslav Kořán. K tomuto vydání z roku 1979 je také připojen doslov Josefa Jařaba, v němž literární kritik a teoretik oceňuje jak amerického spisovatele, tak i tuto satiru na deshumanizační vlivy západní

¹³¹ VANČURA, Zdeněk. Pohledy na nedávný americký román (pokrač.), *Literární měsíčník*, 1974, č. 3, s. 94 – 98.

¹³² VANČURA, Zdeněk. Pohledy na nedávný americký román (pokrač.), *Literární měsíčník*, 1974, č. 3, s. 94.

¹³³ ŠPILAROVÁ, Olga. Jack Kerouac: *Mag*. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1978, č. 4, s. 2 - 46.

civilizace.¹³⁴ Dále zde J. Jařab zprostředkovává i hodnocení anglického amerikanisty Erica Mottrama, který román zařazuje mezi nejdůležitější americká díla poválečného období.¹³⁵

Mimoto je v uvedeném doslovu také představen další Keseyho titul *Tak mě někdy napadá* (Sometimes a Great Notion), jenž vychází ve Spojených státech amerických již v šedesátých letech, u nás však ale až ke konci let devadesátých. Tento román je v období sedmdesátých let ještě zmíněn v dalším Jařabově příspěvku, tentokrát v periodiku *Světová literatura* roku 1978, kdy J. Jařab titul velmi vyzdvihuje a dokonce jej upřednostňuje nad Keseyho čtenářsky úspěšnější prvotinou.¹³⁶

K závěru ještě nutno dodat, že román *Vyhoďme ho z kola ven* se stal předlohou filmové adaptace Keseyho příběhu, jíž se ujal režisér Miloš Forman. Snímek z roku 1975, představující velmi zdařilé hollywoodské zpracování, se do českého prostředí dostává pod názvem *Přelet nad kukaččím hnízdem*, jež přesněji odpovídá originálu

¹³⁴ JAŘAB, Josef. Románové rozpočítadlo Kena Keseyho. In: KESEY, Ken. *Vyhoďme ho z kola ven*. Praha: Odeon, 1979, s. 303 - 308.

¹³⁵ JAŘAB, Josef. Románové rozpočítadlo Kena Keseyho. In: KESEY, Ken. *Vyhoďme ho z kola ven*. Praha: Odeon, 1979, s. 303.

¹³⁶ JAŘAB, Josef. Historie jednoho rodu - moderní sága. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1978, č. 5, s. 239 - 241.

2 POEZIE

Překládovou produkci zpravidla tvoří spíše prozaická díla a v případě amerických překladů ze sedmdesátých let je tomu stejně tak. Nutno však podotknout, že překládové spektrum americké poezie není v českém prostředí víceméně ani do doby devadesátých let příliš obsáhlé a ucelené.

V sedmdesátých letech se opět setkáváme s americkými básníky devatenáctého století, mezi něž patří Walt Whitman či Emily Dickinsonová, a autory první poloviny dvacátého století, jež reprezentuje například Robinson Jeffers. Tito představitelé starší básnické generace u nás - stejně tak jako v předchozích desetiletích - i v sedmdesátých letech tvoří jádro překladů americké poezie a z generace mladších amerických básníků, již jsou stále očekáváni, je formou knižních vydání prezentováno velmi málo. Můžeme tedy hovořit o jakémsi stále se rozšiřujícím prostoru, v jehož mezích nám stále uniká básnická generace amerických spisovatelů narozených v době konce devatenáctého století a století následujícího.

Důrazný apel ke změnám překládových tendencí americké poezie vyslovuje v sedmdesátých letech na stránkách *Světové literatury* český básník a překladatel Antonín Bartušek, který zde poukazuje na nedostatky překládové produkce mladších amerických básníků a jejich tvorby.¹³⁷ Bartušek dále dokládá významnou hodnotu americké poezie, jež má již v naší překládové literatuře tradiční místo. Oproti evropskému „kontinentálnímu“ básnictví se americká tvorba odlišuje svou zvláštní bezprostředností, bohatou imaginativností, mísící se s četnými prvky drsnosti až syrovosti, oplývající větším podílem zážitků.¹³⁸ Je tedy velkým nedostatkem, že americká poezie, jež tak velmi význačně zasáhla do vývoje světové poezie, je v českém prostředí za dob předlistopadového režimu známa jen poskrovnu.

Naštěstí je nedostatek v oblasti knižních publikací americké poezie alespoň částečně vynahrazen na poli literárních periodik, kde je v sedmdesátých letech otištěno několik příspěvků, v nichž se čeští čtenáři mohou seznámit se soudobými tendencemi

¹³⁷ BARTUŠEK, Antonín. Slunce v zimě: Z lyrické tvorby amerických básnířek 20. století. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1974, č. 3, s. 126 - 145.

¹³⁸ BARTUŠEK, Antonín. Slunce v zimě: Z lyrické tvorby amerických básnířek 20. století. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1974, č. 3, s. 126 - 145.

amerického básnictví, dále pak se samými básníky pestré žánrové skladby a také s několika překlady jejich tvorby. Díky těmto příspěvkům se tak obraz současného písemnictví americké poezie stává kompletnější. O pokusu podání autentického básnického dojmu svědčí například otištění veršů amerických veteránů na stránkách *Světové literatury*, s čímž přichází Naďa Klevisová roku 1972, tentýž rok, kdy sbírka vychází ve Spojených státech amerických.¹³⁹

V závěru tohoto úvodu k překladům americké básnické tvorby ze sedmdesátých let ještě nutno podotknout, že v sedmdesátých letech se již vůbec nesetkáváme s poezií představitelů hnutí Beat generation, a to jak formou knižně vydaných básnických sbírek, tak ani na poli literárních časopisů. Beatnická poezie, objevující se v českém prostředí v šedesátých letech prostřednictvím básní Lawrence Ferlinghettiho a Gregoryho Corsa, zcela mívá léta sedmdesátá a plně se objevuje až v devadesátých letech, kdy se pak čeští čtenáři setkávají i s dalšími protagonisty Beat generation, jako jsou Allen Ginsberg nebo William S. Burroughs.

2.1 PŘEDSTAVITELÉ STARŠÍ BÁSNICKÉ GENERACE

Jak už bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, v sedmdesátých letech tvoří převážnou část překladové produkce poezie starší básnická generace, v rámci níž se prostřednictvím několika pár vydaných sbírek opět setkáváme s klasiky devatenáctého století či s básníky první poloviny století nadcházejícího.

Prvním, kdo reprezentuje „nejstarší“ básnickou generaci, je Walt Whitman, americký básník poezie civilismu, jenž je právem považován za zakladatele moderního amerického básnictví. Walt Whitman je v českém prostředí překládán již od počátku dvacátého století, od kterého se k nám až do doby sedmdesátých let dostává několik jeho básnických sbírek, přičemž nejčastěji byla jednoznačně vydávána sbírka *Stébla trávy* (Leaves of Grass). V sedmdesátých letech se čeští čtenáři setkávají pouze s jediným knižním vydáním poezie Walta Whitmana, a to se sbírkou *Hrdá hudba bouře*, kterou

¹³⁹ KLEVISOVÁ, Naďa. O mladých amerického velkoměsta. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1972, č. 4, s. 91 - 121.

vybral, uspořádal a přeložil Jiří Kolář. Dílo u nás vychází pod záštitou Vysoké školy uměleckoprůmyslové roku 1970.

Americkou poezii 19. století zastupuje v překladové produkci let sedmdesátých také Emily Dickinsonová, jedna z největších básnířek americké literatury vůbec, jež je spolu Waltem Whitmanem a Edgarem Allanem Poem považována za největší americký talent poezie 19. století. Tato spisovatelka, uznána až čtyřicet let po své smrti, zcela ovlivnila vývoj americké poezie první poloviny dvacátého století a američtí básníci nadcházející generace spatřují svého předchůdce právě v ní. Tvorba Emily Dickinsonové, vyznačující se autorčinou osobitostí, je reflexivní poezií meditace o životě a smrti. Ta je u nás v sedmdesátých letech zastoupena pouze jedinou knižně vydanou sbírkou básní – *Můj dopis světu*, již roku 1977 vydává nakladatelství Mladá fronta. O překlad těchto básní se zasloužila Jiřina Hauková, která k vydání přikládá i vlastní doslov, v němž české čtenářstvo seznamuje s životem a poezií této americké básnířky. Jiřina Hauková zde Emily Dickinsonovou velmi pozitivně hodnotí. Představuje ji jako jednoho z největších mistrů básnické angličtiny od dob Williama Shakespeara a mimoto ji pokládá za jedinou představitelku angloamerické poezie, které se podařilo ztotožnit myšlenku s pocitem.¹⁴⁰

Největší počet přeložených sbírek vychází v sedmdesátých letech od amerického básníka první poloviny dvacátého století Robinsona Jefferse. Tento spisovatel nachází v českém prostředí zcela mimořádné místo, neboť je zcela bezvýhradně a ve své podstatě naprosto komplexně přeložen českým básníkem a překladatelem Kamilem Bednářem, díky kterému se mohou čeští čtenáři seznámit s tvorbou tohoto amerického básníka zcela exkluzivně. První Bednářův překlad Jeffersonovy tvorby se v Československu objevuje roku 1958 a do několika let je vlivem neustávající produkce tohoto překladatele Robinson Jeffers v českém prostředí znám tak jako velmi málo jiných zahraničních básníků.

Zásadním počinem v obeznámení českého čtenářstva s tímto básníkem je rozsáhlý překlad Jeffersonovy tvorby z šedesátých let, v rámci kterého je v českém prostředí vydáno jeho osm zcela nových básnických sbírek. V sedmdesátých letech je jedinou novinkou vydání veršované dramatické skladby *Cawdor*, jež za překladu Kamila Bednáře vychází roku 1979 v nakladatelství Práce.

¹⁴⁰ HAUKOVÁ, Jiřina. Doslov. In: DICKINSON, Emily. *Můj dopis světu*. Praha: Mladá fronta, 1977, s. 101 - 106.

Kromě této skladby se čeští čtenáři v sedmdesátých letech setkávají také s dvěma soubory Jeffersových básnických povídek, vyznačujících se rysem nadčasovosti. Jako první vychází souborně roku 1971 v nakladatelství Československý spisovatel *Mara; Hřebec grošák; Hungerfield* (Mara, Roan Stallion, Tamar and Other Poems). Tato díla zachycují všechna tvůrčí období Robinsona Jefferse – *Hřebec grošák* reprezentuje básníkovo mládí, *Mara* zralý věk a následně *Hungerfield* stáří.¹⁴¹ O pět let později vychází v témž nakladatelství další soubor, jenž opět zahrnuje skladby *Mara* a *Hřebec grošák*, tentokrát doplněné o básnickou povídku *Pastýřka putující k dubnu* (Loving Sheperdess), kterou čeští čtenáři také už znají z šedesátých let. Tyto sbírky, v nichž si Robinson Jeffers zachovává klasický až antický ráz poezie, se v českém prostředí těší velkému čtenářskému zájmu.¹⁴²

O Jeffersově oblibě v českém prostředí svědčí také vydání pásma poezie tohoto básníka, jež vychází roku 1977 v nakladatelství Dilia ke stému výročí jeho narození. Soubor byl také vydán k šedesátému pátému výročí narození překladatele Kamila Bednáře, díky němuž dosáhl R. Jeffers v českém prostředí ohlasu, kterého se mu kromě rodné země nedostalo nikde na světě.¹⁴³ Sbíрка, již za použití překladů K. Bednáře sestavil Zdeněk Šimanovský, vychází pod tímto celým názvem – *Planoucí hudba: Pásma ke 100. výročí narození Robinsona Jefferse a k 65. výročí narození čes. překladatele jeho díla Kamila Bednáře*.

Jelikož od dalšího amerického básníka starší generace Carla Sandburga vychází v sedmdesátých letech pouze prozaické dílo pro děti – *Pohádky z bramborových řádků* (Rootabaga Stories), posledním představitelem starší básnické generace, který je v Československu v tomto desetiletí přeložen, se stává Wallace Stevens. W. Stevens je považován za básníka obtížněji interpretovatelného, o jehož zjevné kvalitě svědčí ocenění Pulitzerovou cenou.¹⁴⁴ Čeští čtenáři se s Wallacem Stevensem setkávají v sedmdesátých letech zcela poprvé, a to prostřednictvím básnické sbírky *Muž s modrou kytarou*

¹⁴¹ BEDNÁŘ, Kamil. Doslov. In: JEFFERS, Robinson. *Mara; Hřebec grošák; Hungerfield*. Praha: Československý spisovatel, 1971, s. 109 - 116.

¹⁴² BEDNÁŘ, Kamil. Doslov. In: JEFFERS, Robinson. *Mara; Hřebec grošák; Hungerfield*. Praha: Československý spisovatel, 1971, s. 109 - 116.

¹⁴³ BEDNÁŘ, Kamil. Doslov. In: JEFFERS, Robinson. *Mara; Hřebec grošák; Hungerfield*. Praha: Československý spisovatel, 1971, s. 109 - 116.

¹⁴⁴ VANČURA, Zdeněk. Wallace Stevens: doslov. In: STEVENS, Wallace. *Muž s modrou kytarou*. Praha: Odeon, 1973, s. 103 - 106.

(Collected Poems; Opus Posthumous), která vychází roku 1973 v nakladatelství Odeon za překladu Jana Zábrany.

2.1 PŘEDSTAVITELÉ MLADŠÍ BÁSNICKÉ GENERACE

Jak již bylo uvedeno v úvodu této kapitoly, ucelený překlad tvorby generace mladých amerických básníků v českém prostředí až do devadesátých let zcela chybí, a tak i sedmdesátá léta přinášejí pouze poměrně malý počet do češtiny přeložených básní této generace.

Jako prvního představitele je možno uvést mladého rozporuplného básníka Kennetha Patchena, o němž se stejně jako o dalším básníkovi, Karlu Shapirovi, od něhož v sedmdesátých letech také vychází jeden knižní překlad, poprvé dozvídáme v šedesátých letech, kdy jsou tato jména diskutována v literárním měsíčníku *Plamen*.¹⁴⁵ Kenneth Patchen ve Spojených státech amerických začíná tvořit v meziválečném období, v němž je ve své rodné zemi velmi oblíben. Později v období, kdy po druhé světové válce dochází v Americe ke změnám jak ve společnosti, tak i v dobovém klimatu, není již Patchen se svou tvorbou, jež je řazena k básnickému expresionismu, příliš přijímán. V této době pak zažívá americký básník úspěch spíše v Evropě – především ve Francii.¹⁴⁶

U nás se v sedmdesátých letech mohou čtenáři setkat s básnickou sbírkou Kennetha Patchena *Když jsme tu byli spolu* (The Selected Poems; The Love Poems of Kenneth Patchen), jež zahrnuje poezii Patchenova vrcholného období doplněnou o ukázky básnickovy milostné lyriky. Dílo vycházející roku 1979 v nakladatelství Odeon, uspořádává, vybírá a překládá Jan Zábrana, který k vydání připojil také vlastní doslov. J. Zábrana Kennetha Patchena českým čtenářům představuje jako rebela, jenž je i pro americkou společnost velmi rozporuplným básníkem. Básnickou tvorbu Kennetha Patchena Jan Zábrana analogicky přirovnává k próze Hard-Boiled School. Dále je zde tento americký spisovatel označen za „proletářského básníka“, avšak J. Zábrana dodává, že toto přívěsk je nutno chápat jinak, než jsme v českém kontextu zvyklí, neboť ve spojitosti s americkým

¹⁴⁵ Současná americká poezie. *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1966, č. 7, s. 63 - 72.

¹⁴⁶ ZÁBRANA, Jan. Básník, který nepsal podle pravidel. In: PATCHEN, Kenneth. *Když jsme tu byli spolu*. Praha: Odeon, 1979, s. 113 - 120.

prostředím označení souvisí spíše s básníkovými dělnickými kořeny a s Patchenovou levicovou inklinací.¹⁴⁷ Je zjevné, že právě překlad díla tohoto básníka je v sedmdesátých letech velkým přínosem, neboť českým čtenářům se do rukou dostává poezie relativně netradičního rázu.

Jak již bylo zmíněno výše, jako další představitel mladší básnické generace se u nás v sedmdesátých letech představuje spisovatel židovského původu Karl Gay Shapiro. S americkým básníkem a esejistou se čeští čtenáři seznamují formou sbírky *Půlnoční podívaná* (Poems; Poems of a Jew), kterou vydává roku 1971 nakladatelství Odeon a již překládá Vojtěch Jestřáb.

Posledním básníkem mladší generace, jehož tvorba u nás knižně vychází v sedmdesátých letech, je Robert Creeley, příslušník básnické postmodernistické skupiny *Black Mountain*. Roku 1979 vychází v nakladatelství Odeon první básnický výbor tohoto básníka a prozaika přeložený do češtiny. Sbírká *Variace* líčí formou hovorového jazyka nejprostší a nejzákladnější lidské stránky života. Tyto básně a verše vybrala a výbor kompletně přeložila Hana Žantovská.

Kromě překladů těchto výše zmíněných představitelů americké mladší generace již v souvislosti se sedmdesátými léty nelze mluvit o dalších knižních vydáních amerických mladších básníků. Avšak za velmi přínosný můžeme považovat příspěvek Jiřiny Haukové z roku 1975, v němž česká básnířka a překladatelka na stránkách časopisu *Světová literatura* představuje tři spisovatele patřící k nejmladší americké básnické generaci.¹⁴⁸ Jedná se o jména Ted Berrigan, Howard McCord a Dennis Schmitz, o nichž zde Jiřina Hauková podává stručné informace a především uveřejňuje vlastní překlady ukázek jejich tvorby. Howard McCord a Dennis Schmitz dosud nebyli v českém prostředí knižně vydáni a od Teda Berrigana, jenž je J. Haukovou označován za jednoho z výrazných zjevů mladé generace¹⁴⁹, vychází pouze roku 1997 titul *Interview s Jackem Kerouakem pro Paris Review*.

¹⁴⁷ ZÁBRANA, Jan. Básník, který nepsal podle pravidel. In: PATCHEN, Kenneth. *Když jsme tu byli spolu*. Praha: Odeon, 1979, s. 113 - 120.

¹⁴⁸ HAUKOVÁ, Jiřina. Tři z nejmladší americké básnické generace. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1975, č. 6, s. 52 - 61.

¹⁴⁹ HAUKOVÁ, Jiřina. Tři z nejmladší americké básnické generace. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1975, č. 6, s. 52 - 61.

2.1.1 AMERICKÉ BÁSNÍŘKY

V sedmdesátých letech je v Československu vydána básnická tvorba pouze jediné ženské spisovatelky, a to Emily Dickinsonové, výrazné představitelky poezie 19. století, z jejíhož díla čerpá inspiraci nadcházející básnická generace 20. století. I když se bohužel žádné další americké básnířky do českého prostředí knižně nedostávají, literární periodika začínají v době sedmdesátých let na mnoho těchto spisovatelek americké moderní poezie upozorňovat a jejich tvorbu zde reflektovat.

Jako první se roku 1974 na stránkách *Světové literatury* objevuje příspěvek Jiřiny Haukové, v němž spisovatelka a překladatelka upozorňuje na nový objev americké poezie, jenž představuje americká básnířka Sylvia Plathová. J. Hauková americkou autorku, manželku anglického básníka Teda Hughese, označuje za „jeden z největších zjevů současné poezie“.¹⁵⁰ Uveřejněním překladů několika spisovatelčiných básní zde Hauková demonstruje moderní poezii Sylvie Plathové, jež je milostnou a reflexivní lyrikou. Čeští čtenáři se tak setkávají například s těmito autorčinými básněmi: *Větrné výšiny*, *Jilm*, *Máky v červenci* a *Flétnové nápěvy z rákosnatého rybníka*.¹⁵¹ Poezie Sylvie Plathové je pak v českém prostředí překládána a knižně vydávána až od osmdesátých let.

Roku 1979 jsou opět na poli periodika *Světová literatura* představeny další tři představitelky americké současné poezie. Anne Sextonová, Denise Levertovová a Adrienne Richová jsou zde vedle v téže době tvořící Sylvie Plathové prezentovány jako „nejnovější hvězdy“ amerického básnictví.¹⁵² Básnířkám je společné téma ženské emancipace, jež je zastoupeno také v jejich tvorbě vyslovující pocity několika generací amerických žen.¹⁵³ Tyto projevy se pak mísí s tradičními náměty erotické poezie, přinášející motivy, jako je například láska či manželství.

Spisovatelky jsou v příspěvku stručně charakterizovány a něco málo z jejich tvorby je na stránkách literárního časopisu také uveřejněno. Od Anne Sextonové, držitelky

¹⁵⁰ HAUKOVÁ, Jiřina. Sylvia Plathová: Mlčení užaslých duší. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1974, č. 1, s. 214 - 222.

¹⁵¹ HAUKOVÁ, Jiřina. Sylvia Plathová: Mlčení užaslých duší. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1974, č. 1, s. 214 - 222.

¹⁵² Tři moderní americké básnířky: Anne Sextonová, Denise Levertovová, Adrienne Richová. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1979, č. 6, s. 2 - 10.

¹⁵³ Tři moderní americké básnířky: Anne Sextonová, Denise Levertovová, Adrienne Richová. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1979, č. 6, s. 2.

Pulitzerovy ceny, jsou otisknuty například básně *Voda*, *Manželé* či *Vítání jara*. Tvorbu Denise Levertovové, jež byla jako od jediné z těchto tří spisovatelek vydána také knižně (*Já žízeň*, 1987), zde reprezentují například verše *Jedna hodina v noci*, *Žalm k chvále mužského rouna* a *Křídla*. A od Adrienne Richové si čeští čtenáři mohli přečíst například báseň *Chodec po střeších*.¹⁵⁴

Vedle bližších charakteristik těchto čtyř amerických básnířek je ještě ve *Světové literatuře* roku 1974 uveřejněn článek Antonína Bartuška, v němž český básník a překladatel reflektuje současné tendence básnické tvorby amerických spisovatelek.¹⁵⁵ A. Bartušek zde upozorňuje na nezvykle velký počet amerických mladých básnířek, které jsou českému publiku doposud zcela nepředstaveny. Autorkám a jejich veršům je společná tematika milostných a senzitivních námětů, zahrnujíc však také problematiku sociální a protiválečnou, mísící se s prvky úvahovými. A. Bartušek zde uvádí poměrně velký počet jmen amerických básnířek, jež jsou prezentovány jednou či dvěma otištěnými básněmi od každé autorky. Bohužel ke knižním publikacím básnických sbírek těchto spisovatelek nedošlo ve většině případů ani dodnes, a tak blíže známe pouze proslulejší básnířky, jako je například Elizabeth Bishopová, na jejíž jméno zde Antonín Bartušek také upozorňuje. Jako další jsou zde představeny tyto básnířky: Hilda Doolittlová, Marianne Moorová, Edna St Vincent Millayová, Elizabeth J. Coatsworthová, Genevieve Taggardová, Léonie Adamsová, Marya Zaturenská, Phyllis McGinleyová, Nathalia Cranová, Muriel Rukeyserová, Ruth Stonová, Eve Merraimová, Barbara Hinchcliffová a Teo Savoryová.¹⁵⁶

2.2 ANTOLOGIE POEZIE

Na skutečnost, že v českém prostředí stále i v době sedmdesátých let chybí mnoho zásadních děl a jmen americké poezie a že česká překladatelská produkce amerických překladů je velmi nedostačující, upozorňuje kupříkladu i Antonín Bartušek ve výše

¹⁵⁴ Tři moderní americké básnířky: Anne Sextonová, Denise Levertovová, Adrienne Richová. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1979, č. 6, s. 2.

¹⁵⁵ BARTUŠEK, Antonín. Slunce v zimě: Z lyrické tvorby amerických básnířek 20. století. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1974, č. 3, s. 126 - 145.

¹⁵⁶ BARTUŠEK, Antonín. Slunce v zimě: Z lyrické tvorby amerických básnířek 20. století. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1974, č. 3, s. 126 - 145.

zmíněném příspěvku ve *Světové literatuře*.¹⁵⁷ Mimoto básník a překladatel dodává, že v Československu stále chybí i širěji založená antologie, jež by situaci mohla alespoň částečně kompenzovat.

Co se tedy týče souborných vydání americké poezie, v sedmdesátých letech se setkáváme pouze s jedním výběrem, jímž je antologie *Černý majestát: poezie černé Ameriky 20. století*. Jak je již zjevné z názvu titulu, soubor je zcela bezvýhradně zaměřen na tvorbu amerických černošských spisovatelů, a to starší i současné generace. Výbor je tak spíše krokem kupředu k dalšímu poznání amerických afroamerických autorů. Antologie vychází roku 1978 v nakladatelství Československý spisovatel v překladu Zdeňka Hrona, Vladimíra Klímy a Pavla Šruta.

¹⁵⁷ BARTUŠEK, Antonín. Slunce v zimě: Z lyrické tvorby amerických básníků 20. století. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1974, č. 3, s. 126 - 145.

3 DRAMA

Co se týče překladové produkce americké dramatické tvorby, nutno podotknout, že sedmdesátá léta notně setrvávají ve stínu let šedesátých, kdy došlo k neuvěřitelnému „přílivu“ překladů her nejvýznamnějších amerických dramatiků. V sedmdesátých letech se opět setkáváme se jmény těchto klasiků, jako jsou například Eugene O'Neill, Arthur Miller, Tennessee Williams či Edward Albee, avšak už nalézáme zpravidla maximálně dva překlady her těchto autorů. Nejhojnější počet divadelních her si pak lze v sedmdesátých letech spojit se jmény méně známými, a to s dramatiky Lillian Hellmanovou či Johnem Patrickem.

Jako prvního lze uvést představitele starší generace amerických dramatiků Eugena Gladstona O'Neilla, jenž je v českém prostředí poměrně hojně překládán již od dvacátých let dvacátého století, přičemž velké množství jeho divadelních her vychází v Československu zejména v šedesátých letech. České čtenářstvo se v letech sedmdesátých setkává pouze s dvěma překlady O'Neillových dramát, která jsou však již druhými vydáními. Jako první vychází roku 1975 divadelní hra o třech dějstvích *Touha pod jilmy* (*Desire Under the Elms*), s níž se setkáváme již roku 1927. Tehdy však hra vychází pod názvem *Farma pod jilmy* v překladu Franka Tetauera. Vydání ze sedmdesátých let již překládá Milan Lukeš a hra vychází v nakladatelství Dilia jako až na výjimky všechna přeložená dramata této doby. Tato hra Eugena O'Neilla se ve Spojených státech amerických proslavila i kinematografickou adaptací z roku 1958, v níž hlavní roli ztvárnila italská filmová hvězda Sofia Lorenová.

Druhé drama Eugena O'Neilla, čtyřnásobného nositele Pulitzerovy ceny, které u nás v sedmdesátých letech vychází, je veselohra *Ach, ta léta bláznivá* (*Ah, Wilderness*). Hra, objevující se v českém prostředí poprvé roku 1959, je i roku 1977 přeložena taktéž Evou Kondrysovou.

Další jméno, které se objevuje i v sedmdesátých letech, je jméno významného prozaika a dramatika Williama Ingeho, jehož hry se v českém prostředí začínají překládat od šedesátých let. V sedmdesátých letech se čeští čtenáři setkávají pouze s jedním Ingovým dramatem, jímž je „nová“ hra *Vrať se, Sábinko* (*Come Back, Little Sheba*). Dílo u nás vychází roku 1972 v překladu dramatikova bezvýhradného překladatele J. Z. Nováka.

Americký dramatik světového formátu Arthur Miller je v českém prostředí překládán již od čtyřicátých let, odkdy pak každé desetiletí vychází několik dramát. Velké množství Millerovy tvorby se k nám dostává především v šedesátých letech, kdy je vydáno okolo osmi překladů. Nutno podotknout, že Arthur Miller, jenž je také znám svým pětiletým manželstvím s Marilyn Monroovou, je v Československu tak čteně překládán nejen pro uměleckou kvalitu svých děl, ale také z důvodu spisovatelova levicového zaměření. V sedmdesátých letech se setkáváme pouze s jedinou hrou Arthura Millera, kterou je tvorba *Všichni moji synové* (*All My Sons*), objevující se v českém prostředí roku 1971. Nutno upozornit, že tato hra je ve své podstatě úplně prvním dílem, které je u nás od tohoto amerického dramatika přeloženo. Poprvé se tedy čeští čtenáři s dramatem setkali roku 1948 v překladu Oty Ornesta, jehož bylo využito i v sedmdesátých letech.

Posledním z amerických proslulých dramatiků starší generace, jehož jméno se u nás také objevuje v sedmdesátých letech, je Tennessee Williams, spisovatel „ze svérázného prostředí amerického Jihu“.¹⁵⁸ Přemysl Tvaroh roku 1975 na stránkách časopisu *Světová literatura* amerického dramatika hodnotí takto: „Umělec patří k souhvězdí amerických autorů, kteří nejsou odkázáni na požadavky komerční tvorby a kde se setkáváme s takovými jmény, jako Arthur Miller, Edward Albee či Paddy Chayefsky.“¹⁵⁹ O Williamsově kvalitě svědčí kromě kladných hodnocení mnohých literárních kritiků také velké množství do češtiny přeložených her, jež nabývá velkého počtu především v šedesátých letech, kdy je v českém prostředí Tennessee Williams nejprekládanějším dramatikem.

V sedmdesátých letech dochází u T. Williamse stejně tak jako i v případě ostatních amerických dramatiků k výraznému překladatelskému poklesu tvorby, a tak se v tomto desetiletí čeští čtenáři setkávají pouze s dvěma divadelními hrami tohoto dramatika. Jako první vychází hned roku 1970 pro české publikum zcela nové drama *Sladké ptáče mládí* (*Sweet Bird of Youth*), jež překládá překladatelská dvojice Luba a Rudolf Pellarovi. O tři roky později se pak čeští čtenáři setkávají s další Williamsovou hrou – *Sestup Orfeův*

¹⁵⁸ TVAROH, Přemysl. Tennessee Williams: Korouhev. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1975, č. 6, s. 47 - 51.

¹⁵⁹ TVAROH, Přemysl. Tennessee Williams: Korouhev. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1975, č. 6, s. 47.

(Orpheus Descending), jež se u nás objevuje již roku 1961. V sedmdesátých letech je hra vydána v podání překladatelky Věry Šedé.

Vedle těchto výše zmíněných představitelů amerického dramatu, kteří vrcholu dosáhli ve čtyřicátých a padesátých letech, se setkáváme v sedmdesátých letech i s dramatikem, jenž slaví svůj úspěch v období konce let padesátých a následujících let šedesátých. Edward Franklin Albee pojímá stejně tak jako i další představitelé této mladší generace dramatický materiál zcela odlišně, na látku pohlíží zcela nekonvenčně a staví se proti zaběhlému konformismu.¹⁶⁰

U nás je Edward Albee překládán od šedesátých let, kdy je díky četným českým překladům divadelních her tento dramatik, náruživý kritik fenoménu amerického snu, české veřejnosti představen. V sedmdesátých letech se už setkáváme s jedinou Albeeho hrou – s tragikomií *Všechno na zahradě* (Everything in the Garden), která se již ale v českém prostředí objevuje o rok dříve. Roku 1970 je hra vydána tentokráte v nakladatelství Orbis, avšak opět v překladu Františka Vrby.

Jak již bylo uvedeno v úvodu této kapitoly, v sedmdesátých letech se čeští čtenáři mohli seznámit nejen s několika divadelními hrami předních amerických klasiků, ale v Československu se v tomto desetiletí objevují také méně známá jména, od kterých však paradoxně vychází více dramát než od známějších dramatiků.

Jméno americké dramatičky Lillian Hellmanové je vedle její umělecké tvorby často spojováno i s americkým „detektivkářem“ Dashiellem Hammetem, se kterým spisovatelka dlouhou dobu žila. Čeští čtenáři se s L. Hellmanovou poprvé setkávají ve čtyřicátých letech, avšak právě v letech sedmdesátých dochází k nejnvýraznější překladové produkci této dramatičky. Celkem třikrát je v tomto období vydána divadelní hra *Lištičky* (Little Foxes), jež vychází roku 1971 v překladu Oty Ornesta, v letech 1973 a 1978 v překladu Věry Šedé. V. Šedá je pak také překladatelkou další divadelní hry L. Hellmanové ze sedmdesátých let, dramatu *Podzimní zahrada* (Autumn Garden) z roku 1978.

Posledním, koho je ještě možno zde zmínit, je americký dramatik John Patrick, jenž je do českého prostředí poprvé uveden v šedesátých letech. V následujícím desetiletí se

¹⁶⁰ LUKEŠ, Milan. Naděje amerického dramatu. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1964, č. 2, s. 199 - 208.

pak čeští čtenáři mohou s J. Patrickem blíže seznámit díky čtyřem překladům dramatikových her. Jedná se o veselohru *Opala je poklad* (Opal is a Diamond, 1972), komedii *Paní Savageová v rozpacích* (The Savage Dilemma, 1973), hru *Tančící myši* (The Dancing Mice, 1974) a veselohru *Manžel pro Opalu* (Opala's Husband, 1975). Všechna tato dramata vycházejí v nakladatelství Dilia v překladech Josefa Novotného a Jana Procházky.

ZÁVĚR

Sedmdesátá léta znamenají pro soudobý život v českých zemích další nesnadnou etapu, jež byla započata srpnem 1968. Socialistické zřízení ji pod termínem „normalizace“ od počátku sedmdesátých let realizuje formou restaurace totalitní moci. Liberalizační tendence šedesátých let jsou tvrdě potlačeny a organizace života v zemi je nekompromisně podřízena dogmatickému aparátu pod vedením komunistické strany, která podrobila veškeré instituce v zemi politickým čístkám a sama jimi postihla značnou část svých členů.¹⁶¹

V rámci odklonu od reformního socialismu je v sedmdesátých letech notně utlumena organizace veškerého veřejného života, jenž jde ruku v ruce s kulturním děním a rozvojem umění v Československu. Svaz českých spisovatelů je nově ustanoven, činnost většiny literárních periodik, vycházejících pod jeho záštitou, je již během roku 1969 zastavena a namísto nich se dostávají na pole působnosti kulturně-politické týdeníky a měsíčníky, jako například listy *Tvorba*, *Tribuna* či *Literární měsíčník*. U dosavadních časopisů, jež nejsou nekompromisně pozastaveny, dochází k výměně vedení a periodika jsou nucena podléhat znovu nastolené cenzuře, jejíž součástí se stává za dob normalizace taktéž autocenzura, formující se pod tlakem nově vzniklé instituce – Českého úřadu pro tisk a informace.¹⁶² Například v případě literární revue *Světová literatura*, jež v šedesátých letech soustavně představuje jednotlivé národní literatury, a zprostředkovává tak kontakt se zahraniční produkcí, dochází roku 1971 ke změně redakce a periodikum se v sedmdesátých letech orientuje spíše k prezentaci literatur socialistických zemí.¹⁶³ Objevuje se zde tedy o poznání méně příspěvků diskutujících literaturu ze Západu.

Již od počátku roku 1968 dochází také k notnému „odlivu“ české inteligence, neboť mnoho vysokoškolských učitelů, myslitelů a spisovatelů za tohoto stavu raději volí emigraci ze země. Ze známých literátů opouští Československo například Arnošt Lustig,

¹⁶¹ JANOUŠEK, Pavel. *Dějiny české literatury 1945 - 1989: IV. 1969 - 1989*. Praha: Academia, 2008, s. 17 - 48. ISBN 978-80-200-1631-7.

¹⁶² JANOUŠEK, Pavel. *Dějiny české literatury 1945 - 1989: IV. 1969 - 1989*. Praha: Academia, 2008, s. 17 - 48. ISBN 978-80-200-1631-7.

¹⁶³ JANOUŠEK, Pavel. *Dějiny české literatury 1945 - 1989: IV. 1969 - 1989*. Praha: Academia, 2008, s. 73 - 84. ISBN 978-80-200-1631-7.

Josef Škvorecký, Ludvík Aškenazy či Věra Linhartová.¹⁶⁴ Ostatní zůstávající spisovatelé jsou pro své nadcházející působení v literární sféře nuceni přizpůsobit se požadavkům vedení strany a státu.

Oficiální česká literatura je směřována k žánrovému i kvalitativnímu zaměření tvorby první poloviny padesátých let, což přináší pramalou literární hodnotu. I když na přelomu šedesátých a sedmdesátých let vychází ještě několik pozoruhodných děl vyšší umělecké hodnoty, například Páralova *Profesionální žena* či Fuksův *Případ kriminálního rady*, po roce 1972 se již setkáváme s díly zřetelného uměleckého poklesu, značí se rysy normativnosti. V rámci literatury oficiální sféry si vydobýlo respekt publika i kritiky velmi málo autorů. Mezi tuto menšinu patří například Norbert Frýd, Miroslav Florian, Ladislav Fuks, Josef Hanzlík či Vilém Závada, jejichž díla vycházejí právě v tomto desetiletí. Ostatní kvalitní spisovatelé, jako například Jiří Šotola, Vladimír Körner, Bohumil Hrabal nebo Ota Pavel vydávají svou tvorbu v tzv. šedé zóně samizdatu.¹⁶⁵ Díla vydávaná touto formou jsou však pro běžné čtenáře obtížněji dostupná, a tak je ve většině případů nutno spokojit se s literaturou oficiální.

Naštěstí nebylo v českém prostředí v době sedmdesátých let nutno plně se spokojovat pouze s literaturou domácí, neboť překladatelská a vydavatelská činnost zahraničních literatur byla kupodivu velmi výkonná, nepodléhající tak přísné cenzuře jako česká tvorba. A i když se literární periodika a kulturní inklinace českých zemí obrací v sedmdesátých letech především k Východu, je velmi pozoruhodné a taktéž přínosné, že překladatelské tendence setrvávají v duchu šedesátých let a pozornost je věnována angloamerickým autorům, přičemž zejména americká literatura se ocitá ve středu čtenářského i překladatelského zájmu.¹⁶⁶

Překladové spektrum americké literatury zastupují v sedmdesátých letech největším podílem díla prozaická, mezi nimiž se opět setkáváme s americkými autory starší generace, již definují literaturu dvacátého století a z nichž čerpají mladší spisovatelé

¹⁶⁴ JANOUŠEK, Pavel. *Dějiny české literatury 1945 - 1989: IV. 1969 - 1989*. Praha: Academia, 2008, s. 17 - 48. ISBN 978-80-200-1631-7.

¹⁶⁵ JANOUŠEK, Pavel. *Dějiny české literatury 1945 - 1989: IV. 1969 - 1989*. Praha: Academia, 2008, s. 17 - 48. ISBN 978-80-200-1631-7.

¹⁶⁶ JANOUŠEK, Pavel. *Dějiny české literatury 1945 - 1989: IV. 1969 - 1989*. Praha: Academia, 2008, s. 126. ISBN 978-80-200-1631-7.

nadcházejících generací a zároveň také literatury později se vydělující a dále se formující. Jména těchto spisovatelů, jako jsou například J. D. Salinger, U. Sinclair, W. Saroayan, T. Wilder, J. O'Hara či E. Hemingway, jsou již v českém prostředí zpravidla po několik desítek let známa, avšak k neustávajícím překladům děl těchto autorů dochází opět pro jejich bezvýhradnou kvalitu a stálou oblibu u českého čtenářstva.

Pokud bychom srovnávali kvantitativní překlad těchto spisovatelů v sedmdesátých letech s předcházejícím desetiletím, nutno podotknout, že v šedesátých letech došlo k hojnějším překladům, avšak sedmdesátá léta za předcházejícím desetiletím příliš nezaostávají.

Obdobně je tomu tak v překladové produkci válečné literatury včetně autorů tzv. ztracené generace. V sedmdesátých letech se opět setkáváme se známými jmény, jako jsou kupříkladu Joseph Heller, Ernest Hemingway, Francis Scott Fitzgerald či John Doss Passos. Navíc se však v tomto desetiletí představují díla autorů Johna Herseyho, Roberta Crichtona, Williama Eastlaka, což rozšiřuje čtenářské spektrum této tematiky, jež je do Československa „přinášena“ především díky překladatelskému a čtenářskému zájmu.

Oproti tomu je obdobně jako i v šedesátých letech nejvýraznějším příkladem prorežimního zneužití literatura naturalismu, která se v Československu objevuje pouze pod označením „socialistická literatura“. Toto propagandistické uchopení tak využívá kriticismus naturalismu jako nástroj ke kritice amerického života a tyto spisovatele a jejich díla k tomuto účelu zcela zneužívá. Velmi čteně jsou v tomto duchu opět překládáni především spisovatelé Theodore Dreiser, Upton Sinclair či Jack London.

Literatura amerických spisovatelů židovského původu, jež je v podstatě novinkou let šedesátých, není v nadcházejícím desetiletí tolik výrazná, neboť Philip Roth již není vůbec překládán a od Bernarda Malamuda a Saula Bellowa se k nám dostává pouze po jednom díle.

Také literatura amerického Jihu není tak čteně zastoupena, jak naznačovalo předchozí desetiletí. Bohužel sedmdesátá léta již nepřinášejí mnoho nového a i například velký prozaik William Faulkner je v tomto desetiletí poměrně opomíjen. Literatura zabývající se černošskou otázkou, spadající taktéž pod americký Jih, toto desetiletí

reflektuje především tvorbu Williama Styrona, jež tak obohacuje kulturní rozhled českého čtenářstva.

Velkým přínosem let sedmdesátých jsou překlady černošské literatury, která u nás právě v tomto desetiletí zažívá jeden z největších rozmachů. K tomu bylo polehku nakročeno již v letech šedesátých, kdy některá periodika tuto tvorbu reflektovala. V sedmdesátých letech však dochází k překladům této tvorby v plnějším rozsahu, díky čemuž se čeští čtenáři setkávají zcela exkluzivně s díly mnohých afroamerických spisovatelů.

V sedmdesátých letech je opět také velmi hojně překládána literatura inklinující k dobrodružné tematice, v jejímž rámci se čeští čtenáři opět setkávají s neznámějšími klasiky tohoto žánru, jako jsou James Fenimore Cooper, James Oliver Curwood, Mark Twain, Zane Grey či Joseph Alexander Alsheler, od nichž vychází mnoho knižních titulů. U těchto amerických spisovatelů je opět využito již dřívějších překladů, neboť se ve většině případů jedná o několikátá vydání.

Co je však naprostou novinkou let sedmdesátých, je rozvoj science fiction literatury v Československu. Počátek této literatury je v českém prostředí datován do šedesátých let, kdy se u nás poprvé objevují příspěvky tvorby Raye Bradburyho. Následně léta sedmdesátá však přinášejí naprostý rozmach této literatury, neboť se k nám dostává neuvěřitelné množství zcela nových jmen a děl sci-fi literatury. Čeští čtenáři se setkávají například se jmény: Ray Bradbury, Isaac Asimov, Michael Crichton, Kurt Vonnegut, Clifford D. Simak a mnoha dalšími, diskutovanými na stránkách *Světové literatury*, jež postupně své čtenáře seznamuje s četnými americkými sci-fi autory a jejich díly.

Obdobná obliba, kterou si v českém prostředí vydobývá v sedmdesátých letech science fiction, patřila v letech šedesátých detektivní literatuře, přičemž právě detektivka ze Západu a nový typ školy Hard-Boiled School patřily k nejpoblárnějším. V sedmdesátých letech tendence hojného překladu této literatury setrvávají, a tak detektivní literatura opět tvoří širší zastoupení v překladové produkci americké literatury. Čeští čtenáři se povětšinou setkávají se jmény již známými, novinkou je například Ross MacDonald. Oblibu této tematiky dokazuje také vydání čtyř antologií detektivní literatury.

Co se týče literatury nonkonformního hnutí „Beat generation“, jež je v šedesátých letech kromě poezie Lawrence Ferlinghettiho a Gregoryho Corsa výrazně opomíjena, toto desetiletí přináší překlad románů *Na cestě* Jacka Kerouaca a *Někdo musí z kola ven* Kena Keseyho, což se vzhledem k politické situaci stává nebývale přínosným aktem. Kromě těchto próz však nic jiného od beatnické generace přeloženo není.

Americkou poezii opět i v letech sedmdesátých reprezentuje především starší básnická generace, přinášející verše Walta Whitmana, Emily Dickinsonové a Robinsona Jefferse. Z mladších amerických básníků se čeští čtenáři seznamují pouze s Kennethem Patchenem, Karlem G. Shapirem a Robertem Creeleym. Mnoho amerických básníků mladší generace je včetně nově se formujících amerických básnířek reflektováno na poli literárních periodik, avšak překladatelskou „mezeru“ této poezii to zcela nezakrývá. Nutno dodat, že stále až do dnešní doby je překlad americké poezie notně neucelen a mnoho talentovaných básníků čeká na svůj překlad do českého jazyka.

Americké drama stojí oproti letům předchozího desetiletí ve výrazném stínu, neboť v sedmdesátých letech je do češtiny přeloženo jen několik her od amerických nejvýznamnějších dramatiků, a tak žánr dramatu tvoří jen velmi malou součást komplexní překladové produkce americké literatury.

V sedmdesátých letech je činnost mnohých literárních periodik v jistém směru omezena a například revue *Světová literatura*, jež je nejčastějším časopiseckým zdrojem této práce, taktéž diskutuje zahraniční literatury o poznání méně než v předchozím desetiletí. Avšak role právě tohoto literárního časopisu nesmí být opomíjena, jelikož *Světová literatura* i v sedmdesátých letech reflektuje v mnoha svých příspěvcích americkou literaturu zcela exkluzivně, přinášejíc nejnovější trendy a tendence této literatury, představujíc nové americké spisovatele a jejich tvorbu.

Obdobnou zásluhu je také nutno připsat autorům těchto literárních příspěvků či autorům doslovů amerických titulů, již díky svým statím dotvářejí obraz amerického soudobého písemnictví. K nejvýraznějším přispěvatelům tohoto desetiletí patří Josef Jařab, Radoslav Nenadál, Zdeněk Vančura, Jiří Hájek či Jiřina Hauková.

Ač by se tedy zprvu mohlo zdát jinak, sedmdesátá léta neznamení pro překladové tendence americké literatury nijak zvláštní předěl. Ve své podstatě je v tomto

desetiletí pokračováno v tom, co již započala léta šedesátá, a tak se znovu čeští čtenáři setkávají v nejhojnějším počtu s žánry tzv. oddechové oblasti, kterou opět představuje literatura inklinující k dobrodružné tematice, detektivní literatura a nově také science fiction. Ostatní žánrové a tematické skupiny nejsou až na výjimky, jakou je například tzv. Beat generation, příliš opomíjeny, a tak se čeští čtenáři i v době normalizace setkávají s mnoha díly ze Západu. Americké literatuře je však v českém prostředí umožněno objevit se komplexně v plné šíři až po roce 1989.

RESUMÉ

Tato diplomová práce se zaměřuje na překlady americké literatury do češtiny v sedmdesátých letech dvacátého století. Práce podává obraz žánrového spektra americké literatury, které se v Československu objevuje v tomto desetiletí. Dokládá, které literární žánry byly překládány čteněji a které méně. Nastiňuje důvody překladu jednotlivých žánrů a děl. Reflektuje přijetí amerických spisovatelů a jejich děl v českém prostředí. Dále pak představuje české překladaatele a nakladatelství, která díla v Československu v sedmdesátých letech vydávala. Cílem diplomové práce je vyobrazit žánrové zastoupení českých překladů americké beletristické tvorby, nastínit tendence a důvody, které vedly k jednotlivým překladům, a zároveň také porovnat stav překladové produkce sedmdesátých let s lety šedesátými.

This thesis deals with the American literature in Czech language in the "Seventies". The thesis describes the genre spectrum of American literature which is introduced to Czechoslovakia in this decade. It shows which literary genres were translated more often and which less. Further, this work suggests the reasons of particular translations. It also explores the reception of the American authors and their works in Czech environment. Besides, it presents Czech translators and publishers that contributed to the publication of these books in Czechoslovakia in the "seventies". The aim of this work is: to provide a genre representation of the Czech translations of American fiction; to refer to the tendencies and reasons which preceded the individual translations; and to compare the state of the Czechoslovak translation production in the "seventies" with the "sixties".

SEZNAM LITERATURY

Knižní publikace

- JANOŠEK, Pavel. *Dějiny české literatury 1945 - 1989: IV. 1969 - 1989*. Praha: Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1631-7.

Kvalifikační práce

- JANOŠKOVÁ, Renata. *Překlady americké literatury do češtiny v 60. letech 20. století*. České Budějovice, 2013. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita.

Internetové zdroje

- Albatros. In: *Albatros: Media a.s.* [online]. 2014 [cit. 2015-01-21]. Dostupné z: <http://www.albatrosmedia.cz/albatros.html>
- *Národní knihovna České republiky* [online]. 1997 [cit. 2015-01-06]. Dostupné z: <http://www.nkp.cz/>
- Patrick Quentin. In: *Wikipedia: The Free Encyclopedia* [online]. 2015 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Patrick_Quentin

Odborné články a časopisy

- AGEE, James. Smrt v poušti. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1973, č. 2, s. 194 - 215.
- BARTUŠEK, Antonín. Slunce v zimě: Z lyrické tvorby amerických básníků 20. století. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1974, č. 3, s. 126 - 145.
- BRETT, Vladimír. Je náš pro lásku k životu a socialismu. *RP*. 12. 1. 1976, s. 5.
- DOMINIK, Pavel. Williard Motley: Téměř bílý chlapec. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1976, č. 4, s. 209.
- HÁJEK, Jiří. Neúprosný soudce amerického imperialismu. *RP*, 20. 9. 1978, s. 5

- HAUKOVÁ, Jiřina. Sylvia Plathová: Mlčení užaslých duší. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1974, č. 1, s. 214 - 222.
- HAUKOVÁ, Jiřina. Tři z nejmladší americké básnické generace. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1975, č. 6, s. 52 - 61.
- HEYDUK, Josef. Legendární autor Starce a moře. *LD*, 19. 7. 1974, s. 5.
- HEYDUK, Josef. Mistr velkého románu. *LD*, 29. 2. 1972, s. 5.
- HORÁKOVÁ, Daňa. Americká realistická próza (London, Sinclair, Hemingway). *Čtenář*, 1975, č. 8/9, s. 316 - 321.
- JANOUŠEK, Miroslav. Proletářský milionář. *Literární měsíčník*, 1976, č. 1, s. 119 – 120.
- JANOUŠEK, Miroslav. Revolucionář a falešný prorok. *Literární měsíčník*, 1978, č. 8, s. 120 – 121.
- JAŘAB, Josef. Historie jednoho rodu - moderní sága. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1978, č. 5, s. 239 – 241.
- JAŘAB, Josef. O literatuře amerických černochoů. *Čtenář*, r. 24. 1972, č. 1, s. 17 – 22.
- JAŘAB, Josef. Současný americký román. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1976, č. 4, s. 220 – 256.
- KLEVISOVÁ, Naďa. O mladých amerického velkoměsta. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1972, č. 4, s. 91 - 121.
- LUKEŠ, Milan. Naděje amerického dramatu. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1964, č. 2, s. 199 - 208.
- MAILER, Norman. Armády noci. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1971, č. 1, s. 118 - 185.
- MAILER, Norman. Armády noci. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1971, č. 2, s. 162 - 201.
- MAILER, Norman. Armády noci. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1971, č. 3, s. 119 - 156.

- MAILER, Norman. Oheň na měsíci. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1979, č. 6, s. 11 - 47.
- NENADÁL, Radoslav. Nad posledním vývojem Johna Herseyho: Hersey inspirován Fowlesem?. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1979, č. 5, s. 231 - 233.
- O mladých amerického velkoměsta. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1972, č. 4, s. 91 - 121.
- Současná americká poezie. *Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život*. 1966, č. 7, s. 63 - 72.
- ŠPILAROVÁ, Olga. Bernard Malamud: Mluvící kůň. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1978, č. 5, s. 2 - 16.
- ŠPILAROVÁ, Olga. Jack Kerouac: Mag. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1978, č. 4, s. 2 - 46.
- Trojlístek sci-fi: Arthur C. Clarke, Clifford D. Simak, James Blish. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1977, č. 6, s. 100 - 128.
- Tři moderní americké básnířky: Anne Sextonová, Denise Levertovová, Adrienne Richová. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1979, č. 6, s. 2 - 10.
- TVAROH, Přemysl. Tennessee Williams: Korouhev. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1975, č. 6, s. 47 - 51.
- VANČURA, Zdeněk. Norman Mailer: Mailer večně provokující. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1971, č. 1, s. 115 - 117.
- VANČURA, Zdeněk. Pohledy na nedávný americký román (pokrač.), *Literární měsíčník*, 1974, č. 3, s. 94 - 98.
- VANČURA, Zdeněk. Pohledy na nedávný americký román. *Literární měsíčník*. 1974, č. 4, s. 80 - 86.
- VONNEGUT, Kurt. Zítra, pozítří i popozítří. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1970, č. 1, s. 245 - 256.
- Ze světa sci-fi. *Světová literatura: Revue zahraničních literatur*. 1978, č. 3. - 6.

- Ze světa sci-fi. *Světová literatura: Revue zahraničních literatur*. 1979, č. 1. – 6.
- Ze světa sci-fi: Isaac Asimov. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1978, č. 2, s. 168 - 207.
- Ze světa sci-fi: Robert Bloch. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1979, č. 4, s. 136 - 168.
- Ze světa sci-fi: Ursula K. LeGuinová. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1979, č. 6, s. 107 - 129.
- ŽANTOVSKÝ, Michael. Schizoidní svět Jamese Baldwina. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1970, č. 2, s. 2.

Doslovy knih

- BEDNÁŘ, Kamil. Doslov. In: JEFFERS, Robinson. *Mara; Hřebec grošák; Hungerfield*. Praha: Československý spisovatel, 1971, s. 109 - 116.
- BUČEK, Josef. ...(?)!!!...: doslov. In: HELLER, Joseph. *Hlava XXII*. Praha: Naše vojsko, 1964, s. 501 - 508.
- DORŮŽKA, Lubomír. Hrdinové, kteří museli ztroskotat. In: FITZGERALD, Francis Scott. *Velký Gatsby; Poslední magnát*. Praha: Odeon, 1979, s. 295 - 298.
- HAUKOVÁ, Jiřina. Doslov. In: DICKINSON, Emily. *Můj dopis světu*. Praha: Mladá fronta, 1977, s. 101 - 106.
- HILSKÝ, Martin. Footovy příběhy zrazeného lidství. In: FOOTE, Shelby. *Milování ve vyprahlém čase*. Praha: Odeon, 1976, s. 239 - 242.
- HILSKÝ, Martin. Kalifornský dvojkoncert Johna Steinbecka. In: STEINBECK, John. *Pláň Tortilla; Na plechárně*. Praha: Odeon, 1979, s. 319 - 322.
- HOTMAR, Josef. Nad celým Španělskem nebe plné mračen: Poznámka reportéra. In: HEMINGWAY, Ernest. *Komu zvoní hrana*. Praha: Svoboda, 1977, s. 509 - 516.
- JAŘAB, Josef. Románové rozpočítadlo Kena Keseyho. In: KESEY, Ken. *Vyhoďme ho z kola ven*. Praha: Odeon, 1979, s. 303 - 308.

- JINDROVÁ-ŠPILAROVÁ, Alena. Prvotina Theodora Dreisera. In: DREISER, Theodore. *Sestřička Carrie*. Praha: Odeon, 1979, s. 472 - 475.
- JUNGWIRTH, František. Svět strýce "Erla". In: GARDNER, Erle Stanley. *Případ křivopřísežného papouška*. Praha: Mladá fronta, 1970, s. 145 - 148.
- MASNEROVÁ, Eva. Poznámka závěrem. In: WARREN, Robert Penn. *U nebeských bran*. Praha: Svoboda, 1979, s. 468 - 471.
- NENADÁL, Radoslav. Hemingwayovy povídky. In: HEMINGWAY, Ernest. *Povídky*. Praha: Odeon, 1974, s. 469 - 475.
- NENADÁL, Radoslav. Hledání lásky. In: STYRON, William. *Ulehni v temnotách*. Praha: Odeon, 1974, s. 483 - 491.
- NENADÁL, Radoslav. Objevování Ameriky. In: STEINBECK, John. *Na plechárně; Sladký čtvrtek*. Praha: Odeon, 1972, s. 312 - 315.
- NENADÁL, Radoslav. Válka po dvaceti letech. In: EASTLAKE, William. *Hájili jsme hrad*. Praha: Odeon, 1972, s. 422 - 425.
- NENADÁL, Radoslav. Zpytování Ameriky a Američanů. In: STYRON, William. *Zapal tento dům*. Praha: Odeon, 1973, s. 701 - 710.
- POLIŠENSKÝ, Josef. J. F. Cooper a americká revoluce 18. století. In: COOPER, James Fenimore. *Vyzvědač*. Praha: Svoboda, 1975, s. 300 - 303.
- SCHINDLER, Jiří. Co když... In: CRICHTON, Michael. *Kmen Andromeda*. Praha: Odeon, 1973, s. 253 - 259.
- STŘÍBRNÁ, Martina. Na okraj Malamudova Příručího. In: MALAMUD, Bernard. *Příručí*. Praha: Odeon, 1972, s. 259 - 262.
- ŠKVORECKÝ, Josef. Raymond Chandler a souvislosti "drsné školy". In: CHANDLER, Raymond. *Tříkrát Phil Marlowe*. Praha: Odeon, 1967, s. 641 - 650.
- ŠKVORECKÝ, Josef. Science Fiction a Ray Bradbury. In: BRADBURY, Ray. *451 stupňů Fahrenheita*. Praha: Svoboda, 1970, s. 154 - 156.

- VANČURA, Zdeněk. Hemigway mezi básní a pravdou: K posmrtnému vydání *Ostrovů uprostřed proudu*. In: HEMINGWAY, Ernest. *Ostrov uprostřed proudu*. Praha: Odeon, 1972, s. 371 - 375.
- VANČURA, Zdeněk. John Doss Passos: Od jednotlivce ke kolektivu. In: PASSOS, John Doss. *Manhattanská přestupní stanice*. Praha: Odeon, 1972, s. 337 - 341.
- VANČURA, Zdeněk. Klasické dílo socialistické literatury. In: SINCLAIR, Upton. *Džungle*. Praha: MF, 1974, s. 335 – 341.
- VANČURA, Zdeněk. Saul Bellow Nejsoustředěnější. In: BELLOW, Saul. *Oběť*. Praha: Odeon, 1971, s. 259 - 262.
- VANČURA, Zdeněk. Wallace Stevens: doslov. In: STEVENS, Wallace. *Muž s modrou kytarou*. Praha: Odeon, 1973, s. 103 - 106.
- VANČURA, Zdeněk. William Faulkner v počátcích dlouhé pouti. In: FAULKNER, William. *Srpnové světlo*. Praha: Odeon, 1973, s. 363 - 367.
- ZÁBRANA, Jan. Básník, který nepsal podle pravidel. In: PATCHEN, Kenneth. *Když jsme tu byli spolu*. Praha: Odeon, 1979, s. 113 - 120.
- ZÁBRANA, Jan. McBainův profesor Moriarty. In: MCBAIN, Ed. *3x Steve Carella a spol.* Praha: Odeon, 1979, s. 547 – 559.
- ŽANTOVSKÝ, Michael. Hubený muž Dashiell Hammett. In: HAMMETT, Dashiell. *Dívka se stříbrnými očima*. Praha: Odeon, 1979, s. 263 - 270.